

Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel

Sammanfattning

I detta betänkande behandlar utskottet regeringens förslag i budgetpropositionen för 2012 om anslag inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel samt 17 motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2011.

Efter förslag av finansutskottet och efter yttrande från miljö- och jordbruksutskottet har riksdagen genom ett beslut den 23 november 2011 fastställt utgiftsramen för utgiftsområde 23 för 2012 till 17 737 511 000 kr. Miljö- och jordbruksutskottet tillstyrker regeringens förslag om medelstildelning på anslag och bemyndiganden. Utskottet ställer sig i övrigt bakom de bedömningar som regeringen har redovisat. Samtliga motioner avstyrks.

Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet har med hänvisning till sina respektive förslag för utgiftsområdet inte deltagit i utskottets beslut om tilldelningen på anslag. I stället redovisar dessa partier sina ställningstaganden i varsitt särskilt yttrande.

Utskottet har gjort en uppföljning och analys av regeringens resultatredovisning i budgetpropositionen för 2012 för utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel. Utskottet föreslår att riksdagen godkänner vad utskottet anfört i detta avsnitt.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	6
Ärendet och dess beredning	6
Utskottets överväganden	9
Uppföljning och analys av regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	9
Mål för utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	14
Anslag inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	15
Inledning	15
1:1 Skogsstyrelsen	16
1:2 Insatser för skogsbruket	17
1:3 Internationellt skogssamarbete	18
1:4 Statens veterinärmedicinska anstalt	19
1:5 Bidrag till veterinär fältverksamhet	19
1:6 Djurhälsovård och djurskyddsfrämjande åtgärder	19
1:7 Bekämpande av smittsamma husdjursjukdomar	19
1:8 Ersättning för viltskador m.m.	21
1:9 Statens jordbruksverk	23
1:10 Bekämpande av växtsjukdomar	26
1:11 Gårdsstöd och djurbidrag m.m.	26
1:12 Intervention och exportbidrag för jordbruksprodukter	27
1:13 Finansiella korrigeringar m.m.	27
1:14 Strukturstöd till fisket m.m.	28
1:15 Från EU-budgeten finansierade strukturstöd till fisket m.m.	28
1:16 Livsmedelsverket	29
1:17 Livsmedelsstatistik	32
1:18 Jordbruks- och livsmedelsstatistik finansierad från EU- budgeten	32
1:19 Konkurrenskraftig livsmedelssektor	32
1:20 Bidrag till vissa internationella organisationer m.m.	35
1:21 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	35
1:22 Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	38
1:23 Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket	38
1:24 Stöd till jordbrukets rationalisering m.m.	41
1:25 Stöd till innehavare av fjällägenheter m.m.	41
1:26 Främjande av rennäringen m.m.	42
1:27 Sveriges lantbruksuniversitet	42
1:28 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning	44
1:29 Bidrag till skogs- och lantbruksakademien	46
Särskilda yttranden	56

1. Anslag inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel, punkt 3 (S)	56
2. Anslag inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel, punkt 3 (MP)	59
3. Anslag inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel, punkt 3 (SD)	62
4. Anslag inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel, punkt 3 (V)	64
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	68
Propositionen	68
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2011	69
<i>Bilaga 2</i>	
Utskottets förslag till anslag för 2012 under utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	72
<i>Bilaga 3</i>	
Regeringens och oppositionens förslag till anslag för 2012 under utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	74
<i>Bilaga 4</i>	
Uppföljning av regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	76
<i>Tabeller</i>	
Tabell 1 Utgiftsutveckling inom jordbruk, fiske och livsmedel (miljoner kronor)	90
Tabell 2 Resultatindikatorer för målet om ett dynamiskt och konkurrenskraftigt näringsliv i hela landet som präglas av öppenhet och mångfald (avseende jordbruk, fiske och livsmedel)	91
Tabell 3 Resultatindikatorer för målet om att de gröna näringarna är miljö- och resurseffektiva (avseende jordbruk, fiske och livsmedel)	93
Tabell 4 Resultatindikatorer för målet om att de gröna näringarna utmärks av omtanke, ansvarstagande och hög etik (avseende jordbruk, fiske och livsmedel)	94
Tabell 5 Fartygskapacitet i svenska fiskeflottan 31 december 2005–2010	105
Tabell 6 Antal licensierade yrkesfiskare i Sverige 2000–2010	105
Tabell 7 Förädlingsvärdet per anställd/besättningsman (tusen kronor) i löpande priser	107
Tabell 8 Definitivt upphörande av fiskeverksamhet, beviljade och utbetalade medel (1 januari 2007–31 december 2010)	116
Tabell 9 Mål och utfall vad gäller fiskeflottans kapacitet	117
Tabell 10 Skrotningskampanjernas resultat 2008–2010	118
Tabell 11 Mål och utfall vad gäller yrkesfiskets lönsamhet	121

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Uppföljning och analys av regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel

Riksdagen godkänner vad miljö- och jordbruksutskottet anfört om utskottets uppföljning av regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel.

2. Mål för utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel

Riksdagen godkänner det mål för utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel som regeringen föreslår. Därmed bifaller riksdagen proposition 2011/12:1 utgiftsområde 23 punkt 1.

3. Anslag inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel

a) Bemyndiganden

Riksdagen

1. bemyndigar regeringen att under 2012 för ramanslag 1:2 Insatser för skogsbruket besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 36 000 000 kr 2013 och högst 34 000 000 kr 2014–2016,
2. bemyndigar regeringen att för 2012 låta Kammarkollegiet ha tillgång till en kredit på myndighetens särskilda räntekonto för Viltvårdsfonden i Riksgäldskontoret intill ett belopp av 5 000 000 kr,
3. bemyndigar regeringen att under 2012 för ramanslag 1:14 Strukturstöd till fisket m.m. besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 9 500 000 kr 2013 och högst 20 500 000 kr 2014,
4. bemyndigar regeringen att under 2012 för ramanslag 1:15 Från EU-budgeten finansierat strukturstöd till fisket m.m. besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 70 000 000 kr 2013 och högst 30 000 000 kr 2014,
5. bemyndigar regeringen att under 2012 för ramanslag 1:21 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 213 000 000 kr 2013, högst 325 000 000 kr 2014 och högst 272 000 000 kr 2015 och 2016,

6. bemyndigar regeringen att under 2012 för ramanslag 1:22 Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 352 500 000 kr 2013, högst 400 000 000 kr 2014 och högst 250 000 000 kr 2015 och 2016,

7. bemyndigar regeringen att under 2012 för ramanslag 1:28 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 400 000 000 kr 2013, högst 400 000 000 kr 2014 och högst 400 000 000 kr 2015–2017.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2011/12:1 utgiftsområde 23 punkterna 2–8.

b) Anslag

Riksdagen anvisar för 2012 anslagen under utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel enligt utskottets förslag i bilaga 2. Därmed bifaller riksdagen proposition 2011/12:1 utgiftsområde 23 punkt 9.

c) Motioner om anslag

Riksdagen avslår motionerna 2011/12:MJ225, 2011/12:MJ241 yrkande 5, 2011/12:MJ310, 2011/12:MJ322, 2011/12:MJ336 yrkande 1, 2011/12:MJ345, 2011/12:MJ349, 2011/12:MJ354 yrkande 2, 2011/12:MJ376 yrkandena 1, 2, 4, 17 och 32, 2011/12:MJ410, 2011/12:MJ464, 2011/12:MJ467 yrkande 2 och 2011/12:MJ474.

Stockholm den 24 november 2011

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Matilda Ernkrans

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Matilda Ernkrans (S)¹, Bengt-Anders Johansson (M), Lars Hjalmered (M), Johan Löfstrand (S)², Rune Wikström (M), Johan Hultberg (M), Anita Brodén (FP), Pyry Niemi (S)³, Åsa Coenraads (M), Helena Leander (MP)⁴, Irene Oskarsson (KD), Josef Fransson (SD)⁵, Jens Holm (V)⁶, Christina Karlsson (S)⁷, Anna Wallén (S)⁸, Gunnar Sandberg (S)⁹ och Inger Fredriksson (C).

¹⁻⁹ Avstår från ställningstagande under punkt 3.

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Inledning

I detta betänkande behandlar utskottet regeringens förslag i budgetpropositionen (prop. 2011/12:1 utg.omr. 23) om anslagen inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel. Utskottet behandlar också ett antal motioner från allmänna motionstiden 2011 med anknytning till budgeten, se *bilaga 1*. Utskottets förslag till beslut om anslag återfinns i *bilaga 2*. Regeringens och oppositionspartiernas förslag i dessa delar återfinns i *bilaga 3*.

Utskottet uppvtaktades den 22 september 2011 av Sveaskog med anledning av arbetet med biologisk mångfald i skogsbruket och av Lantbrukarnas riksförbund, Dalarna, angående arbetet med omarrondering. Vidare uppvtaktades utskottet den 25 oktober 2011 av representanter för föreningen Skydda skogen med anledning av arbetet med biologisk mångfald i skogsbruket och den 10 november av Lantbrukarnas Riksförbund angående reformeringen av den gemensamma jordbrukspolitiken.

Utgiftsområde 23

Omfattning

Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel omfattar verksamhet inom områdena jordbruks- och trädgårdsnäring, fiskerinäring, livsmedel, skog, djur, landsbygd, rennäring och samefrågor. Vidare omfattar utgiftsområdet även verksamhet inom utbildning och forskning. Utgiftsområdet omfattar nu 29 anslag, 2 färre än föregående år, som följd av att Fiskeriverket avvecklades den 30 juni 2011. Anslagsmedlen har övertagits av Havs- och vattenmyndigheten, som inrättades den 1 juli 2011, under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård.

Den verksamhet som rör jordbruks- och fiskenäringarna är i hög grad inriktad på tillämpning av EU:s regleringar och stödsystem. Utgifterna för verksamheten inom både jordbruks- och fiskeområdena bestäms i stor utsträckning av beslut inom EU. De djurfrågor som omfattas berör djur som människan håller eller på annat sätt har tagit ansvar för samt den del av faunavården som avser viltvård. Djur- och folkhälsa, djurskydd och viltvård behandlas under utgiftsområdet.

Verksamhet inom landsbygdsområdet syftar till att bidra till en hållbar utveckling av landsbygden genom bl.a. fler och växande företag samt naturresurser som brukas utan att förbrukas. Denna verksamhet består huvudsakligen av åtgärder inom ramen för Sveriges landsbygdsprogram 2007–2013.

Inom livsmedelsområdet bedrivs verksamhet genom att regler utarbetas och kontroll utövas enligt livsmedelslagen. Därtill bedrivs verksamhet som avser att främja livsmedelssektorns konkurrenskraft och öka livsmedelsexporten.

Verksamheten inom skogsområdet är inriktad på tillsyn, inventering, uppföljning, utvärdering, rådgivning, utbildning och information. Vidare ingår framför allt miljöinriktade bidrag.

Verksamhet inom sameområdet syftar till att verka för en levande samisk kultur, inklusive det samiska språket, byggd på en ekologiskt hållbar rennäring och andra samiska näringar. Området omfattar också anslag under andra utgiftsområden. Landsbygdsdepartementet har samordningsansvar för frågor som rör samerna.

Verksamhet inom utbildning och forskning utvecklar kunskapen om de biologiska naturresurserna och människans förvaltning och hållbara nyttjande av dessa. Den forskning som bedrivs inom de areella näringarna har ett särskilt ansvar för att kunskaperna om naturresurserna utvecklas för kommande generationers behov.

Samarbete mellan länder bedrivs inom utgiftsområdet särskilt inom ramen för EU men även internationellt inom FAO (Food and Agriculture Organization of the United Nations), det nordiska samarbetet, WTO (World Trade Organisation), OECD (Organisation for Economic Cooperation and Development), Forest Europe (alleuropeiskt skogssamarbete), Codex Alimentarius, IPPC (Internationella växtskyddskonventionen), OIE (Världsoorganisationen för djurhälsa) och en rad andra internationella organisationer.

Inom utgiftsområdet ingår följande myndigheter: Statens jordbruksverk, Statens veterinärmedicinska anstalt, Ansvarsnämnden för djurens hälsa och sjukvård, Livsmedelsverket, Skogsstyrelsen, Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) och vissa verksamheter vid länsstyrelserna och Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas). Sametinget redovisas under utgiftsområde 1 Rikets styrelse.

Av utgifterna finansieras 57 % genom Europeiska garantifonden för jordbruk, Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling och Europeiska fiskerifonden. Merparten av EU-stöden avser obligatoriska åtgärder såsom gårdsstöd, djurbidrag, intervention och exportbidrag. Dessutom tillkommer delfinansierade stöd och ersättningar som förutsätter nationell medfinansiering, i huvudsak nationell finansiering av landsbygdsprogrammet och det operativa programmet för fiskerinäringen i Sverige.

Utskottets uppföljning och utvärdering

Miljö- och jordbruksutskottet har som fortsättning på föregående års uppföljning beslutat att följa upp och analysera regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel för 2010. Utskottets bedömning återfinns under avsnittet Utskottets överväganden. Rapporten har fogats till detta betänkande, se *bilaga 4*.

Utskottets överväganden

Uppföljning och analys av regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen godkänner vad miljö- och jordbruksutskottet har anfört om utskottets uppföljning av regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel.

Bakgrund

Enligt budgetlagen (2011:203) ska regeringen i budgetpropositionen lämna en redovisning av de resultat som uppnåtts i verksamheten i förhållande till de mål som beslutats av riksdagen. Som en del i utskottets löpande uppföljning beslutade miljö- och jordbruksutskottet i februari 2011 att genomföra fortsatta uppföljningar av regeringens resultatredovisning i budgetpropositionen. Syftet har varit att ta fram ett fördjupat beslutsunderlag inför behandlingen av budgetpropositionen för 2012 och att ge utskottet ett underlag för den fortsatta dialogen med regeringen om utvecklingen av den ekonomiska styrningen. En utgångspunkt för utskottets arbete har varit att det ska vara möjligt att följa kopplingen mellan mål, gjorda insatser, uppnådda resultat och regeringens anslagsförslag för att kunna göra prioriteringar i beredningen av regeringens budgetförslag och genomföra arbetet med uppföljning och utvärdering i enlighet med regeringsformen.

Uppföljningen har genomförts av utskottets uppföljnings- och utvärderingsgrupp. Uppföljnings- och utvärderingsgruppens rapport redovisas i *bilaga 4* i betänkandet.

Utskottets ställningstagande

Jordbruksområdet

En kontinuerlig strukturutveckling mot färre och större produktionsenheter inom jordbruket har fortgått under en längre tid. Under de senaste åren har jordbruket i allmänhet minskat i omfattning. Avräkningspriser och kostnader för insatsvaror uppvisar stora variationer. Samtidigt kan det konstateras att jordbruksföretagens administrativa kostnader var ca 10 % från 2006 till 2010. Utsläppen av växthusgaser från jordbruket var drygt 11 % mindre 2009 jämfört med 1990. Utsläppssiffror för 2010 kommer att presenteras i en nära framtid.

Utskottet uppmärksammade i förra årets uppföljning av ekologiskt jordbruk att det är viktigt att riksdagen får fortlöpande information om den fortsatta utvecklingen och om resultatet av statens insatser. Utskottet noterar att informationen i årets budgetproposition är begränsad. Samtidigt konstaterar utskottet att regeringen har aviserat att den kommer att presentera en proposition för riksdagen som rör ekologisk produktion. Utskottet ser fram emot regeringens förslag och utgår från att regeringen beaktar vad utskottet har anfört i sin uppföljning om ekologisk produktion och offentlig konsumtion.

Mot den bakgrunden vill utskottet särskilt lyfta fram att statens insatser inom jordbruksområdet ska bidra till att nå de tre målen inom utgiftsområde 23 och att det är viktigt att arbetet med att minska företagens administrativa kostnader fortsätter, utan att syftet med regelverket äventyras.

Fiskeområdet

Ett långsiktigt hållbart fiske förutsätter en balans mellan tillgängliga fiskresurser och fiskeflottans kapacitet. Utskottet konstaterar att utkast av fisk fortfarande är ett utbrett problem. Det är viktigt att vattenbrukets och fisketurismföretagandets utveckling följs även fortsättningsvis. Utskottet konstaterar vidare att den minskning av de administrativa kostnaderna som redovisas för utgiftsområde 23 i sin helhet inte omfattar fiskeområdet. Det är önskvärt att arbetet med att minska de administrativa kostnaderna fortsätter även inom fiskeområdet, utan att syftet med regelverket äventyras.

Mot den bakgrunden vill utskottet särskilt lyfta fram att statens insatser inom fiskeområdet ska bidra till att nå de tre målen inom utgiftsområde 23. Det är viktigt att fortsätta att arbeta för ett hållbart fiske, bl.a. genom att fortsätta arbetet med att motverka utkast av fisk och arbetet med att minska företagens administrativa kostnader utan att syftet med regelverket äventyras.

Det operativa programmet för fiskenäringen ska främja ett ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbart fiske. Ett av de områden som ingår i programmet är att anpassa Sveriges fiskeflotta till fiskbestånden. Insatserna innefattar bl.a. stöd till skrotning av fiskefartyg. Skrotningsbidraget kan enbart sökas i samband med en nationell skrotningskampanj. I Sverige har under senare år två sådana kampanjer genomförts: dels 2008–2009 för torskfisket i Östersjön, dels 2009–2010 för bottentrålare med minst 70 mm maska i Västerhavet. Skrotningskampanjerna har syftat till att minska fiskeflottans kapacitet och att förbättra det kvarvarande yrkesfiskets lönsamhet.

Det finns olika syn på huruvida skrotningsbidraget är bra eller dåligt. Enligt den nyligen genomförda halvtidsutvärderingen finns en samsyn kring att inga mer resurser ska läggas på skrotning utan att andra metoder för att minska flottkapaciteten bör utredas. Stödet till skrotning av fiskefartyg kommer att upphöra, och arbetet för att minska fisketrycket kommer att ske på annat sätt, vilket synes vara ett väl avvägt beslut.

När det gäller skrotningskampanjerna för Östersjön och Västerhavet har halvtidsmålen för 2010 uppnåtts, men det kommer att bli mycket svårt att inom ramen för återstående resurser nå slutmålen för 2015 vad gäller demersala trålare. Det är viktigt att fortsätta att överväga vilka insatser som kan vidtas för att minska fisketrycket. Uppföljningen visar att skrotningskampanjerna blev dyrare än planerat. De tillgängliga medlen är till största delen redan förbrukade, utan att målen har nåtts. Detta är en erfarenhet som man bör dra lärdom av i det fortsatta fiskepolitiska arbetet.

Ett syfte med skrotningskampanjerna har varit att lönsamheten i det svenska yrkesfisket ska öka. Det är oklart om detta syfte har nåtts. Lönsamheten i fiskenäringen har ökat, men den varierar mycket mellan fiskeflottans olika delar. Utskottet vill peka på att det kan vara svårt att mäta och ge en rättvisande bild av lönsamheten i fiskenäringen. Det är också viktigt att målet om förbättrad lönsamhet uppnås inom ramen för målsättningen att fiskeansträngningen ska anpassas till en långsiktigt hållbar beståndssituation. Det kan dessutom vara svårt att knyta de iakttagna förändringarna i lönsamheten till just skrotningsbidraget.

Utskottet konstaterar att ansvariga myndigheter inte kan bedöma hur många som har fortsatt inom fiskenäringen efter att de fått skrotningsbidrag. Detta är otillfredsställande. Rutinerna för uppföljning av genomförda insatser bör därför förbättras. Det är mycket viktigt att regeringen säkerställer att de ansvariga myndigheterna vidtar åtgärder så att effekterna av olika fiskepolitiska insatser kan värderas, och det torde i det sammanhanget vara intressant att följa om EU-medel och statliga medel i form av skrotningsbidrag går tillbaka till näringen genom att de återinvesteras i fisket. Det finns flera exempel på att fiskare som har fått skrotningsbidrag har fört in nya fartyg under 10 meter. Detta är en fråga som uppmärksammades redan i förra årets uppföljning av regeringens resultatredovisning. Utskottet konstaterar att regeringen inte har kommenterat de synpunkter på skrotning som utskottet framförde hösten 2010. Utskottet betonar därför vikten av att regeringen följer den fortsatta utvecklingen av denna fråga, även om stödet till skrotning av fiskefartyg kommer att upphöra. Utskottet menar att det är väsentligt att regeringen återkommer till riksdagen med information om denna fråga.

Från och med juli 2011 finns en ny myndighetsorganisation inom fiskeområdet. En bakgrund till den nya organisationen är att den nya Havs- och vattenmyndigheten ska ges en möjlighet att knyta ihop frågor om fisk och fiske samt hav och vatten, vilket enligt utskottets bedömning är mycket positivt. Samtidigt innebär ändringen i myndighetsstrukturen att det inte längre finns någon myndighet som har ett helhetsansvar för fiskefrågor. Utskottet noterar att Havs- och vattenmyndighetens och Jordbruksverkets verksamheter har flera beröringspunkter, vilket ställer stora krav på samverkan och samarbete.

Mot den bakgrunden vill utskottet särskilt lyfta fram att det i det fortsatta fiskepolitiska arbetet med att t.ex. ta fram nya insatser är viktigt att utgå från de erfarenheter som har gjorts vad gäller bl.a. stödet till skrotning av fiskefartyg. Det är vidare viktigt att uppföljningen av de fiskepolitiska insatsernas resultat förbättras och att det finns ett gott samarbete mellan berörda myndigheter när det gäller frågor kring fisk och fiske. Dessutom är det viktigt att regeringen redovisar till riksdagen vilka åtgärder som har vidtagits med anledning av de frågor som har uppmärksammats i denna uppföljning.

Livsmedelsområdet

Enligt regeringen är de livsmedel som konsumeras i Sverige i allmänhet säkra. Felaktiga kostvanor med följsjukdomar är en betydligt större riskfaktor för befolkningen än förekomsten av gifter i maten. Livsmedelskontrollen i Sverige är tillfredsställande, men det finns vissa brister. Satsningen på Sverige – det nya matlandet har bidragit till att öka medvetenheten om svensk mat och förutsättningarna för ökad turism. Regeringen har aviserat att en effektmätning av de mål som är uppställda för visionen om det nya matlandet kommer att göras under 2012. Utskottet ser med intresse fram emot att regeringen presenterar mer information om vilka resultat och mervärden som satsningen på Sverige – det nya matlandet har gett. Småskalig, lokal och hantverksmässig livsmedelsproduktion har goda förutsättningar att utvecklas vidare. Det är därför positivt att regeringen i årets resultatredovisning berör resultaten av statens insatser för småskalig livsmedelsproduktion.

Mot den bakgrunden vill utskottet särskilt lyfta fram behovet av att regeringen gör en mer samlad redovisning av resultatet av statens insatser inom småskalig livsmedelsproduktion. Det är viktigt att regeringen och berörda myndigheter fortsätter sitt arbete för att förbättra förutsättningarna för de småskaliga livsmedelsföretagen. Det är också viktigt att uppmärksamma de frågor som har lyfts fram i utskottets tidigare uppföljningar av småskalig livsmedelsproduktion och att regeringen i budgetpropositionen årligen redovisar vilka åtgärder som har vidtagits med anledning av utskottets uppföljningar.

Resultatredovisningens utformning

Miljö- och jordbruksutskottet tar sedan flera år aktiv del i utvecklingsarbetet kring ekonomisk styrning, och det pågår en dialog mellan utskottet och regeringen om hur regeringens resultatredovisning kan förbättras. Enligt utskottets bedömning kvarstår behovet av fortsatt utvecklingsarbete. Regeringen har i årets budgetproposition inte kommenterat utskottets ställningstaganden, varför det är oklart hur regeringen ser på det fortsatta utvecklingsarbetet när det gäller resultatredovisningen till riksdagen. Det bör framhållas att utskottet har arbetat med uppföljningar av regeringens resultatredovisningar under flera år. Erfarenheten är att utskottet, obe-

roende av vilka partier som ingår i regeringen, har lagt stor vikt vid uppföljnings- och utvärderingsarbetet och därmed också vid betydelsen av att de synpunkter som framkommit i uppföljningarna beaktas av regeringen. Utskottet vill mot den bakgrunden betona vikten av att utvecklingsarbetet fortsätter inom Regeringskansliet vad gäller dessa frågor och att dialogen mellan det aktuella departementet och utskottet fördjupas. Utskottet vill också betona att det faktum att bestämmelserna om utskottens uppföljning och utvärdering numera har tagits in i regeringsformen markerar den vikt som läggs vid uppföljningen. I utskottens beredning av ärendena ingår att följa upp och utvärdera riksdagsbeslut (4 kap. 8 § RF). Uppföljning och utvärdering av riksdagsbesluten ingår i riksdagens granskning av rikets styrelse och förvaltning.

Mot den bakgrunden vill utskottet särskilt lyfta fram behovet av att utvecklingsarbetet kring den ekonomiska styrningen fortsätter, liksom dialogen mellan riksdag och regering om hur regeringens resultatredovisning kan utvecklas vidare. Det är önskvärt att regeringen i kommande resultatredovisningar utvecklar sin syn på det fortsatta utvecklingsarbetet när det gäller resultatredovisningen till riksdagen för utgiftsområde 23.

Det är positivt att det pågår ett arbete inom Regeringskansliet vad gäller att utveckla mål- och resultatstyrningen inom utgiftsområde 23. Som en del i detta utvecklingsarbete förs en dialog som enligt utskottets bedömning är mycket värdefull. Det är vidare mycket positivt att målen för utgiftsområdet numera beslutas av riksdagen. Regeringen har i årets budgetproposition lämnat förslag om ett nytt kompletterande mål för utgiftsområde 23. De mål som riksdagen beslutar om är en utgångspunkt för mål- och resultatstyrningen för den statliga verksamheten och behöver därför vara tydliga. Det framgår inte av budgetpropositionen hur det mål som föreslås av regeringen ska följas upp och utvärderas eller vilka indikatorer som ska användas för att mäta och redovisa de uppnådda resultaten.

Mot den bakgrunden vill utskottet särskilt lyfta fram vikten av att tydliga indikatorer formuleras för att förbättra möjligheten för riksdagen att följa upp i vilken grad som målen nås i de fall då målen i sig inte är direkt uppföljningsbara. Det vore värdefullt om regeringen överväger vilka indikatorer som är relevanta för att kunna redovisa resultat utifrån det nya kompletterande målet.

Regeringens resultatredovisning är ett viktigt underlag för riksdagens budgetberedning, och det är därför viktigt att regeringens redovisning och bedömning har en klar och tydlig struktur som knyter samman mål, anslag och uppnådda resultat. För att öka resultatredovisningens relevans som underlag för riksdagens budgetbeslut är det viktigt att tydligare knyta redovisningen av resultat till de olika anslagen. Regeringens resultatredovisning utgår på ett tydligt sätt från de tre mål för utgiftsområdet som riksdagen har beslutat om, vilket är positivt. Samtidigt innebär detta dock att det är svårt att få en överblick över insatsernas resultat för de olika underområdena. Regeringen uttalade våren 2011 att regeringen och riksdagen

gen bör utveckla verksamhetsanpassade former för hur underindelningen av utgiftsområden ska se ut. Utskottet framhåller behovet av att en dialog om detta inleds.

Regeringen har i årets resultatredovisning i flera fall tydligt redovisat valet av indikatorer, vilket är positivt och ökar möjligheten för utskottet att självt analysera och bedöma resultaten. Indikatorer redovisas dock inte för alla delar som ingår i resultatredovisningen. Dessutom har regeringen ännu inte presenterat några indikatorer för att redovisa utvecklingen inom den småskaliga livsmedelsproduktionen. Det framgår inte av budgetpropositionen om något arbete pågår med att utveckla sådana. I de flesta fall redovisar regeringen jämförelsesiffror bakåt i tiden, men det saknas i några fall. Jämförelseperioderna är olika för de olika indikatorerna, vilket försämrar riksdagens möjlighet att bedöma det resultat som redovisats av regeringen.

Mot den bakgrunden vill utskottet särskilt lyfta fram vikten av att det fortsatta utvecklingsarbetet leder till att utskottet får bättre möjligheter att följa kopplingen mellan gjorda insatser, redovisade resultat och regeringens anslagsförslag. Det vore önskvärt att regeringen i dialog med riksdagen kunde utveckla verksamhetsanpassade former för hur underindelningen av utgiftsområden ska se ut, bl.a. i syfte att kunna göra en samlad redovisning och bedömning av resultaten inom t.ex. jordbruk, fiske och livsmedel. Det är viktigt att till riksdagen redovisa sådan information att utskottet kan följa den långsiktiga utvecklingen av resultatindikatorerna samt att indikatorer som speglar den småskaliga livsmedelsproduktionen tas fram och redovisas till riksdagen. Där så är möjligt bör redovisningen av resultat knytas till de olika anslagen inom utgiftsområde 23. Det är viktigt att skilja på redovisningen av resultat av genomförda statliga åtgärder och mer allmänna beskrivningar av tillståndet och utvecklingen inom ett område.

Mål för utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen godkänner regeringens förslag att komplettera de nuvarande målen för utgiftsområdet med ett mål för det internationella arbete som bedrivs inom utgiftsområdet.

Propositionen

Regeringen föreslår att de nuvarande målen för utgiftsområdet kompletteras med ett mål för det internationella arbete som bedrivs inom utgiftsområdet med följande lydelse:

- De gröna näringarna bidrar till en globalt hållbar utveckling.

Utskottets ställningstagande

Riksdagen har godkänt följande mål för utgiftsområdet (bet. 2010/11: MJU2, rskr. 2010/11:120):

- Ett dynamiskt och konkurrenskraftigt näringsliv i hela landet som präglas av öppenhet och mångfald.
- De gröna näringarna är miljö- och resurseffektiva och har en nyckelroll i Sveriges energiproduktion.
- De gröna näringarna utmärks av omtanke, ansvarstagande och hög etik.

Vidare finns för skogspolitiken två jämställda mål som beslutats av riksdagen (prop. 1992/93:226, bet. 1992/93:JoU15, rskr. 1992/93:252 och prop. 2007/08:108, bet. 2007/08:MJU18, rskr. 2007/08:244).

Som redovisas i propositionen bedriver regeringen inom utgiftsområdet, i tillägg till det omfattande EU-relaterade arbetet, även omfattande verksamhet på den internationella/multilaterala arenan. Det handlar framför allt om arbete inom FN:s, OECD:s och WTO:s ramar som går att härleda till skog, fiske och jordbruk. För att tydligare kunna följa resultatet av verksamheten bör ett nytt mål med internationell inriktning införas. De nuvarande målen bör kompletteras med ett mål av följande lydelse:

- De gröna näringarna bidrar till en globalt hållbar utveckling.

Utskottet föreslår att riksdagen godkänner det mål som regeringen har föreslagit.

Anslag inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar anslagen under utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel i enlighet med vad utskottet föreslår och vad som framgår av bilaga 2. Därmed bifaller riksdagen regeringens förslag om medelstildelning på anslagen. Riksdagen bifaller även regeringens förslag till bemyndiganden under detta utgiftsområde. Riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden med förslag om annan fördelning på anslag och om nya anslag under utgiftsområdet m.m.

Jämför särskilda yttrandena 1 (S), 2 (MP), 3 (SD) och 4 (V).

Inledning

Enligt 5 kap. 12 § riksdagsordningen ska riksdagen i ett och samma beslut fastställa ramarna för de olika utgiftsområdena och godkänna en beräkning av statsbudgetens inkomster. Beslutsordningen innebär att riksdagen tar

ställning till dessa poster genom ett beslut. Alla förslag som avser utgiftsramar m.m. och beräkningen av statsbudgetens inkomster är sammanförda i en enda beslutspunkt, det s.k. rambeslutet. Finansutskottet har i årets s.k. rambetänkande (bet. 2011/12:FiU1) behandlat regeringens och partiernas förslag till fördelning av statsutgifterna på utgiftsområden. Detta betänkande ligger till grund för riksdagens rambeslut som fattades den 23 november 2011 om statsbudgeten och utgiftsramarna för de olika utgiftsområdena nästa år. Riksdagen har därmed ställt sig bakom den ram för utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel som angivits i budgetpropositionen. Ramen för utgiftsområde 23 är 17 732 511 000 kr för 2012.

När riksdagen fattat beslut om fördelningen av utgifterna i statsbudgeten på utgiftsområden tar utskotten och därefter riksdagen ställning till anslagsfördelningen inom respektive utgiftsområde. Även beslut om samtliga anslag inom ett utgiftsområde ska enligt budgetprocessens regler fattas genom ett och samma beslut. I det följande redovisas regeringens förslag för de olika verksamheter som ingår i utgiftsområde 23 och förslag i de aktuella motionerna.

1:1 Skogsstyrelsen

Propositionen

Anslaget används för Skogsstyrelsens förvaltningskostnader. Anslaget får användas för att medfinansiera insatser enligt rådets förordning (EG) nr 1698/2005 av den 20 september 2005 om stöd för landsbygdsutveckling från Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling (Ejflu).

Skogsstyrelsens offentligrättsliga verksamhet utgörs av avgifter som tas emot för handel med skogsodlingsmaterial (kontroll av frö- och planhandel) från statliga myndigheter och affärsverk. Skogsstyrelsen bedriver uppdragsverksamhet som i huvudsak finansieras genom avgifter. Undantag är vissa arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Avgiftsintäkterna får disponeras av Skogsstyrelsen.

Som en del av satsningen Skogsriket förstärks den statliga rådgivningen i skogsbruket med syfte att skapa effektiv och funktionell miljöhänsyn samt förbättrad skogsskötsel. Åtgärden förväntas skapa ökad sysselsättning på landsbygden. För att genomföra satsningen ökas anslaget med 10 miljoner kronor per år 2012–2015.

Regeringen föreslår att 371 621 000 kr anvisas under anslaget för 2012.

Motionerna

Enligt kommittémotion MJ467 (MP) yrkande 2 delvis bör anslaget förstärkas med 40 miljoner kronor för att hejda förlusten av biologisk mångfald. Det är särskilt angeläget att förhindra att de allra viktigaste biotoperna avverkas. Skogsstyrelsen bör enligt kommittémotion MJ376 (S) yrkande 32 fortsätta sitt arbete som expertmyndighet åt regeringen, som rådgivare

åt skogsnäringen och som främjare av skogsvårdslagen. Regeringens avveckling av Skogsstyrelsens uppdragsverksamhet är ideologisk, och syftar till att ge uppdrag åt nya privata aktörer.

Utskottets kompletterande uppgifter m.m.

Av förordningen (2009:1393) med instruktion för Skogsstyrelsen framgår att Skogsstyrelsen är förvaltningsmyndighet för frågor om skogsbruket och har till uppgift att verka för att landets skogar sköts på ett sådant sätt att de skogspolitiska mål som har beslutats av riksdagen kan uppnås. Myndigheten ska bl.a. utöva tillsyn över att sådan lagstiftning som Skogsstyrelsen är tillsynsmyndighet över följs, bedriva rådgivning och information om hur landets skogar bör skötas och medverka i frågor om samhällsplanering för en hållbar utveckling och hushållning med naturresurser. Myndigheten får, med vissa begränsningar, inom sitt verksamhets- och kompetensområde bedriva uppdragsverksamhet, om det bidrar till att uppnå de beslutade målen för skogspolitiken eller mål inom andra politikområden.

I proposition 2007/08:108 En skogspolitik i takt med tiden anförde regeringen att Skogsstyrelsen som huvudregel skulle upphöra med ett antal typer av uppdrag efter den 1 januari 2009. Detta gällde bl.a. rotpoststämpling, skogsbruksåtgärder, avverkning, att för annan part sköta förhandlingar med markägare vid marklösen eller avtal om ersättning, att upphandla entreprenörer, att sköta ekonomiadministration samt att förmedla och sälja virke. Regeringen anförde även att Skogsstyrelsens rotpoststämpling är en av de uppdragstyper som mött skarpt kritik, till följd av att den utförs i konkurrens med andra aktörer och på ett sätt som bidrar till att myndighetens olika roller blir otydliga. Regeringen bedömde att en avveckling av Skogsstyrelsens verksamhet kommer leda till att privata aktörer ökar sin rotpoststämpling. När utskottet behandlade den skogspolitiska propositionen anförde utskottet att den grundläggande principen bör vara att myndigheter inte ska agera på en konkurrensutsatt marknad. Utskottet ställde sig bakom en avveckling av de uppdragstyper som regeringen listade i propositionen. När det gäller konsekvenserna av att Skogsstyrelsens uppdragsverksamhet begränsas bedömde utskottet att effekterna sannolikt blir störst i områden där den avgiftsfinansierade uppdragsverksamheten har utgjort en alltför stor del av myndighetens totala verksamhet (bet. 2007/08: MJU18). Utskottet vidhöll sitt ställningstagande beträffande Skogsstyrelsens uppdragsverksamhet i betänkande 2009/10: MJU17.

1:2 Insatser för skogsbruket

Propositionen

Anslaget används för att täcka kostnader för statsbidrag enligt förordningen (1993:555) om statligt stöd till skogsbruket och finansierar bidrag till sådant ädellövskogbruk som regleras särskilt i skogsvårdslagen (1979:429) och vissa natur- och kulturmiljövårdsåtgärder. Anslaget

används också för att täcka kostnader för biotopskydd och naturvårdsavtal. Anslaget används vidare för att täcka kostnader för statsbidrag enligt förordningen (2006:171) om bidrag till anläggning av skog på områden med stormfärd skog samt statliga insatser för att övervaka och bekämpa skadeinsektspopulationen i de stormdrabbade områdena i södra Sverige. Anslaget används även till att upprätta renbruksplaner och till att medfinansiera skogsträdförädling. Vidare får anslaget användas för vissa administrationskostnader hos Skogsstyrelsen.

I hanteringen av vissa bidrag och ersättningar till skogsägare och för att skapa goda förutsättningar för fleråriga naturvårdsprojekt behöver ekonomiska förpliktelser kunna ingås som medför utgifter under kommande år. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2012 för anslaget ingå ekonomiska förpliktelser som, inklusive tidigare ingångna förpliktelser, medför behov av framtida anslag på högst 36 000 000 kr 2013 och högst 34 000 000 kr 2014–2016.

Skogsriket är en ny satsning med huvudsyfte att skapa förutsättningar för nya arbetstillfällen med anknytning till skog. Små och medelstora företag inom skogssektorn bereds möjlighet att söka finansiering till projekt med inriktning på kompetensutveckling, stimulans för kreativt företagande och entreprenörskap samt innovation och förädling. Stödet ska även underlätta nyetablering av verksamheter med denna inriktning. För att genomföra satsningen ökas anslaget med 10 miljoner kronor per år 2012–2015.

Regeringen föreslår att 234 737 000 kr anvisas under anslaget för 2012.

Motionerna

Enligt kommittémotion MJ467 (MP) yrkande 2 delvis bör anslaget förstärkas med 125 miljoner kronor för att hejda förlusten av biologisk mångfald. Det är särskilt angeläget att förhindra att de allra viktigaste biotoperna avverkas. Vänsterpartiet föreslår en höjning av anslaget med 50 miljoner kronor till biotopskydd och naturvårdsavtal (partimotion MJ410 delvis). Ambitionerna behöver höjas inom skogsbruket för att stärka ekosystemen och den biologiska mångfalden.

1:3 Internationellt skogssamarbete

Propositionen

Anslaget används bl.a. för det alleuropeiska skogssamarbetet, närområdes-samarbete i skogsfrågor inom Östersjöregionen samt nordiskt samarbete. FN:s skogssamarbete i form av främst FN:s skogsforum, skogens roll i klimatkonventionen och FAO (FN:s jordbruks- och livsmedelsorganisation) belastar också anslaget.

Regeringen föreslår att 1 397 000 kr anvisas under anslaget för 2012.

1:4 Statens veterinärmedicinska anstalt

Propositionen

Anslaget används för Statens veterinärmedicinska anstalts (SVA) förvaltningskostnader. SVA är veterinärmedicinskt expert- och serviceorgan åt myndigheter och enskilda och utreder bl.a. uppkomst, orsak och spridnings-sätt av sjukdomar hos djur. Avgiftsintäkterna får disponeras av Statens veterinärmedicinska anstalt. Anslaget föreslås minska med 1 miljon kronor 2012–2015 för att tillföras anslag 1:9 Statens jordbruksverk.

Regeringen föreslår att 112 047 000 kr anvisas under anslaget för 2012.

1:5 Bidrag till veterinär fältverksamhet

Propositionen

Anslaget används för statens bidrag till veterinär fältverksamhet och för att minska avlägset boende djurägares veterinärkostnader för livsmedelsproducerande djur. Jordbruksverket är chefsmyndighet för distriktsveterinärerna. Större delen av verksamheten är avgiftsfinansierad. Jordbruksverket får disponera avgiftsintäkterna.

Regeringen föreslår att 105 966 000 kr anvisas under anslaget för 2012.

1:6 Djurhälsovård och djurskyddsfrämjande åtgärder

Propositionen

Anslaget används för djurhälsovård i form av förebyggande hälsokontroll och djursjukdatasystem. Insatser ska begränsa skadeverkningarna av djursjukdomar och förebygga spridning av smittsamma djursjukdomar som kan överföras till både djur och människor.

Regeringen föreslår att 12 933 000 kr anvisas under anslaget för 2012.

1:7 Bekämpande av smittsamma husdjursjukdomar

Propositionen

Anslaget används för bekämpande av och beredskap mot smittsamma husdjursjukdomar varvid ersättning lämnas enligt epizootilagen (1999:657), zoonoslagen (1999:658) eller med stöd av i lagarna meddelade föreskrifter. Vidare används anslaget för bidrag till obduktionsverksamhet, för utveckling och genomförande av sjukdomskontroller och för genomförande av EU-lagstiftningen om djurskydd, djurhälsa, foder och livsmedel. Anslaget används för nationell medfinansiering av kontroller för TSE (BSE och scrapie) som Sverige enligt EU:s krav är skyldig att göra.

I och med att dvärgbandmask hos räv har påträffats i Sverige finns ett utökad behov av information om och övervakning av denna förekomst. För detta ändamål föreslås anslaget tillföras 3 miljoner kronor för 2012.

Regeringen föreslår att 127 349 000 kr anvisas under anslaget för 2012.

Motionerna

I motionerna efterfrågas en handlingsplan för att förhindra spridning av bakterien EHEC. Enligt kommittémotion MJ376 (S) yrkande 1 delvis bör anslaget förstärkas med 10 miljoner kronor. Medlen ska användas till att genomföra den handlingsplan mot EHEC som lades fram av ett antal myndigheter 2008 och till att stärka smittskyddet generellt. I kommittémotion MJ467 (MP) yrkande 2 delvis anförs att anslaget bör höjas med 4 miljoner kronor för att genomföra Jordbruksverkets förslag mot spridning av EHEC-bakterien. I yrkande 17 i kommittémotion MJ376 (S) begärs att en handlingsplan mot EHEC tas fram i form av ett kontrollprogram.

Utskottets kompletterande uppgifter m.m.

Som svar på skriftlig fråga den 8 juni 2011 anförde landsbygdsminister Eskil Erlandsson följande om EHEC-smittan och livsmedelskontrollen (2010/11:567). Livsmedelslagstiftningen är till största delen harmoniserad inom EU och de flesta livsmedelsregler finns i EU-förordningar. Lagstiftningen fastställer bl.a. gemensamma EU-normer för livsmedelshygien. Dessutom finns gemensamma EU-regler för märkning av livsmedel vilka bl.a. innehåller krav på ursprungsmärkning av frukt och grönsaker. Sverige kan således inte på egen hand anta bestämmelser på livsmedelsområdet, utan gör det i samarbete med de andra medlemsstaterna.

På livsmedelsområdet finns bl.a. följande EU-regler och nationella regler för att förhindra och begränsa fall av EHEC-smitta. Kraven i direktiv 2003/99/EG om övervakning av zoonoser och zoonotiska smittämnen innebär att en fullständig epidemiologisk undersökning av livsmedelsburna utbrott ska utföras för att identifiera källor och spridning. Alla livsmedelsföretagare måste uppfylla krav på god hygienpraxis i enlighet med förordning (EG) nr 852/2004, för att förhindra förorening av livsmedel av animaliskt och vegetabiliskt ursprung. De flesta livsmedelsanläggningar måste genomföra förfaranden baserade på principerna för HACCP (faroanalys för kritiska kontrollpunkter) för att effektivt övervaka riskerna. Standarder för förekomst av *Escherichia coli* (*E. coli*) på t.ex. grönsaker finns i förordning (EG) nr 2073/2005. Livsmedel som innehåller verotoxinproducerande *E. coli* (VTEC/EHEC) anses hälsovådligt och måste återkallas från marknaden i enlighet med förordning (EG) nr 178/2002. EU har dessutom ett system för varning om hälsovådliga livsmedel – Rapid Alert System for Food and Feed (RASFF). Det är ett förfarande för medlemsstaternas kontrollmyndigheter att informera varandra om livsmedel på marknaden vari hälsofaror påträffats.

Enligt besked från Regeringskansliet utarbetade Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA), Jordbruksverket, Livsmedelsverket, Smittskyddsinstitutet (SMI) och Socialstyrelsen en handlingspolicy avseende kontroll av verotoxinbildande *E. coli* i maj 2008. Regeringskansliet har vidare uppgett att utbrott av EHEC, som har inträffat senare, dock har visat att kunskapsläget behöver förbättras för att kunna förhindra EHEC-utbrott på ett effek-

tivt sätt. Inom ramen för SVA:s zoonosråd, som består av representanter för SVA, Jordbruksverket, Livsmedelsverket, Socialstyrelsen, SMI, Smittskyddsläkarsföreningen, Länsveterinärföreningen, Arbetsmiljöverket och Yrkesföreningen Miljö och Hälsa, pågår diskussioner om hur ett bekämpningsprogram skulle kunna utformas för att bli så effektivt som möjligt. På SVA pågår även forskning som syftar till att förbättra kunskapen om smittspridningen av EHEC.

Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas) genomför tillsammans med näringen ett forskningsprogram inom livsmedelsområdet (Tvärlivs), vilket omfattar totalt 22,5 miljoner kronor för perioden 2010–2012. I september 2011 beviljade Formas medel till ett projekt inom Tvärlivs rörande hur man redan på odlingsstadiet av frukt och grönt kan förebygga uppkomst av EHEC-bakterier.

1:8 Ersättning för viltskador m.m.

Propositionen

Anslaget används för att förebygga skada av vilt och ersättning för sådan skada. Rätten till ersättning regleras i viltskadeförordningen (2001:724).

Jägare är enligt 49 § jaktförordningen (1987:905) skyldiga att betala viltvårdsavgift på 300 kr per år till Viltvårdsfonden. Medlen ur fonden används för att främja viltvården och andra liknande ändamål som är förenliga med jaktlagens syfte. Jaktåret omfattar tiden den 1 juli–30 juni. Merparten av viltvårdsavgifterna betalas till fonden i början av jaktåret medan utgifterna är fördelade över kalenderåret. Mot denna bakgrund föreslås att regeringen bemyndigas låta Kammarkollegiet ha tillgång till en särskild kredit för Viltvårdsfonden i Riksgäldskontoret intill ett belopp av 5 000 000 kr för 2012.

Regeringen föreslår att 47 778 000 kr anvisas under anslaget för 2012.

Motionerna

I flera motioner yrkas att ersättningarna för viltskador höjs. I kommittémotion MJ376 (S) yrkande 1 delvis föreslås att ytterligare 10 miljoner kronor tillförs rovdjursskadeersättningarna. Rovdjurspolitiken är beroende av att ersättningssystemet fungerar tillfredsställande. Enligt kommittémotion MJ467 (MP) yrkande 2 delvis bör ersättningarna för viltskador m.m. höjas med 15 miljoner kronor som ett led i arbetet med att minska konflikterna kring rovdjuren. Enligt partimotion MJ410 (V) delvis bör anslaget förstärkas med 10 miljoner kronor så att lantbrukare i glesbygd kan få ökad ersättning vid viltskador.

Enligt motion MJ310 (S) borde de ekonomiska förutsättningarna kring rovdjursersättningssystemet för samebyarna ses över. I en pågående studie från SLU har bedömts att björn är en större predator på renkalv än vad som tidigare har antagits. I motion MJ241 (V) yrkande 5 anförs att fler

organisationer som arbetar för att stödja livskraftiga populationer av landets vilt borde få ta del av anslagen från Viltvårdsfonden. Av den orsaken är det dags att se över fonden och fördelningen av dess medel.

Utskottets kompletterande uppgifter m.m.

Vid en interpellationsdebatt den 20 maj 2011 (ip. 2010/11:427) framförde landsbygdsminister Eskil Erlandsson att frågan om de areella näringarnas möjligheter att samexistera med rovdjur är mycket viktig. Den pågående Rovdjursutredningen (M 2010:02) ska i sitt arbete med att föreslå målnivåer för rovdjuren beakta de socioekonomiska aspekterna. Den ska vidare ge förslag till förvaltningsåtgärder avseende rovdjuren som bidrar till samexistens mellan människor och rovdjur. Uppdraget ska slutredovisas senast den 1 april 2012.

När det gäller samernas villkor framhålls följande i propositionen. Regeringen eftersträvar en levande samisk kultur och en konkurrenskraftig rennäring som ger försörjning på ett långsiktigt ekonomiskt och miljömässigt hållbart sätt i enlighet med de samiska kulturvärdena. Politiken ska också bidra till ett starkt och utvecklat samiskt näringsliv och rennäringens företag med framtidstro. Konventionen om den gränsöverskridande renskötseln mellan Sverige och Norge bereds i Regeringskansliet och avsikten är ett ikraftträdande senast 2013. Konventionen ger ett stabilt ramverk för den gränsöverskridande renskötseln. Regeringen anser att personer som är bosatta på landsbygden och som bedriver verksamhet där ska kunna göra det med goda förutsättningar även när rovdjursstammarna ökar. Ökningen av antalet rovdjur inklusive säl kan medföra oönskade konsekvenser främst för rennäring, lantbruk och det småskaliga fisket. För att gagna fortsatt företagande behöver därför skador orsakade av rovdjur och säl förebyggas och kompenseras. Regeringen avser att mot bakgrund av ökande rovdjursstammar analysera rennäringens situation i syfte att stärka rennäringens ställning. Toleransnivåer för rennäringen bör kunna utformas så att de i framtiden kan utgöra ett angeläget redskap i förvaltningen av stora rovdjur. Ersättningar till samebyarna för björnars predation på renkalv bör ses över utifrån ny kunskap.

Vad gäller frågan om fördelning av Viltvårdsfondens medel noterar utskottet att regeringen årligen beslutar om hur mycket medel som ska betalas ut ur Viltvårdsfonden efter ansökan av myndigheter och organisationer. I proposition 1999/2000:73 om jaktens villkor redogörs för vilka principer som bör gälla för bidragsgivningen ur fonden. Där framhålls att organisationer som på olika sätt lägger ned ett värdefullt arbete inom ramen för viltvården bör ha möjlighet att få bidrag ur fonden. Bidragen bör kunna lämnas efter ansökan och då för särskilda preciserade arbetsuppgifter som bedöms angelägna inom viltvården.

1:9 Statens jordbruksverk

Propositionen

Anslaget används för Statens jordbruksverks förvaltningskostnader, Tullverkets särkostnader för exportbidragskontroller m.m.

Jordbruksverket får disponera intäkterna från avgifter inom områdena Tillsyn, Djur, Växt och Utsäde samt från avgifter som tas ut för vattenushållning, köttklassificering, laboratorieundersökningar av utsäde, kvalitetsanalyser och andra undersökningar av utsäde och växtsorter samt kvalitetsanalyser av foder- och kvarnspannmål.

Regeringen föreslår att 5 miljoner kronor tillförs anslaget årligen för perioden 2012–2015 för arbetet med ajourföring av blockdatabasen.

Europeiska kommissionen har i ett formellt meddelande föreslagit Sveriges finansiella korrigeringar om ca 870 miljoner kronor för åren 2005–2008 på grund av felaktiga utbetalningar av jordbruksstöd till följd av brister i blockdatabasen och definitionen av betesmark. Regeringen föreslår därför att anslaget tillförs 45,3 miljoner kronor för arbete med återkrav av utbetalda stöd.

Jordbruksverket har fått ett utökat miljötillsynsvägledningsansvar i samband med den nya miljötillsynsförordningen. Samtidigt har Naturvårdsverkets ansvar minskat. Med anledning av detta förs 500 000 kr från Naturvårdsverket till Jordbruksverket.

I samband med avvecklingen av Fiskeriverket övertog Jordbruksverket den 1 juli 2011 ansvaret för hanteringen av strukturfonderna inom den gemensamma fiskeripolitiken samt för frågor om främjande av fiskerinärningen och om marknad, handel och konsumentfrågor m.m. För de nya uppdragen ökas anslaget med 17 miljoner kronor fr.o.m. 2012.

Regeringen anser att Jordbruksverkets insatser i rollen som central kontrollmyndighet måste stärkas för att ännu bättre stödja länsstyrelserna i djurskyddskontrollen. Regeringen föreslår därför att anslaget tillförs 5 miljoner kronor årligen för 2012–2015.

Regeringen föreslår att 496 588 000 kr anvisas under anslaget 1:9 Statens jordbruksverk för 2012.

Motionerna

Vänsterpartiet yrkar i partimotion MJ410 delvis att 50 000 000 kr tillförs anslaget för att stärka arbetet för djuren genom att inrätta en djurskyddsombudsman. Motionärerna vill utforma en handlingsplan för att minimera antalet djur i djurförsök samt inrätta ett 3R-center (Replace, Reduce, Refine: ersätt, minska, förfina).

Miljöpartiet föreslår i kommittémotion MJ467 delvis att anslaget förstärks med sammanlagt 32 000 000 kr. Djurskyddsarbetet på Jordbruksverket bör stärkas med 10 000 000 kr så att stödet till de regionala tillsynsmyndigheterna kan stärkas. Vidare bör föreskrifterna uppdateras för att bättre spegla djurskyddslagens intentioner att djur ska skyddas mot onö-

digt lidande och ges rätt att bete sig naturligt. För att börja genomföra en del av Miljömålsrådets förslag om framför allt odlad mångfald och husdjursgenetiska resurser föreslås vidare att anslaget ökar med 22 000 000 kr. I åkerlandskapet riskerar småbiotoperna, artrikedomen och förekomsten av hotade arter att minska. Miljömålsrådet har föreslagit ett nytt delmål för åkerlandskap och en rad åtgärder, bl.a. utökad stöd till bioträda (mångfaldsträda), information och uppföljning.

Utskottets kompletterande uppgifter m.m.

Regeringen har genom ett beslut den 4 juni 2009 uppdragit åt en särskild utredare att göra en bred översyn av den samlade djurskyddslagstiftningens utformning och innehåll. Uppdraget ska redovisas till regeringen senast den 30 november 2011. Av direktiven (dir. 2009:57) framgår att en del i utredningens uppdrag är att ägna särskild uppmärksamhet åt vissa utpekade problem på djurskyddsområdet, t.ex. att utreda hur bestämmelsen i 4 § djurskyddslagen om naturligt beteende kan förtydligas. Utredningen ska även genomföra en nulägesanalys och probleminventering som grund för sitt arbete. Det står således utredningen fritt att genomlysna sådana områden där man bedömer att det finns ett behov av ytterligare åtgärder till skydd för djuren.

Utskottet har tidigare redovisat (bet. 2008/09:MJU24) att Jordbruksverket har inrättat ett djurskyddsråd, vars funktion är att stödja myndigheten i dess arbete med djurskyddsfrågor. Rådet ska fungera som ett rådgivande organ i djurskyddsfrågor och vara ett hjälpmedel för att driva på utvecklingen inom etik, utbildning och forskning inom djurskyddsområdet. Rådet har bl.a. till uppgift att lämna förslag till fördelning av forskningsanslag och kan också initiera möten, seminarier och undersökningar samt ta initiativ till djurskyddsfrämjande åtgärder och föreslå handlingsplaner. I rådet ingår representanter för bl.a. Jordbruksverket, Sveriges lantbruksuniversitet, länsstyrelser, djurskyddsorganisationer, branschorganisationer och Sveriges Veterinärförbund.

Genom ett beslut den 26 maj 2011 uppdrog regeringen åt Jordbruksverket, Sveriges lantbruksuniversitet – Nationellt centrum för djurvälstånd och Vetenskapsrådet att utreda alternativ till djurförsök. Uppdraget ska samordnas av Jordbruksverket och redovisas senast den 15 juni 2012.

Av Vetenskapsrådets regleringsbrev för 2011 framgår att anslag 3:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation ska finansiera forskning om alternativa metoder till djurförsök för minst 13 miljoner kronor. Utlysningen av medlen ska ske efter samråd med Jordbruksverket.

Som regeringen har redovisat i budgetpropositionen samordnar och utvecklar Nationellt centrum för djurvälstånd vid Sveriges Lantbruksuniversitet (Swedish Centre for Animal Welfare, SCAW) sedan 2008 verksamhet inom djurskyddsområdet, särskilt avseende lantbrukets djur och försöksdjur. Nätverk av experter anlitas för att säkerställa att aktuell vetenskaplig kunskap tas till vara och sprids. Under året har SCAW t.ex. anordnat utbild-

ningar om djurskyddskontroll och inlett ett projekt om indikatorer för djurvälstånd hos mjölkkor. SCAW har utsetts till nationell kontaktpunkt för validering av alternativ till djurförsök. SCAW har under åren 2010 och 2011 tilldelats sammanlagt 10 miljoner kronor för att utveckla samordningen av djurskyddsarbetet inom EU.

Regeringen stöder inrättandet av ett centrum för djurskydd inom EU och verkar för att det ska förläggas till SCAW och Sverige. Djurvälstånd har under lång tid varit en politiskt prioriterad fråga som Sverige drivit i EU, och det finns hög vetenskaplig kompetens på området i Sverige. Inom många områden krävs djurförsök för att säkerställa olika substansers säkerhet för människors hälsa och för miljön innan de får säljas på marknaden. Det rör sig t.ex. om läkemedel, vaccin och kemikalier.

Utskottet instämmer i att det är viktigt att allmänheten har förtroende för och accepterar användandet av försöksdjur i de fall det är nödvändigt för att rädda liv och minska mänskligt lidande. Regeringen kommer enligt budgetpropositionen även fortsättningsvis att lyfta fram betydelsen av att, i de fall där det är möjligt, utveckla och validera alternativ till djurförsök. Regeringen avser även att ge Formas ett ökat ansvar i fråga om djurskyddsforskning av behovsmotiverad karaktär.

I Miljömålsrådets utvärdering av Sveriges miljömål 2008 Miljömålen – nu är det bråttom! föreslog rådet bl.a. att delmålet om växtgenetiska resurser och inhemska husdjursraser revideras och delas upp i två delmål: ett om odlad mångfald med målar 2015 och ett om husdjursgenetiska resurser med målar 2020. Vidare föreslogs ett nytt delmål om åkerlandskap med målar 2020.

Riksdagen godkände vid behandlingen av regeringens proposition 2009/10:155 Svenska miljömål – för ett effektivare miljöarbete en ny målstruktur för miljöarbetet (bet. 2009/10:MJU25, rskr. 2009/10:377). Utskottet framhöll att miljömålssystemet ska bli effektivare genom att man i tid och i organisation skiljer uppföljning och utvärdering från uppgiften att utveckla strategier med nya etappmål, styrmedel och åtgärder. En parlamentarisk beredning har därför tillsatts med uppgift att ge råd till regeringen om hur miljö kvalitetsmålen kan nås. Naturvårdsverket får ett utökat ansvar för att samordna myndigheternas miljö måluppföljning. Vidare anförde utskottet att Miljömålsrådet bör avvecklas som ett råd inom Naturvårdsverket. I stället bör Naturvårdsverket årligen redovisa en bedömning av möjligheterna att nå miljö kvalitetsmålen och etappmålen. Minst en gång varje mandatperiod redovisar Naturvårdsverket en fördjupad utvärdering av möjligheterna att nå miljö kvalitetsmålen. Naturvårdsverkets redovisningar görs i samråd med berörda myndigheter.

Regeringen beslutade den 1 juli 2010 att tillkalla en parlamentarisk kommitté (dir. 2010:74) med uppdrag att lämna förslag till regeringen om hur miljö kvalitetsmålen och generationsmålet kan nås. Kommittén har antagit namnet Miljömålsberedningen. Beredningens övergripande uppdrag är att utveckla strategier med etappmål, styrmedel och åtgärder inom områden

som prioriteras av regeringen. Arbetet ska genomföras i nära samarbete med näringsliv, ideella organisationer, kommuner och myndigheter. Det övergripande uppdraget gäller t.o.m. år 2020. Beredningen kommer under denna tid att få tilläggsdirektiv i enlighet med regeringens prioriteringar. I mars 2011 överlämnade beredningen delbetänkandet Förslag till etappmål i miljömålssystemet (SOU 2011:34, dir. 2010:135). I betänkandet redovisas bl.a. förslag till etappmål för biologisk mångfald. Betänkandet har remissbehandlats tillsammans med Naturvårdsverkets rapport Miljömålen på ny grund (rapport 6420). Dessa frågor bereds nu i Regeringskansliet.

1:10 Bekämpande av växtsjukdomar

Propositionen

Anslaget används för kostnader för åtgärder mot växtskadegörare enligt växtskyddslagen (1972:318) samt för vissa förluster till följd av sådana åtgärder. Kostnader för beredskapsåtgärder, akuta skyddsåtgärder, marknadskontroller, inventeringar m.m. mot karantänskadegörare finansieras också med detta anslag liksom undersökningar av växtprover som Jordbruksverkets växtinspektion överlämnar för laboratoriemässig diagnostisering. Åtgärder för ett behovsanpassat växtskydd i ett förändrat klimat omfattas. Vidare belastar delar av kostnaderna för växtinspektionens internationella engagemang anslaget. Slutligen används anslaget för kostnader för verifiering av de svenska skyddade zonerna.

Tidigare satsningar för att anpassa växtskyddet till ett förändrat klimat avslutas i och med utgången av 2011.

Regeringen föreslår att 5 000 000 kr anvisas under anslaget för 2012.

1:11 Gårdsstöd och djurbidrag m.m.

Propositionen

Från anslaget utbetalas gårdsstöd, handjursbidrag, stöd för kontrakterad stärkelsepotatis och stöd för kvalitetscertifiering. Stöden är gemensamma för hela EU och finansieras från EU-budgeten. För att få gårdsstöd måste brukarna förutom att bruka marken även ha stödrätter för motsvarande areal jordbruksmark. Ett villkor för fullt utbetalt stöd är att de s.k. tvärvillkoren är uppfyllda. Bidragen är begränsade i takbelopp i euro på nationell nivå.

Anslaget används även för bidrag från EU för bekämpande av djursjukdomar.

Nivån på anslaget justerades fr.o.m. 2011 på grund av en ny beräkningsmetod för anslaget. Beräkningsmetoden tar hänsyn till bl.a. förändringar i valutakursen. Regeringen föreslår att 6 583 000 000 kr anvisas under anslaget för 2012.

1:12 Intervention och exportbidrag för jordbruksprodukter

Propositionen

Anslaget används för kostnader för intervention, stöd i form av produktions-, konsumtions- och marknadsföringsbidrag, exportbidrag, fiberberedning samt omstruktureringsstöd för sockersektorn. Anslaget finansieras från EU-budgeten. Vissa s.k. tekniska kostnader till följd av offentlig lagring regleras dock under anslaget 1:13 Finansiella korrigeringar m.m.

Nivån på anslaget justerades fr.o.m. 2011 på grund av ny beräkningsmetod för anslaget. Beräkningsmetoden tar hänsyn till bl.a. förändringar i valutakursen. Regeringen föreslår att 322 097 000 kr anvisas under anslaget för 2012.

1:13 Finansiella korrigeringar m.m.

Propositionen

Anslaget används för eventuella finansiella korrigeringar och straffavgifter som Europeiska kommissionen kan komma att ålägga Sverige efter granskning av Sveriges utnyttjande av EU:s jordbruksfonder och EU:s fiskefond. Vidare får anslaget användas för eventuella räntekostnader, rättegångskostnade och revisions- och kontrollkostnader förknippade med Jordbruksverkets inbetalningar till den europeiska gemenskapen. Anslaget får även användas till skadestånd.

Dessutom får anslaget belastas med s.k. tekniska kostnader för offentlig lagring i den mån som ersättning inte fås från EU-budgeten.

Medelsbehovet på anslaget kan variera mycket mellan olika år. Det beror huvudsakligen på de eventuella finansiella korrigeringar som beslutas av Europeiska kommissionen.

Europeiska kommissionen har i ett formellt meddelande förlagit Sveriges finansiella korrigeringar om ca 870 miljoner kronor för åren 2005–2008 på grund av felaktiga utbetalningar av jordbruksstöd till följd av brister i blockdatabasen och definitionen av betesmark. Regeringen föreslår därför att anslaget ökas med 335 miljoner kronor 2012 och med 115 miljoner kronor 2013. För att bidra till finansieringen minskas anslag 1:21 Åtgärder för landbygdens miljö och struktur med 110 000 000 kr 2012 och med 115 000 000 kr 2013. Den ökade utgiften finansieras även genom återkrav av tidigare felaktigt gjorda utbetalningar, vilka beräknas uppgå till 300 000 000 kr, samt med befintliga medel på anslaget. För 2012 anvisas 410 472 000 kr under anslaget.

1:14 Strukturstöd till fisket m.m.

Propositionen

Anslaget används framför allt för nationellt stöd till åtgärder som medfinansieras av EU inom ramen för strukturåtgärder inom fiskerinäringen. Anslaget kan även användas för medfinansiering av andra projekt som ligger i linje med strukturprogrammen.

Regeringen bör bemyndigas att under 2012 för anslag 1:14 Strukturstöd till fisket m.m. godkänna stöd som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 9 500 000 kr 2013 och högst 20 500 000 kr 2014.

Det svenska programmet för fiskerinäringen för perioden 2007–2013, Europeiska fiskerifonden (EFF) började genomföras under 2008. Finansieringen från EFF uppgår till totalt närmare 55 miljoner euro. Över sjuårsperioden blir den genomsnittliga årliga budgetramen ca 7,8 miljoner euro. För att få hela Sveriges tilldelning från EU-budgeten måste nationell medfinansiering med motsvarande belopp, dvs. 50 % nationell offentlig medfinansiering, tillföras programmet, vilket ger programmet en total årlig budget på ca 140 miljoner kronor.

Regeringen avser att återkomma i budgetpropositionen för 2013 med fördelning av återstående medel i programperioden. Då anslagsnivåer för programperioden 2014–2020 ännu inte kan fastställas med säkerhet inför kommande förhandlingar inom EU, avser regeringen att återkomma till riksdagen med beräknade belopp för berörda anslag.

Regeringen föreslår att 18 482 000 kr anvisas under anslaget för 2012.

1:15 Från EU-budgeten finansierade strukturstöd till fisket m.m.

Propositionen

Anslagets ändamål är att finansiera det belopp som motsvarar EU:s medfinansiering av strukturstöd till fisket m.m. som redovisas under anslaget 1:14 Strukturstöd till fisket m.m. Sverige har tilldelats närmare 55 miljoner euro från Europeiska fiskerifonden under programperioden 2007–2013.

Regeringen bör bemyndigas att under 2012 för anslag 1:15 Från EU-budgeten finansierade strukturstöd till fisket m.m. godkänna stöd som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 70 000 000 kr 2013 och högst 30 000 000 kr under 2014.

Nationell medfinansiering sker under anslag 1:14 Strukturstöd till fisket m.m. Regeringen avser att återkomma i budgetpropositionen för 2013 med fördelning av återstående medel i programperioden. Då anslagsnivåer för programperioden 2014–2020 ännu inte kan fastställas med säkerhet inför kommande förhandlingar inom EU, avser regeringen återkomma till riksdagen med beräknade belopp för berörda anslag.

Regeringen föreslår att 66 263 000 kr anvisas under anslaget för 2012.

1:16 Livsmedelsverket

Propositionen

Anslaget används för Livsmedelsverkets förvaltningskostnader. Livsmedelsverket ska som central förvaltningsmyndighet för livsmedelsfrågor i konsumenternas intresse arbeta aktivt för säkra livsmedel, redlighet i livsmedelshanteringen och bra matvanor.

Anslaget används även för att bekosta delar av kostnaderna för den officiella kontroll som görs vid slakterier i enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 854/2004 om fastställande av särskilda bestämmelser för genomförandet av offentlig kontroll av produkter av animaliskt ursprung avsedda att användas som livsmedel.

Avgiftsintäkterna får disponeras av Livsmedelsverket.

Regeringen anser att kostnaderna för den officiella kontrollen vid slakterierna bör sänkas för att stärka livsmedelsföretagarnas konkurrenskraft. För detta ändamål föreslår regeringen att 90 miljoner kronor tillförs anslaget. Anslaget föreslås minska med 2 miljoner kronor per år under 2012–2015 och dessa medel ska tillföras 1:9 Statens jordbruksverk. Regeringen föreslår att 287 794 000 kr anvisas under anslaget för 2012.

Motionerna

Socialdemokraterna anför i kommittémotion MJ376 att det är tveksamt om de 90 miljoner kronor som regeringen satsar för att sänka kontrollavgiften för den statliga veterinärkontrollen vid slakterierna verkligen ger avsedd effekt. Motionärerna vill därför avvisa sänkningen av kontrollavgiften för den statliga veterinärkontrollen vid slakterierna.

Vänsterpartiet förstärker i partimotion MJ410 anslaget med 20 miljoner kronor till stöd för Livsmedelsverkets arbete med miljö- och klimatanpassad kost. Motionärerna vill minska köttkonsumtionen och främja ekologiska livsmedel.

Utskottets kompletterande uppgifter m.m.

I budgetpropositionen redovisar regeringen att 12 miljoner kronor avsattes under 2011 för att sänka kostnaderna för köttkontroll främst vid mindre slakterier. Medlen har även använts för att ta bort avgiften för godkännandeprövning av nya slakterier. Under perioden 2007–2010 ökade antalet aktiva mindre slakterier med 25 %, från 113 till 141.

Tidigare satsningar på slakteribranschen har gett positiva effekter på antalet jobb och företag. Effekterna har dock varit störst för de minsta slakterierna. Satsningarna behöver utökas så att även medelstora och stora slakterier kan öka sin konkurrenskraft, vilket också ger bättre förutsättningar för primärproducenterna. Fler slakterier leder även till kortare transporter, vilket är positivt ur djurskyddssynpunkt.

I propositionen anför regeringen att avgiften för köttkontrollen bör sänkas och delvis finansieras med allmänna medel. Kontrollen är ett statligt åtagande i enlighet med gällande EU-förordningar. Det är viktigt att Sverige som har en hög livsmedelskvalitet också har en väl fungerande livsmedelskontroll. Att minska kostnaderna är avgörande för att kunna upprätthålla konkurrenskraften i näringen och därmed tillgången på jobb i hela landet. Som regeringen anför i propositionen bör kostnaderna för den officiella kontrollen vid slakterierna sänkas för att stärka livsmedelsföretagarnas konkurrenskraft. För detta ändamål föreslår regeringen att 90 miljoner kronor tillförs anslaget. Utskottet har fått information från Landsbygdsdepartementet om att dels 12 miljoner, dels 90 miljoner ska användas inom anslag 1:16 för att sänka kostnaderna för den officiella kontrollen.

Som regeringen redovisar i propositionen är de personliga matvanorna ett område där det är angeläget att skapa goda förutsättningar för medvetna val. Felaktiga kostvanor och de följsjukdomar som de kan medföra är ett större folkhälsoproblem än förekomsten av gifter i maten. Många svenskar äter fortsatt en kost som inte är i enlighet med näringsrekommendationerna. Både matvanor och hälsa är starkt kopplade till utbildningsnivå. Skillnaderna i hälsa mellan grupper med hög respektive låg utbildning har ökat under hela 1990- och 2000-talet. Ökningen av fetma tycks dock ha avstannat hos både barn och vuxna men ligger fortfarande på ohälsosamt höga nivåer. Under 2010 har Livsmedelsverket publicerat råd om mat för flera grupper bl.a. inom äldreomsorgen.

Problematiken med ökad förekomst av övervikt och fetma och därtill relaterade följsjukdomar i befolkningen leder både till stora kostnader för samhället och till lidande för enskilda individer. Fortsatta åtgärder för att förbättra kunskapen om kostens och måltidernas betydelse ska genomföras rörande bl.a. måltider i skolan och inom äldreomsorgen.

Livsmedelsverket ska enligt sin instruktion (2009:1426) verka för att det generationsmål för miljöarbetet och de miljökvalitetsmål som riksdagen har fastställt nås och vid behov föreslå åtgärder för miljöarbetets utveckling.

Livsmedelsverket ska enligt regleringsbrevet för 2011, inom ramen för Sverige – det nya matlandet, inrätta ett nationellt kompetenscentrum med syfte att stödja och stimulera kommuner och landsting i deras arbete med att ta fram handlingsprogram för offentliga måltider i förskolor, skolor, äldreomsorgen m.m. Livsmedelsverket ska tillhandahålla kunskap inom t.ex. sensorik, måltidskunskap, hållbara matvanor, nutrition, hygien och säkerhet samt angränsande ämnen inom verkets ansvarsområde som kan relateras till offentliga måltider.

Jordbruksminister Eskil Erlandsson anförde den 26 februari 2007 i sitt svar på interpellation 2006/07:318 om köttkonsumtionens miljöpåverkan att han inte avser att reglera omfattningen av köttkonsumtionen i Sverige och inte heller kommer att vidta åtgärder för att minska densamma. Frågeställningarna är dock berättigade, och det är av stor vikt att vi inte bara diskuterar den roll jord- och skogsbruket har för att minska klimateffek-

terna utan även beaktar de negativa effekterna. Storleksrationaliseringar och global handel har fullkomligt ändrat om vår livsstil. Vi är nu vana att äta livsmedel från andra sidan jorden till såväl frukost och lunch som middag. För vissa livsmedel är det bättre ur miljösynpunkt att välja lokalt producerade alternativ, för andra inte. De positiva effekterna av global handel med livsmedel, inte minst för utvecklingsländerna, är stora och allmänt kända. Vi kan upplysa människor om att göra vettiga miljöval när det gäller livsmedel. Det nya landsbygdsprogrammet ger nya möjligheter för främst småföretagandet på landsbygden. Betesbaserad nötköttsproduktion kommer att gynnas i och med detta program liksom extensiv nötköttsproduktion. Det är positivt att frågan om köttkonsumtionens miljöpåverkan uppmärksammas och att vi ser på klimatproblematiken ur ett annat perspektiv än enbart utifrån energi och transporter.

Enligt vad utskottet har fått information om från Landsbygdsdepartementet riktar sig de kostråd som Livsmedelsverket ger till en bred allmänhet och syftar till sunda, hälsosamma matvanor under hela livet (bet. 2010/11: MJU14). Det förekommer nya studier som motsäger delar av Livsmedelsverkets kostråd, men det kommer också kontinuerligt studier som ligger i linje med kostråden, och dessa studier är i majoritet. När de nordiska näringsrekommendationerna (NNR), som ligger till grund för kostråden, revideras kommer alla studier att vägas in, även de som motsäger dagens aktuella rekommendationer. Nordiska ministerrådet har utsett en arbetsgrupp som ska se över och vid behov uppdatera den fjärde upplagan av de nordiska näringsrekommendationerna som utfärdades 2004. Utskottet utgår från att Livsmedelsverket löpande ser över grunderna för sina kostråd och håller dem uppdaterade.

Frågan om miljösmarta livsmedelsråd har behandlats av jordbruksministern i november 2009 i ett svar på interpellation 2009/10:35 (bet. 2009/10: MJU2). I svaret lyfte ministern fram att det finns ett stort intresse för miljö- och klimatfrågor hos konsumenterna, och det gäller inte minst livsmedel. Man vill konsumera på ett hållbart sätt, och detta vill ministern stödja. Medborgarnas engagemang för de här viktiga frågorna ska tas till vara. Livsmedelsverkets arbete med att ta fram miljösmarta matval syftar till att vara ett stöd för de konsumenter som vill göra sina matinköp utifrån både hälso- och miljöhänsyn. Regeringen har prioriterat klimatfrågan mycket högt, och som en del i det har medel avsatts till Livsmedelsverket för att förstärka myndighetens klimatarbete. Livsmedelsverket fortsätter att arbeta med bl.a. ett projekt om hur svinnet i livsmedelskedjan ska kunna minska.

1:17 Livsmedelsstatistik

Propositionen

Anslaget används för statistik inom jordbruksområdet, inklusive kostnader för en statistisk årsbok inom jordbruks- och livsmedelsområdet samt sammanställningar av statistik i senare led i livsmedelskedjan. Anslaget används även för statistik inom vattenbruksområdet. I anslaget ingår även framtagandet av statistik över prisutvecklingen i konsument- och producentleden på jordbruksprodukter.

Regeringen föreslår att 23 587 000 kr anvisas under anslaget för 2012.

1:18 Jordbruks- och livsmedelsstatistik finansierad från EU-budgeten

Propositionen

Anslaget används för EU:s finansiering av jordbruks- och livsmedelsstatistik och EU:s årliga bokföringsundersökning och strukturstatistik. Enligt rådets förordning (EG) nr 1166/2008 av den 19 november 2008 ska särskilda undersökningar om företagsstrukturen i jordbruket genomföras i varje medlemsland 2010, 2013 och 2016.

Regeringen föreslår att 7 356 000 kr anvisas under anslaget för 2012.

1:19 Konkurrenskraftig livsmedelssektor

Propositionen

Anslaget används för åtgärder inom livsmedelsområdet, främst för att främja exporten av svenska livsmedel och för regional utveckling av livsmedelsförädling. Anslaget används även till stöd för marknadsföring och deltagande i mässor samt stöd till projektverksamhet med syfte att öka kompetensen och utveckla produkter, processer, teknik och logistiklösningar med anknytning till livsmedelsförädling enligt förordningen (2008:80) om stöd till insatser på livsmedelsområdet. Anslaget finansierar åtgärder inom ramen för Sverige – det nya matlandet. Vidare får anslaget användas för kommunikationsinsatser och för satsningar på mat inom den offentliga sektorn.

Anslaget föreslås öka med 250 000 kr för arbete inom nätverket Ekologiskt Forum. Medlen överförs från anslaget 1:29 Skogs- och lantbruksakademien.

Regeringen föreslår att 88 660 000 kr anvisas under anslaget för 2012.

Motionerna

Sverige behöver enligt kommittémotion MJ376 (S) yrkande 4 en långsiktig livsmedelsstrategi som ersätter satsningen Sverige – det nya matlandet. Det behövs insatser för att öka livsmedelsexporten, men dessa bör skötas

av dem som är experter på det, dvs. de vanliga exportfrämjande instanser som regeringen har till sitt förfogande. Vi behöver satsa på att etablera varumärken och utveckla specifika produkter som kan nå framgång på den internationella marknaden, t.ex. Västerbottenost vars produktion nu ökar kraftigt.

Miljöpartiet föreslår i kommittémotion MJ467 yrkande 2 delvis att 17 000 000 kr förs över från anslag 1:19 Konkurrenskraftig jordbrukssektor till ett nytt anslag 1:30 Åtgärder för att främja ekologisk produktion och konsumtion. För den långsiktiga utvecklingen är det viktigt med åtgärder som främjar och underlättar konsumtion av ekologiskt producerade livsmedel, både i hushållen och i storkök och i den offentliga sektorn.

Utskottets kompletterande uppgifter m.m.

Som redovisas i budgetpropositionen arbetar regeringen vidare med visionen Sverige – det nya matlandet. Syftet är att uppnå regeringens långsiktiga mål om att Sverige ska bli det ledande matlandet i Europa. Syftet med visionen Sverige – det nya matlandet är att skapa bättre förutsättningar för jobb och tillväxt.

Visionen är uppdelad i fem fokusområden: måltiden inom offentlig sektor, primärproduktion, förädlad mat, matturism och restaurang. Insatser för att nå visionen genomförs i huvudsak inom ramen för anslag 1:19 Konkurrenskraftig livsmedelssektor och landsbygdsprogrammet.

Regeringen har ökat satsningarna på åtgärder för att öka exporten av livsmedel från ca 5 miljoner kronor under 2007 till 20 miljoner kronor 2010. Exporten av jordbruksvaror och livsmedel ökade med 8 % till nära 55 miljarder kronor under 2010. Exporten av jordbruksvaror och livsmedel uppgår nu till nästan 5 % av den totala varuexporten, vilket är mer än en fördubbling av andelen på 15 år.

Under 2010 påbörjades en särskild riktad satsning inom landsbygdsprogrammet på Sverige – det nya matlandet som omfattar 160 miljoner kronor för perioden 2010–2013. Medlen fördelas till företagsstöd såsom investeringsstöd samt projektstöd och kompetensutveckling. Mellan 2007 och 2010 har det från landsbygdsprogrammet satsats nästan 469 miljoner kronor inom ramen för Sverige – det nya matlandet. Förädlad mat är det fokusområde inom visionen där det har utbetalats störst andel stöd inom landsbygdsprogrammet. Även inom fiskeprogrammet görs flera satsningar för att främja Sverige – det nya matlandet. Åtgärderna är av betydelse främst för visionens fokusområden: primärproduktion, förädlad mat och matturism.

Utskottet anser i likhet med regeringen att det helhetsgrepp som tagits om flera branscher har bidragit till en ökad samverkan och dialog som i sin tur leder till nya företag över hela landet.

Livsmedelsindustrin är en viktig arbetsgivare inom det svenska näringslivet med en spridning över hela landet. Med en framgångsrik livsmedelsindustri förbättras även förutsättningarna för jordbrukssektorns företag.

Trenden under de senaste åren visar på effektivare och mer innovativa svenska livsmedelsföretag med färre anställda. Samtidigt ökar antalet företag inom livsmedelssektorn med småskalig produktion och t.ex. gårdsförsäljning. Företagen har gynnats genom ökad efterfrågan på ekologiska produkter och mat med lokal prägel.

Också turistnäringen fortsätter att växa, vilket bidrar till att stärka visionen Sverige – det nya matlandet. Turistnäringen är sysselsättningsintensiv och bidrar till många jobb på landsbygden. Regeringens bedömning är att arbetet med visionen bidrar till att öka medvetenheten om svenska mervärden i mat och måltider och ger samtidigt förutsättningar till ökad turism.

Även satsningen inom fiskeprogrammet med att upprätta fiskeområden är ett led i att stärka diversifieringen och företagsamheten inom fiskerinäringen i kustområden, framför allt med koppling till besöksnäringen och matrelaterad turism. Påbörjade satsningar för att integrera fisket tydligare i Sverige – det nya matlandet kommer att fortgå. Arbetet med Sverige – det nya matlandet bidrar till att skapa samverkan mellan berörda näringar.

De satsningar som görs inom ramen för en konkurrenskraftig livsmedelssektor, landsbygdsprogrammet och fiskeprogrammet kompletterar varandra och stärker möjligheterna att nyttja den totala potential som finns till ett dynamiskt och konkurrenskraftigt näringsliv med ökat företagande, tillväxt och fler jobb i hela landet.

Det finns som regeringen anför en stor potential i att utveckla och koppla samman livsmedelsproduktion, livsmedelsförädling och gastronomi med landsbygdens natur- och kulturmiljövärden, turism och måltidsupplevelser. Därmed främjas lokal och regional matkultur, och det kan skapas fler jobb och ökad tillväxt i hela landet. Livsmedelsindustrin är den fjärde största industrisektorn i Sverige sett till antalet sysselsatta och är utbredd över hela landet och därmed viktig för sysselsättningen och tillväxten.

En stark, miljöanpassad, hållbar och konkurrenskraftig primärproduktion är en förutsättning för förverkligandet av visionen. Regeringen förfogar över flera verktyg som kan användas i arbetet för att nå visionen, inte minst genom ett bättre utnyttjande av landsbygdens resurser. Det är regeringens ambition att det ska finnas förutsättningar för att de företag som vill också ska ha möjlighet att växa och bli större.

Arbetet med Sverige – det nya matlandet kommer även fortsättningsvis att främja en ökad innovationsgrad och kompetensutveckling inom livsmedelssektorn och stärka livsmedelsexporten. Genom insatser i kommunikationsstrategin för Sverige – det nya matlandet kommer visionen att lanseras internationellt. Riktade satsningar kommer att presentera svensk gastronomi och livsmedelsproduktion och därmed visa vad Sverige har att erbjuda. Sverige ska tydligare förknippas med matupplevelser i världsklass.

1:20 Bidrag till vissa internationella organisationer m.m.

Propositionen

Anslagets ändamål är huvudsakligen att finansiera kostnader för medlemskap i internationella organisationer inom Landsbygdsdepartementets ansvarsområde. Den dominerande posten är kostnaden för Sveriges medlemskap i FAO, FN:s jordbruks- och livsmedelsorganisation.

Anslaget används även för kostnader i samband med obligatoriskt deltagande i vissa internationella möten och konferenser. En del av anslaget avser kostnader för EU:s regionala rådgivande nämnder inom fiskeripolitiken, nordiskt samarbete samt bilateralt forskarutbyte med länder i Central- och Östeuropa, utvecklingsländer och de nya industriländerna (Newly Industrialised Countries).

Regeringen föreslår att 41 866 000 kr anvisas under anslaget för 2012.

1:21 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur

Propositionen

Anslaget används för nationell medfinansiering av åtgärder inom ramen för Sveriges landsbygdsprogram 2007–2013. Anslaget används även för det nationella stödet till jordbruket i norra Sverige enligt förordningen (1996:93) om nationellt stöd till jordbruket i norra Sverige. Slutligen används anslaget för medfinansiering av EU:s program för stöd till bioteknik för perioden 2011–2013.

Huvuddelen av de åtgärder som finansieras under anslaget är ersättningsformer som bygger på fleråriga förpliktelser om utbetalningar. Det innebär att staten åtar sig framtida ekonomiska förpliktelser som inte ryms inom ramen för de anslagsmedel som årligen anvisas av riksdagen. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2012 för ramanslaget 1:21 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 213 000 000 kr 2013, högst 325 000 000 kr 2014 och högst 272 000 000 kr 2015 och 2016.

Sverige har från Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling tilldelats totalt ca 1 953 miljoner euro för landsbygdsprogrammet för perioden 2007–2013. Landsbygdsprogrammet medfinansieras nationellt inom ramar som anges i EU:s landsbygdsförordning nr 1698/2005 och som preciseras i programmet. Under de resterande åren av programperioden kommer en ytterligare satsning på bredbandsutbyggnad på landsbygden att genomföras inom ramen för landsbygdsprogrammet. Denna satsning ska komplettera andra offentliga bredbandsatsningar. Regeringen föreslår därför att 300 miljoner kronor tillförs anslaget under 2012–2014.

Då anslagsnivåerna för programperioden 2014–2020 ännu inte kan fastställas med säkerhet inför kommande förhandlingar inom EU, avser regeringen att återkomma till riksdagen med beräknade belopp för berörda anslag.

Sverige har från Europeiska jordbruksfonden tilldelats totalt ca 730 000 euro för stöd till biodling för perioden 2011–2013. Programmet medfinansieras till hälften nationellt.

För 2012 minskas anslaget med 110 miljoner kronor, och 2013 minskas anslaget med 115 miljoner kronor. Dessa medel kommer att tillföras anslaget 1:13 Finansiella korrigeringar m.m. respektive år.

Regeringen föreslår att 3 123 451 000 kr anvisas under anslaget för 2012.

Motionerna

Socialdemokraterna föreslår i kommittémotion MJ376 yrkande 1 delvis att anslaget förstärks med 180 000 000 kr. Motionärerna föreslår att de 45 000 000 kr per år i svensk egenfinansiering som djurvällfärdsersättningen kostar återförs till anslaget. Vidare bör 25 000 000 kr tillföras anslaget för att främja produktion och konsumtion av och handel med ekologiska produkter. Regeringen vill avskaffa återföringen och minska anslaget inom landsbygdsprogrammet med 110 000 000 kr. Motionärerna föreslår att handelsgödselskatten återinförs och att återföringen behålls. Motionärerna föreslår vidare att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2012 för anslaget besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 393 000 000 kr 2013, högst 325 000 000 kr 2014 och högst 272 000 000 kr 2015 och 2016 (yrkande 2).

Miljöpartiet föreslår i kommittémotion MJ467 yrkande 2 delvis att anslaget förstärks med 258 000 000 kr för att kunna genomföra en del av Miljömålsrådets förslag avseende målet den biologiska mångfalden och kulturmiljövårderna i åkermark. Detta finansieras genom återföring av en del av intäkterna från en återinförd skatt på konstgödsel. Medlen från konstgödselskatten återfördes till jordbruket, i första hand i form av ersättningar inom anslag 1:21 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur, men även genom bl.a. tillämpad forskning. Återföringen skedde med två års eftersläpning och upphör först i år. Därför föreslår regeringen en neddragning av anslag 1:21 med ca 200 miljoner kronor. Motionärerna vill återinföra skatten på kväve och kadmium i handelsgödsel.

Utskottets kompletterande uppgifter m.m.

Miljömålsrådet föreslog i rådets utvärdering av Sveriges miljömål 2008 Miljömålen – nu är det bråttom! att ett nytt delmål om åkerlandskapet med målar 2020 införs.

Som anförs i budgetpropositionen är ett av de övergripande målen för landsbygdsprogrammet 2007–2013 att medverka till att bevara och utveckla ett attraktivt natur- och kulturlandskap och att stimulera omställningen till en resurseffektiv och hållbar produktion med minskad miljöpåverkan. Detta bidrar även till att öka landsbygdens attraktionskraft för boende och turism. Det är av stor vikt att kontinuerligt arbeta för att bevara ekosystemtjänster och hållbart nyttja den biologiska mångfalden för

att bidra till att uppfylla såväl nationella miljö kvalitetsmål som internationella åtaganden. Genom åtgärder i landsbygdsprogrammet ges många landsbygdsföretag möjlighet att utveckla en verksamhet inom t.ex. naturvårdsentreprenad och andra miljörelaterade verksamheter. Därigenom görs avgörande insatser för att miljö kvalitetsmålen som rör skogs- och odlingslandskapen ska kunna uppnås. I programmets strategiska mål ingår att ett aktivt brukande av jordbruksmarken ska främjas i mindre gynnade områden, att produktionen av kollektiva nyttigheter, såsom ett varierat landskap och biologisk mångfald, ska stimuleras och att utvecklingen av brukningsmetoder som minskar jordbrukets negativa miljöpåverkan ska stärkas. Under 2011 har Landsbygdsdepartementet inbjudit berörda myndigheter och organisationer till en diskussion om hur en ny definition av ersättningsberättigade betesmarker bör utformas. Projektet är ett viktigt led i arbetet med att skapa goda förutsättningar för att bevara och stärka odlingslandskapets variation och mångfald genom ett långsiktigt hållbart nyttjande och en kontinuerlig hävd av Sveriges betesmarker.

Utskottet har tidigare redovisat (bet. 2010/11:MJU16) att det framgår av landsbygdsprogrammet för Sverige 2007–2013 att den ekologiska produktionen i Sverige i ett internationellt perspektiv är stor. Vidare anføres att den ekologiska produktionen är ett led i utvecklingen av en uthållig livsmedelsproduktion och bidrar till flera miljömål, särskilt eftersom inte kemiska växtskyddsmedel används i produktionen. Ekologiskt jordbruk innebär odling och djurhållning där man strävar efter miljöhänsyn, resurshushållning och en hög självförsörjningsgrad. Både vad gäller växtnäring och foder utnyttjas främst på platsen givna och förnybara resurser. Kemiska växtskyddsmedel och lättlöslig mineralgödsel används inte i ekologisk odling. Växtskydd baseras i stället på en varierad växtföljd. Vallen med sin blandning av gräs och kvävefixerande baljväxter spelar en avgörande roll för växtnäringens försörjning. Tillsammans med en anpassad jordbearbetning och mekanisk ogräsbekämpning är växtföljden viktig för att hålla ogräsen på en hanterbar nivå. Eftersom man i ekologisk odling inte använder kemiska växtskyddsmedel bidrar produktionsformen till att nå en god vattenkvalitet men har också positiva effekter när det gäller biologisk mångfald, hållbar och resurseffektiv produktion och till möjligheten att nå flera av de nationella miljö kvalitetsmålen. Ekologisk produktion och förädling av ekologiska produkter samt annan produktion med mervärden kan också skapa förutsättningar för nya företag på landsbygden.

Genom axel 2 i landsbygdsprogrammet kan brukare av åkermark och betesmark få ersättning för ekologisk odling eller ekologisk djurhållning respektive resursbevarande produktion med ekologisk inriktning, om de uppfyller villkoren för ekologiska produktionsformer.

Som redovisas i budgetpropositionen har tidigare återföring av skatt på handelsgödsel till näringen skett med två års förskjutning. Från 2012 sker ingen återföring eftersom regeringen beslutade att avskaffa skatten den 1 januari 2010.

1:22 Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur

Propositionen

Anslaget används för åtgärder inom ramen för Sveriges landsbygdsprogram 2007–2013 motsvarande EU:s finansiering av detta program. Finansiering sker via Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling. Anslaget används även för EU:s program för stöd till biodling. Programmet finansieras av Europeiska jordbruksfonden.

Huvuddelen av åtgärderna som finansieras under anslaget är ersättningsformer som bygger på fleråriga förpliktelser om utbetalningar. Detta innebär att staten åtar sig framtida ekonomiska förpliktelser som inte ryms inom ramen för de anslagsmedel som riksdagen anvisar årligen. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2012 för anslag 1:22 Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 352 500 000 kr 2013, högst 400 000 000 kr 2014 och högst 250 000 000 kr 2015 och 2016.

Sverige har från Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling tilldelats totalt ca 1 953 miljoner euro för landsbygdsprogrammet för perioden 2007–2013.

Sverige har från Europeiska jordbruksfonden tilldelats totalt ca 730 000 euro för stöd för biodling för perioden 2011–2013.

Då anslagsnivåer för programperioden 2014–2020 ännu inte kan fastställas med säkerhet inför kommande förhandlingar inom EU, avser regeringen att återkomma till riksdagen med de beräknade beloppen för de berörda anslagen.

Regeringen föreslår att 2 985 447 000 kr anvisas under anslaget för 2012.

1:23 Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket

Propositionen

Anslaget används för försöks- och utvecklingsverksamhet och andra insatser i syfte att styra utvecklingen inom jordbruket och trädgårdsnäringen mot minskat växtnäringssläckage, minskad ammoniakavgång, säkrare och minskad användning av växtskyddsmedel, bevarande av biologisk mångfald och tillvaratagande av kulturvärden, för ekologisk produktion och för klimat- och energiinsatser inom de areella näringarna.

Vidare får anslaget användas för uppföljning och utvärdering av den gemensamma jordbrukspolitiken liksom för effekterna av de verksamheter som finansieras under anslaget.

Resultaten från verksamheten ligger bl.a. till grund för rådgivning, information och utbildning riktad till jordbrukare, lagstiftning på området samt framtagande och utveckling av insatser inom ramen för landsbygdsprogrammet.

Av de 18 miljoner kronor som föreslogs i budgetpropositionen för 2011 föreslogs för en omställningspremie från fossila till icke-fossila bränslen i jord- och skogsbrukets arbetsmaskiner föreslår regeringen att 7 miljoner kronor i stället används till genomförandet av ramdirektivet för hållbar användning av bekämpningsmedel under 2012–2014.

Regeringen föreslår att 30 330 000 kr anvisas under anslaget för 2012.

Motionerna

Miljöpartiet föreslår i kommittémotion MJ467 yrkande 2 delvis att 11 000 000 kr förs över från anslag 1:23 Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket till ett nytt anslag 1:30 Åtgärder för att främja ekologisk produktion och konsumtion.

Enligt motion MJ354 (M) yrkande 2 bör statens extrastöd till ekologisk produktion slopas. Den ekologiska produktionen bör inte längre särbehandlas utan delta på marknaden under samma förutsättningar som konventionellt odlade livsmedel. Ekologisk odling kan och bör klara sig på egna meriter. De särskilda stöd som i dag går till ekologisk produktion bör upphöra.

Utskottets kompletterande uppgifter m.m.

Som regeringen anför ökar antalet företag inom livsmedelssektorn med småskalig produktion och t.ex. gårdsförsäljning. Företagen har gynnats genom ökad efterfrågan på ekologiska produkter och mat med lokal prägel. Försäljningen av ekologiska livsmedel ökade med 14 % under 2009.

Regeringen har haft mål för ekologisk produktion och konsumtion som sträckte sig t.o.m. 2010. De medel som avsätts för att stimulera den ekologiska produktionen finansieras huvudsakligen via landsbygdsprogrammet som gäller fram t.o.m. 2013. Regeringen avser enligt propositionen att vidare analysera behovet och utformningen av nya mål för den ekologiska produktionen inför det kommande landsbygdsprogrammet 2014–2020.

Av Jordbruksverkets regleringsbrev för 2011 framgår att anslag 1:19 Konkurrenskraftig livsmedelssektor får användas för stöd till insatser på livsmedelsområdet för åtgärder som bidrar till en förbättrad konkurrenskraft inom livsmedelssektorn. Medlen ska bidra till att uppfylla regeringens vision Sverige – det nya matlandet. Av medlen ska minst 8 000 000 kr avse åtgärder för att främja ekologisk livsmedelsproduktion. Vidare får anslag 1:23 Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket användas för försöks- och utvecklingsverksamhet i syfte att bidra till uppfyllelse av relevanta delmål inom ramen för miljö kvalitetsmålen som berör jordbruket. Av detta anslag ska minst 6 000 000 kr avse verksamhet som gäller ekologisk produktion.

Miljö- och jordbruksutskottet har genomfört ett uppföljningsprojekt om ekologiskt jordbruk (bet. 2010/11:MJU2). Uppföljningen har inriktats på att kartlägga vilka olika insatser staten gör för att stimulera den ekologiska produktionen och den offentliga konsumtionen av ekologiska livsmedel,

vilka resultat dessa insatser har haft och vilka problem och möjligheter det finns när det gäller den fortsatta utvecklingen (se Uppföljning av ekologisk produktion och offentlig konsumtion, 2010/11:RFR1).

Utskottet har funnit att konsumenternas efterfrågan på ekologiska livsmedel har ökat starkt under senare år. Utvecklingen av den ekologiska produktionen har också varit starkt positiv. Utskottet konstaterar att målen för den ekologiska produktionen av mjölk, ägg, nöt, gris och matfågel har uppnåtts. Däremot kommer inte målet om att 20 % av jordbruksmarken ska vara certifierad som ekologisk liksom målet om att 25 % av den offentliga sektorns livsmedelskonsumtion ska vara ekologisk 2010 att nås. Det finns förutsättningar för att den ekologiska livsmedelsproduktionen ska fortsätta att öka, förutsatt att konsumenternas intresse för ekologiska produkter håller i sig.

Frågan om att formulera nya mål för den ekologiska produktionen och den offentliga sektorns konsumtion av ekologiska livsmedel efter 2010 bör, enligt utskottets mening, analyseras vidare. I väntan på att en sådan analys genomförs kan de nuvarande målen kvarstå. I landsbygdsprogrammet 2007–2013 finns mål för den ekologiska produktionen fram till 2013 som till stor del motsvarar 2010 års produktionsmål. Huvuddelen av de medel som avsätts för att stimulera den ekologiska produktionens miljöeffekter finansieras via landsbygdsprogrammet.

Dåvarande jordbruksministern har redovisat att den kraftigaste stimulansåtgärden för ekologisk produktion som vi har i dag är den miljöersättning för ekologiska produktionsformer som finns inom ramen för landsbygdsprogrammet där vi årligen betalar ut ca 0,5 miljarder kronor till jordbrukare som bedriver ekologisk produktion (svar på interpellation 2007/08:80). För offentlig konsumtion av ekologiska livsmedel är det främst offentliga aktörer som har ett ansvar att ställa krav i samband med upphandlingar. Det är viktigt att beslutsfattare på lokal och regional nivå ger sina tjänstemän mandat och medel att köpa in ekologiska livsmedel. Regeringen ser dock inte att det bara är genom statliga ekonomiska åtgärder som man kan och ska verka för en ökad produktion och konsumtion av ekologiska produkter. Utvecklingen måste komma från de aktörer som verkar på marknaden, och konsumenternas efterfrågan är helt avgörande för utvecklingen.

Trenden under de senaste åren visar på effektivare och mer innovativa svenska livsmedelsföretag med färre anställda, samtidigt som antalet företag inom livsmedelssektorn med småskalig produktion och t.ex. gårdsförsäljning ökar. Företagen har kunnat dra nytta av marknadens ökade efterfrågan på ekologiska produkter och mat med lokal prägel. Försäljningen av ekologiska livsmedel ökade med 15–20 % under 2009. Omfattande revideringar har gjorts under 2009 av landsbygdsprogrammets axel 2, vilket inneburit både höjda ersättningsnivåer för befintliga insatser och för fyra nya insatser. De ersättningar som har reviderats omfattar framför

allt insatser för förbättrad vattenkvalitet och insatser för bevarande av biologisk mångfald i ängs- och betesmarker samt ersättning för certifierad ekologisk produktion.

Utskottet konstaterar att staten finansierar och genomför insatser i syfte att utveckla och effektivisera den ekologiska produktionen (bet. 2010/11: MJU2). Insatserna görs i form av forskning, utveckling, rådgivning och kunskapsspridning. Dessa insatser har bidragit till utvecklingen av den ekologiska produktionen. Framsteg som görs inom ekologisk produktion när det gäller att nå ökad produktivitet utan användning av tillsatsmedel i form av kemiska bekämpningsmedel och konstgödsel kan bidra till att utveckla hållbara produktionsmetoder inom konventionell produktion. Staten bör, enligt utskottets mening, fortsätta att satsa på kunskapsutveckling inom ekologisk produktion. Till exempel är det viktigt med utveckling av arter och grödor anpassade till ekologisk produktion i svenskt klimat.

Utskottet bedömer att marknaden för ekologiska produkter på sikt kommer att kunna utvecklas på egna villkor och välkomnar en ökad marknadsanpassning av den ekologiska produktionen.

1:24 Stöd till jordbrukets rationalisering m.m.

Propositionen

Från anslaget betalas bidrag till jordbrukets yttre och inre rationalisering enligt förordningen (1978:250) om statligt stöd till jordbrukets rationalisering (omtryckt 1988:999). Från och med 2006 disponeras anslaget helt för vissa omarronderingsprojekt i Dalarnas, Västra Götalands samt delar av Värmlands län.

Regeringen föreslår att 2 616 000 kr anvisas under anslaget för 2012.

Motionen

Enligt partimotion MJ410 (V) delvis är det olyckligt att regeringen drar ned på anslaget till en skiftesreform i bl.a. Dalarna. Anslaget bör förstärkas med 2 miljoner kronor så att arbetet kan skyndas på.

1:25 Stöd till innehavare av fjällägenheter m.m.

Propositionen

Anslaget används i huvudsak för bidrag till underhåll, upprustning och investeringar i byggnader och andra fasta anläggningar på fjällägenheter. Vidare ska anslaget dessutom täcka avvecklingsbidrag och avträdesersättning till arrendatorer m.m. Frågor om nedläggning av fjällägenheter prövas av Jordbruksverket medan upplåtelse beslutas av länsstyrelsen.

Regeringen föreslår att 1 029 000 kr anvisas under anslaget för 2012.

1:26 Främjande av rennäringen m.m.

Propositionen

Anslaget används till åtgärder för att främja rennäringen i form av

- underhåll eller rivning av vissa riksgränsstängsel och renskötselaneläggningar som staten har underhållsansvar för
- statens del av kostnaderna för redovisning av markanvändningen, riksintressen och marker som är värdefulla för renskötseln, natur- och kulturmiljövården
- utveckling av företagsregistret för rennäringen
- bidrag enligt 35 b § rennäringförordningen (1993:384)
- prisstöd till rennäringen enligt förordningen (1986:255) om pristillägg på renkött
- ersättning till följd av Tjernobyloolyckan enligt förordningen (1994:246) om ersättning för vissa merkostnader och förluster med anledning av Tjernobyloolyckan
- kostnader för medling m.m. i tvister mellan samebyar och jordbrukare när det gäller konflikter på grund av renbetning på åkermark
- katastrofskadeskydd enligt 35 a § rennäringförordningen och åtgärder för anpassning till ändrade klimatförhållanden samt övriga åtgärder för främjande av rennäringen.

Regeringen föreslår att 107 915 000 kr anvisas under anslaget för 2012.

1:27 Sveriges lantbruksuniversitet

Propositionen

Anslaget används för att finansiera högskoleutbildning på grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå, forskning och fortlöpande miljöanalys. Verksamheten bedrivs utifrån en sektorsroll som preciseras av fem ansvarsområden och där varje ansvarsområde omfattar hela kedjan, från råvaruproduktion till färdig produkt på marknaden:

- livsmedelsproduktion på land och i vatten, livsmedelskvalitet och -säkerhet
- djurhållning, djurhälsa och djurskydd, skog, skogsbruk och förädling av skogsråvaran, landsbygdsutveckling, rekreation och fritid
- landskapsplanering och markanvändning i tätorter och tätortsnära miljöer.

Avgiftsintäkterna disponeras av Sveriges lantbruksuniversitet (SLU). Avgiftsintäkterna avser bl.a. forskningsuppdrag samt djursjukvård. I enlighet med regeringens proposition Ett lyft för forskning och innovation (prop. 2008/09:50, bet. 2008/09:UbU4, rskr. 2008/09:160) föreslås anslaget för 2012 öka för forskning och forskarutbildning, dels för strategiska forskningsområden med 11,3 miljoner kronor, dels som en förstärkning av

basresursen med 19,8 miljoner kronor. Anslaget föreslås dessutom minska med 0,2 miljoner kronor som en följd av omfördelning mellan lärosätena baserat på kvalitetsindikatorerna externa medel samt vetenskapliga publikationer och citeringar.

Med anledning av att Fiskeriverkets FoU-verksamhet överförs till SLU föreslås att 6 miljoner kronor överförs från utgiftsområde 20 anslaget 1:17 Havs- och vattenmyndigheten till SLU fr.o.m. 2012. Regeringen föreslår vidare att anslaget minskas med 30 miljoner kronor per år under åren 2012–2015, varav 5 miljoner kronor överförs till anslaget 1:9 Statens jordbruksverk, och 25 miljoner kronor överförs till utgiftsområde 1 Rikets styrelse anslaget 5:1 Länsstyrelserna m.m. för djurskyddskontroller. Anslaget ökas vidare med 1 miljon kronor 2012 och med 2 miljoner kronor 2013 och 2014 för inrättandet av en skoglig behörighetsgivande förutbildning.

Regeringen föreslår att 1 632 269 000 kr anvisas under anslaget för 2012.

Motionerna

I kommittémotion MJ467 (MP) yrkande 2 delvis föreslås en anslagshöjning med 45 miljoner kronor att användas till arbete med fortlöpande miljöanalys. Enligt motion MJ349 (M) bör den svenska agronomutbildningen anpassas till Bologna-systemet. Det är av stor vikt för att utbildningen ska vara fortsatt attraktiv, konkurrenskraftig och internationellt gångbar. I motion MJ322 (KD) anförs att fiskeriforskningen präglas av osäkerheter. I motionen förordas därför att den fiskerivetenskapliga forskningen inleder ett formaliserat samarbete med den svenska fiskerinäringen.

Utskottets kompletterande uppgifter m.m.

Utskottet har i ett tidigare betänkande redogjort för frågan om agronomutbildningen (bet. 2010/11:MJU2). Där framförde utskottet att frågan om förlängning inte är aktuell enligt uppgift från Landsbyggsdepartementet. Regeringen anser att arbetsmarknaden är god för nyutexaminerade agronomer och ser därför inte skäl till en förlängning av utbildningen. Enligt vad utskottet har erfarit från Landsbyggsdepartementet har man inte ändrat uppfattning i denna fråga under året.

När det gäller frågan om samarbete mellan fiskeriforskningen och fiskerinäringen konstaterar utskottet att Fiskeriverkets forsknings- och utvecklingsenhet den 1 juli 2011 gick över till SLU:s nya institution för akvatiska resurser. Institutionen består av Havsfiskelaboratoriet i Lysekil, Kustlaboratoriet i Öregrund, Sötvattenslaboratoriet i Drottningholm samt Fiskeriförsöksstationen i Älvkarleby.

Enligt uppgift från SLU är forsknings- och utvecklingsarbetet på Institutionen för akvatiska resurser inriktat mot att förbättra kunskaperna om fiskbestånd, fiskeriteknik och fiskets miljöeffekter genom att samla in data om fiskbestånd och miljö och genom att beräkna fiskresursernas storlek och hur de påverkas av fisket. En betydande del av forskningen berör arbetet med de svenska miljö kvalitetsmålen.

Havsfiskelaboratoriets vetenskapliga arbete grundas i stor utsträckning på samarbete inom Internationella havsforskningsrådet (Ices), EU-kommissionens expertgrupper inom EU:s vetenskapliga, tekniska och ekonomiska kommitté för fiskerinäringen (STECF) samt med universitet och forskningsinstitut såväl i Sverige som i övriga Europa. På havsfiskelaboratoriet utvecklar man mer skonsamma fångstmetoder i samarbete med näringen. Detta arbete syftar främst till att minimera utkast och andra negativa ekosystemeffekter av fiske genom utformning av tekniska regleringar såsom selektiva redskap, områdesskydd och tidsmässiga regleringar.

På lokalkontoret i Karlskrona arbetar man främst med beståndsundersökningar på torsk i Östersjön. Här pågår ett omfattande provtagningsarbete på kommersiella fångster, både i landningshamnar och ombord på kommersiella fiskebåtar, och man åldersbestämmer också de fångster som man tar prover från.

Inom Havsfiskelaboratoriet i Lysekil och Kustlaboratoriet i Öregrund samarbetar man med näringen i det s.k. skarpsillsprojektet. Forskningsprojektet är ett försök med reduktion av skarpsillsbeståndet i ett begränsat havsområde. Syftet med projektet är att se om en lokal reducering av skarpsillsbeståndet har någon effekt på mängden djurplankton och om detta i förlängningen kan återställa balansen i ekosystemet.

För att minska konflikten mellan fisket och marina däggdjur och fåglar, och för att minska bifångsterna av dessa arter, utvecklar Kustlaboratoriet i Öregrund skonsamma fångstmetoder och metodik för bifångststudier tillsammans med näringen. Genom riktade undersökningar sker en kunskapsuppbyggnad om sälens och skarvens inverkan på ekosystemet.

1:28 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning

Propositionen

Anslaget används för stöd till grundforskning och behovsmotiverad forskning om de areella näringarna samt projektrelaterade kostnader i anslutning till sådan forskning som utvärderingar, beredningsarbete, konferenser, vissa resor och seminarier samt informationsinsatser. Anslaget används också till att finansiera med näringen samfinansierad forskning som omfattar jordbruksteknisk forskning, viss skogsforskning, trädgårdsforskning samt växtförädling. Förvaltningsanslaget redovisas under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård under anslaget 2:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Förvaltningskostnader och anslaget för forskning inom områdena miljö och samhällsbyggande redovisas under anslaget 2:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning under samma utgiftsområde. En samlad resultatredovisning för forskningspolitiken återfinns under utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning.

För att underlätta planering, utlysning och genomförande av långsiktiga forskningsprojekt bör regeringen bemyndigas att under detta anslag ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 400 000 000 kr 2013, högst 400 000 000 kr 2014 och högst 400 000 000 kr därefter.

I enlighet med regeringens proposition Ett lyft för forskning och innovation (prop. 2008/09:50, bet. 2008/09:UbU4, rskr. 2008/09:160) föreslås anslaget för 2012 öka med 12,8 miljoner kronor. Anslaget minskas med 2 000 000 kr per år fr.o.m. 2012 för att finansiera ökad hantering av forskningsmedel. Medlen överförs till utgiftsområde 20 anslaget 2:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Förvaltningskostnader. Mot bakgrund av ovanstående föreslår regeringen att 483 284 000 kr anvisas under anslaget 1:28 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning för 2012.

Regeringen föreslår att 483 284 000 kr anvisas under anslaget för 2012.

Motionerna

Enligt kommittémotion MJ467 (MP) yrkande 2 delvis bör anslaget förstärkas med 117 miljoner kronor i linje med Miljömålsrådets förslag i rådets utvärdering av Sveriges miljömål 2008.

I kommittémotion MJ464 (SD) framhålls behovet av riktade anslag för att stödja forskning om att odla kött. Odling av kött på konstgjord väg skulle minska utsläppen av växthusgaser och användningen av mark och vatten.

Utskottets kompletterande uppgifter m.m.

I budgetpropositionen framhåller regeringen att utbildning och forskning inom Landsbygdsdepartementets ansvarsområde, tillsammans med den förlöpande miljöanalysen vid SLU, utgör medel för att uppnå regeringens vision *bruka utan att förbruka*. Hög kompetens och nya forskningsrön är av största vikt för att visionen ska kunna uppnås. Utbildning och forskning inom de areella näringarna är väsentligt för att möta globala utmaningar som t.ex. klimatfrågan, livsmedelsförsörjningen och smittsamma djursjukdomar samt det ökade behovet av en hållbar produktion av biomassa för energi och förnybara råvaror.

Enligt uppgift från Regeringskansliet riktar man normalt inte forskningsanslagen mot specifika forskningsinsatser, utan medlen kan sökas hos forskningsfinansiärerna i konkurrens med andra forskare. När det gäller forskning om odling av kött på konstgjord väg finns det flera institut som är tänkbara forskningsfinansiärer. Vetenskapsrådet är en statlig myndighet som ger stöd till grundläggande forskning av hög vetenskaplig kvalitet inom alla vetenskapsområden. Vetenskapsrådet fördelar ca 4 miljarder kronor årligen. Sveriges innovationsmyndighet, Vinnova, ska främja hållbar tillväxt i Sverige genom finansiering av behovsmotiverad forskning och utveckling av effektiva innovationssystem. Vinnova har ca 2 miljarder kro-

nor att investera i nya och pågående projekt varje år. Beslut om finansiering fattas i regel efter offentliga utlysningar inom Vinnovas program. Institutet för Livsmedel och Bioteknik AB (SIK) är ett industriforskningsinstitut. SIK:s syfte är att stärka livsmedelsföretagens konkurrenskraft. En tredjedel av SIK:s intäkter är forskningsmedel från RISE Holding AB, EU, Vinnova samt olika forskningsstiftelser och forskningsråd. SIK bedriver strategisk och tillämpad forskning enligt ett industristyrkt, målinriktat forskningsprogram och i industrigemensamma projekt.

I sammanhanget kan även nämnas att Formas, vid sidan av den fria utlysningen, har tagit initiativ till ett forskningsprogram inom livsmedelsområdet (Tvärlivs) tillsammans med näringen. Programmet omfattar totalt 22,5 miljoner kronor för perioden 2010–2012. Sex områden har identifierats som strategiskt viktiga inom Tvärlivs och dessa har varit utgångspunkt för forskningsprogrammets fokus. Ett av dessa strategiskt viktiga områden är hållbar livsmedelsproduktion.

1:29 Bidrag till skogs- och lantbruksakademien

Propositionen

Kungl. Skogs- och Lantbruksakademiens (KSLA) uppgift är att med stöd av vetenskap och praktisk erfarenhet till samhällets gagn främja jordbruk och skogsbruk samt därtill knuten verksamhet. Anslaget används för att finansiera verksamheten vid akademien.

KSLA fungerar som diskussionsplattform för ledande företrädare inom den gröna sektorn. Under året har KSLA bedrivit en omfattande konferens- och seminarieverksamhet inom områden som är angelägna för de areella näringarna. Akademien fyller en viktig funktion som länk mellan forskning, näringsliv, övriga samhällsorgan och ideella organisationer. De medel under anslaget som tidigare har finansierat arbetet inom nätverket Ekologiskt Forum överförs till anslaget 1:19 Konkurrenskraftig livsmedelssektor. Anslaget minskas därför med 250 000 kr.

Regeringen föreslår att 1 177 000 kr anvisas under anslaget för 2012.

Förslag till nya anslag m.m.

Motionerna

Enligt motion MJ225 (FP) bör en myndighet för markanvändningsfrågor inrättas. Liksom det numera finns en havs- och vattenmyndighet vore det värdefullt att också utreda synergieffekterna vid införande av en myndighet för markanvändningsfrågor. Det krävs en ökad helhetssyn och lokal förankring i frågor som berör markanvändning, som skog, jordbruk, biologisk mångfald, naturvård och kulturvård. Det vore värt att också titta på synergieffekterna av avsättning och skötsel av all statlig markförvaltning där också Sveaskog, Fastighetsverket och Fortifikationsverket inkluderas.

I motion MJ345 (KD) yrkas tillkännagivande om att en statlig djurväl-färdsersättning bör införas. Utifrån de högre krav svensk lagstiftning stäl-ler är det nu nödvändigt med en förändring som stärker de svenska grisböndernas konkurrenskraft. Det är positivt att Sverige håller en hög nivå vad gäller djurskyddet, men när detta påverkar priserna så att alltmer av det kött som används ändå kommer från länder med betydligt lägre krav, måste något göras. Inom Regeringskansliet har goda initiativ tagits, såsom att undersöka möjligheten att omfördela ersättningar inom lands-bygdsprogrammet till åtgärder för djurskydd. Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag om hur en statlig djurväl-färdsersättning kon-kret kan införas.

Vänsterpartiet yrkar i partimotion MJ410 delvis att 30 000 000 kr anslås på ett nytt anslag: Ekologisk produktion. År 2010 var ungefär 10 % av jordbruksmarken ekologiskt certifierad, vilket innebär att målet om att 20 % av jordbruksmarken skulle vara ekologiskt certifierad år 2010 inte nåtts. Den ekologiska odlingen bör utvecklas. Det finns ett behov av ökad information, rådgivning och utbildning inom det ekologiska jordbruket. Ekorådgivare bör inrättas för att underlätta och stimulera nyetablering av ekologiska jordbruk. Det krävs även en miljöanpassad utveckling av det konventionella jordbruket.

Miljöpartiet yrkar i kommittémotion MJ467 yrkande 2 delvis att 60 mil-joner kronor anslås på ett nytt anslag: Åtgärder för att främja ekologisk produktion och konsumtion. Miljöpartiet vill införa ett omställningsstöd till certifierad ekologisk produktion. Det behövs för att delvis täcka extrakost-nader som nya maskiner, skördebortfall under omlägningsperioden, kost-nader för certifiering m.m. Miljöpartiet föreslår att 17 miljoner kronor förs över från anslag 1:19 Konkurrenskraftig jordbrukssektor och 11 miljoner kronor förs över från anslag 1:23 Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket till ett nytt anslag: 1:30 Åtgärder för att främja ekologisk produktion och konsumtion. Ytterligare medel tillförs från intäkterna från skatten på konst-gödsel. Vidare yrkas att 20 miljoner kronor anslås på ett nytt anslag: Inrättande av djuretisk ombudsman. Det saknas en myndighet som företrä-der djurens perspektiv. En djuretisk ombudsman skulle verka för en god etisk grund, utvärdera djurskyddskontrollen, ta fram artkaraktäristika och ge djuretiska råd m.m. Vidare anvisas i samma motion 5 miljoner kronor till ett nytt anslag: Centrum för alternativ till djurförsök. Sverige saknar en samlad instans som arbetar med samordning, strategier för minskad försöks-djursanvändning, insamling och spridning av information, rådgivning till de djurförsöksetiska nämnderna och liknande. Ett centrum för alternativ till djurförsök skulle kunna bidra till det samt uppfylla Sveriges åtaganden enligt EU:s nya djurförsöksdirektiv. Även i motion MJ336 (MP) yrkande 1 föreslås att ett centrum för alternativ till djurförsök bör inrättas av ovan nämnda skäl.

Sverigedemokraterna yrkar i kommittémotion MJ474 delvis att 285 miljoner kronor anslås på ett nytt anslag: Djurvälståndersättning. Ersättning bör betalas ut till certifierade grisfarmare för att kompensera för de höga kraven inom svenskt djurskydd. Vidare yrkas att 10 miljoner kronor anslås på ett nytt anslag: Veterinärkontrollkostnader, för att justera avgifterna för veterinärkostnader vid svenska slakterier. Yrkan det innebär att vi lägger oss på EU:s miniminivå vad gäller uttag av avgifter. Slutligen yrkas att 200 miljoner kronor anslås på ett nytt anslag: Återbetalning koldioxidskatt. Återbetalningen av koldioxidskatten bör ökas med motsvarande 200 miljoner kronor per år då Sverige i dag har bland de högsta skatterna på diesel inom jordbruket.

Utskottets kompletterande uppgifter m.m.

Genom beslut den 13 oktober 2011 gav regeringen Miljömålsberedningen (M 2010:04) i tilläggsuppdrag att ta fram ett förslag till en strategi för att uppnå relevanta delar i generationsmålet och miljö kvalitetsmålen kopplade till en långsiktigt hållbar markanvändning utifrån ett helhetsperspektiv (dir. 2011:91). I uppdraget att ta fram denna strategi ingår att ta fram en bred problemanalys och att utifrån denna föreslå de etappmål, styrmedel och åtgärder som behövs för att uppnå relevanta delar i generationsmålet samt de miljö kvalitetsmål som är kopplade till en långsiktigt hållbar markanvändning. Beredningen ska i arbetet med denna strategi följa andra pågående initiativ som exempelvis den dialogprocess om hållbart brukande av skog som initierades gemensamt av landsbygdsministern och miljöministern och den strategi för biologisk mångfald inom EU som håller på att tas fram och som EU-kommissionen lagt förslag till i maj 2011. I uppdraget ingår även att analysera hur begreppet långsiktigt hållbar markanvändning kan definieras. Uppdraget ska delredovisas i fråga om analysfasen med en plan för eventuellt ytterligare delredovisningar senast den 31 mars 2012. Uppdraget ska slutredovisas senast den 15 juni 2014.

Utskottet har tidigare redovisat (bet. 2010/11: MJU13) att eftersom markanvändningen är en av de aktiviteter som starkast påverkar ekosystemen behöver alla sektorer och alla aktörer fortsätta att utveckla hållbart brukande inom alla områden. Utskottet anser liksom regeringen att vi ska bruka ekosystemen utan att de förbrukas och sträva efter att förorenare i högre grad ska betala för sin miljöpåverkan. De gröna näringarna bör bli än mer miljö- och resurseffektiva samtidigt som beredskapen för att möta klimatförändringar måste bli bättre. Utskottet noterar också att för sektorerna jordbruk, skog och fiske har Statens jordbruksverk (rapport 2007:23), Skogsstyrelsen (dnr Jo2007/3690/LB) samt Fiskeriverket (dnr Jo2007/3671/JFS) haft i uppdrag att efter samråd med Naturvårdsverket utveckla och precisera begreppet hållbart nyttjande. Utskottet delar regeringens uppfattning att resultatet av myndigheternas arbete kan utgöra ett underlag i det framtida arbetet med strategier och miljö mål.

Utskottet konstaterade vidare att kommunen och staten sedan länge har ett gemensamt ansvar för det allmännas arbete med naturvård och biologisk mångfald. Kommunens viktiga roll i markanvändningsplaneringen innebär att frågor om naturmiljöer och biologisk mångfald vägs in i kommunens översiktsplanering och i andra kommunala planer. Det är också vanligt att kommuner tar fram kommunala naturvårdsprogram och olika inventeringar för att förbättra kunskapsläget om naturmiljön i kommunen. I likhet med regeringen ansåg utskottet att kommunernas arbete med naturvård ger förutsättningar för att öka den lokala delaktigheten genom att åtgärderna genomförs närmare medborgarna, liksom att det är viktigt att frågorna om biologisk mångfald och friluftsliv kan ges förutsättningar att integreras i kommunens olika verksamhetsområden. Utskottet konstaterade även att många kommuner arbetar aktivt med områdesskydd, främst genom att bilda kommunala naturreservat, och att kommunerna också har möjligheter att i sina detaljplaner tillvarata intressen av att bevara naturen.

När det gäller djurskyddsfrågor vill utskottet inledningsvis redogöra för den utredning som för närvarande har i uppgift att se över, uppdatera och modernisera den nuvarande djurskyddslagen från 1988 (Jo 2009:02 Utredningen om översyn av djurskyddslagstiftningens utformning och innehåll). En del i utredningens uppdrag är att ägna särskild uppmärksamhet åt vissa utpekade problem på djurskyddsområdet, t.ex. att utreda hur bestämmelsen i 4 § djurskyddslagen om naturligt beteende kan förtydligas. Utredningen ska även genomföra en nulägesanalys och probleminventering som grund för sitt arbete. Det står således utredningen fritt att genomlysna sådana områden där man bedömer att det finns ett behov av ytterligare åtgärder till skydd för djuren. Utredningens förslag ska redovisas till regeringen senast den 30 november 2011.

När det gäller en myndighet som företräder djurens perspektiv framgår det av förordningen (2009:1464) med instruktion för Statens jordbruksverk att verket ska säkerställa ett gott djurhälsotillstånd hos djur i människans vård och ett gott djurskydd. I budgetpropositionen redovisas att Jordbruksverket och länsstyrelserna har genomfört särskilda insatser för att åstadkomma en effektiv och likvärdig djurskyddskontroll.

I budgetpropositionen framhålls även att Nationellt centrum för djurväl-färd (Scaw) sedan 2008 samordnar och utvecklar verksamhet inom djurskyddsområdet. Nätverk av experter anlitas för att säkerställa att aktuell vetenskaplig kunskap tas till vara och sprids. Scaw har under åren 2010 och 2011 tilldelats sammanlagt 10 miljoner kronor för att utveckla samordningen av djurskyddsarbetet inom EU. Scaw har även utsetts till nationell kontaktpunkt för validering av alternativ till djurförsök.

Regeringen anför även att man också i fortsättningen prioriterar EU-arbetet inom djurskyddsområdet och anser att det är viktigt att EU:s framtida djurskyddsstrategi ska hålla en hög djurväl-färdsnivå. Regeringen arbetar för att det EU-centrum för djurskydd som planeras inom strategin ska förläggas till Sverige. Flera viktiga framsteg för djurskyddet har gjorts inom

EU. I november 2010 trädde Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/63/EU om skydd av djur som används för vetenskapliga ändamål i kraft. Det nya direktivet innebär att djurskyddet för försöksdjuren inom EU stärks betydligt. I promemorian Genomförande av EU:s direktiv om skydd av djur som används för vetenskapliga ändamål (Ds 2011:12) lämnas förslag om ändringar i djurskyddslagen (1988:534) som syftar till att fullt ut genomföra Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/63/EU om skydd av djur som används för vetenskapliga ändamål.

När det gäller de befintliga reglerna för djurförsök framgår av förordningen (2009:1464) med instruktion för Statens jordbruksverk att det inom myndigheten ska finnas djurförsöksetiska nämnder. De djurförsöksetiska nämnderna ska pröva ärenden om användning av djur i djurförsök från etisk synpunkt innan användningen påbörjas. Vid prövningen av ett ärende ska nämnden väga försökets betydelse mot lidandet för djuret. Nämnden får bifalla en ansökan om djurförsök endast om en sådan användning kan anses angelägen från allmän synpunkt och om i) det syfte som avses med verksamheten inte kan uppnås med någon annan tillfredsställande metod utan användning av djur, ii) så få djur som möjligt används och iii) verksamheten utformas så att djuren inte utsätts för större lidande än vad som är absolut nödvändigt.

Enligt vad utskottet har fått veta stöder Försöksdjursrådet, som inrättades 2008, Jordbruksverkets arbete med försöksdjursfrågor och är ett forum för informationsutbyte. Rådet hjälper också till att driva på utvecklingen inom etik, utbildning och forskning och arbetet med att förfina, minska och ersätta djurförsök. Rådet ska också hålla i undersökningar, möten och seminarier på området. Rådet har en allsidig sammansättning. Jordbruksverket inrättade rådet och är ordförande. Andra deltagare kommer från Vetenskapsrådet, Karolinska Institutet, Uppsala universitet, Lunds universitet, Sveriges lantbruksuniversitet, Läkemedelsindustriföreningen, de etiska nämnderna, patientorganisationen HSO, Djurskyddet Sverige, Djurens rätt, Veterinärförbundet och Kemikalieinspektionen.

Forskning om djurskydd finansieras av Formas, Vetenskapsrådet och Jordbruksverket enligt vad som redovisas i propositionen. Vid SLU bedrivs djurskyddsforskning inom ramen för universitetets anslag. I Vetenskapsrådets regleringsbrev för budgetåret 2011 (regeringsbeslut 2011-09-22) har rådet tilldelats anslag med villkor att minst 13 miljoner kronor av anslaget ska finansiera forskning om alternativa metoder till djurförsök. Utlysningen av medlen ska ske efter samråd med Jordbruksverket.

Regeringen har vidare uppdragit åt Jordbruksverket, SLU (Nationellt centrum för djurvälstånd) och Vetenskapsrådet att utarbeta ett förslag till hur det framtida nationella arbetet inom området för alternativa metoder för djurförsök bör bedrivas (beslut 2011-05-26). Uppdraget innebär att samlat göra en bedömning av de frågor som t.ex. hör samman med utveckling, validering och användning av alternativa metoder för djurförsök. I detta arbete ingår att bedöma om de berörda myndigheternas resurser används

effektivt för att uppnå målet att så långt möjligt begränsa användningen av försöksdjur. Vid behov ska åtgärder föreslås för att inom befintlig myndighetsstruktur utveckla samarbetet mellan olika aktörer. I uppdraget ingår att lämna förslag på åtgärder som behöver vidtas för att Sverige ska leva upp till de krav på att använda alternativa metoder som ställs i EU-direktivet 2010/63 om skydd av djur som används för vetenskapliga ändamål.

Myndigheterna ska göra en översyn av de djurförsöksetiska nämndernas arbete i fråga om alternativa metoder och vid behov lämna förslag om hur verksamheten kan utvecklas. Uppdraget innebär också att en bedömning ska göras av hur det riktade forskningsstödet för utveckling av alternativa metoder till djurförsök används och om det kan utvecklas. Myndigheterna ska vid behov återkomma med förslag på förbättringar, t.ex. i fråga om prioriteringar, uppföljning och spridning av information. Alternativa metoder är relevanta för alla områden som innebär användning av försöksdjur. Förslag ska lämnas till hur alternativa metoder kan synliggöras och drivas även hos myndigheter som inte har ett direkt ansvar för försöksdjur.

Uppdraget ska samordnas av Jordbruksverket och redovisas till Regeringskansliet senast den 15 juni 2012.

Under senare delen av 2010 ökade världsmarknadspriserna på jordbruksprodukter samtidigt som de senaste årens kraftiga prisvariationer kvarstår. Mellan februari 2010 och februari 2011 ökade avräkningspriserna med i genomsnitt 19 %. Störst var ökningen för spannmål där priserna steg med 99,8 %. För vegetabilier ökade priserna i genomsnitt med 38 %. För animalieproduktionen steg priserna i genomsnitt med 7 % under perioden. Det finns dock stora variationer inom animalieproduktionen: priserna för fjäderfä ökade med 12 % medan priserna för gris sjönk med 21%.

Som redovisas i budgetpropositionen kommer regeringen att se över möjligheterna att stärka djurvälståndet i svensk grisnäring med hjälp av insatser inom landsbygdsprogrammet. En sådan ändring av programmet beslutades nyligen. En stärkt djurvälstånd kommer också att leda till förbättrad konkurrenskraft inom grisnäringen och skapa mervärden för konsumenterna.

Som anförs i budgetpropositionen ökar antalet företag inom livsmedelssektorn med småskalig produktion och t.ex. gårdsförsäljning. Företagen har gynnats genom ökad efterfrågan på ekologiska produkter och mat med lokal prägel. Försäljningen av ekologiska livsmedel ökade med 14 % under 2009. Regeringen har haft mål för ekologisk produktion och konsumtion som sträckte sig t.o.m. 2010. De medel som avsätts för att stimulera den ekologiska produktionen finansieras huvudsakligen via landsbygdsprogrammet som gäller fram t.o.m. 2013. Som regeringen anför kommer behov och utformning av nya mål för den ekologiska produktionen att analyseras inför det kommande landsbygdsprogrammet 2014–2020.

Av budgetpropositionen framgår vidare att anslag 1:23 Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket används för försöks- och utvecklingsverksamhet och andra insatser i syfte att styra utvecklingen inom jordbruket och

trädgårdsnäringen mot minskat växtnäringssläckage, minskad ammoniakavgång, säkrare och minskad användning av växtskyddsmedel, bevarande av biologisk mångfald och tillvaratagande av kulturvärden, för ekologisk produktion samt för klimat- och energiinsatser inom de areella näringarna. Vidare föreslås anslag 1:19 Konkurrenskraftig livsmedelssektor föreslås öka med 250 000 kr för arbete inom nätverket Ekologiskt Forum.

Utskottet har tidigare redovisat att det framgår av landsbygdsprogrammet för Sverige 2007–2013 att den ekologiska produktionen i ett internationellt perspektiv är stor (bet. 2010/11:MJU16). Vidare anförts att den ekologiska produktionen är ett led i utvecklingen av en uthållig livsmedelsproduktion och bidrar till flera miljömål, särskilt eftersom inte kemiska växtskyddsmedel används i produktionen. Ekologiskt jordbruk innebär odling och djurhållning där man strävar efter miljöhänsyn, resurshushållning och en hög självförsörjningsgrad. Både vad gäller växtnäring och foder utnyttjas främst på platsen givna och förnybara resurser. Kemiska växtskyddsmedel och lättlöslig mineralgödsel används inte i ekologisk odling. Växtskydd baseras i stället på en varierad växtföljd. Vallen med sin blandning av gräs och kvävefixerande baljväxter spelar en avgörande roll för växtnäringförsörjningen. Tillsammans med en anpassad jordbearbetning och mekanisk ogräsbekämpning är växtföljden viktig för att hålla ogräsen på en hanterbar nivå. Eftersom man i ekologisk odling inte använder kemiska växtskyddsmedel bidrar produktionsformen till att nå en god vattenkvalitet men har också positiva effekter när det gäller biologisk mångfald, hållbar och resurseffektiv produktion och till möjligheten att nå flera av de nationella miljökvalitetsmålen. Ekologisk produktion och förädling av ekologiska produkter samt annan produktion med mervärden kan också skapa förutsättningar för nya företag på landsbygden.

Genom axel 2 i landsbygdsprogrammet kan brukare av åkermark och betesmark få ersättning för ekologisk odling eller ekologisk djurhållning respektive resursbevarande produktion med ekologisk inriktning, om de uppfyller villkoren för ekologiska produktionsformer.

Miljö- och jordbruksutskottet har genomfört ett uppföljningsprojekt om ekologiskt jordbruk (bet. 2010/11:MJU2). Uppföljningen har inriktats på att kartlägga vilka olika insatser som staten gör för att stimulera den ekologiska produktionen och den offentliga konsumtionen av ekologiska livsmedel, vilka resultat som dessa insatser har haft samt vilka problem och möjligheter det finns när det gäller den fortsatta utvecklingen (se Uppföljning av ekologisk produktion och offentlig konsumtion, 2010/11:RFR1).

Utskottet har funnit att konsumenternas efterfrågan på ekologiska livsmedel har ökat starkt under senare år. Utvecklingen av den ekologiska produktionen har också varit starkt positiv. Utskottet konstaterar att målen för den ekologiska produktionen av mjölk, ägg, nöt, gris och matfågel har uppnåtts. Däremot kommer inte målet om att 20 % av jordbruksmarken ska vara certifierad som ekologisk liksom målet om att 25 % av den offentliga sektorns livsmedelskonsumtion ska vara ekologisk 2010 att nås. Det finns

förutsättningar för att den ekologiska livsmedelsproduktionen ska fortsätta att öka, förutsatt att konsumenternas intresse för ekologiska produkter håller i sig.

Frågan om att formulera nya mål för den ekologiska produktionen och den offentliga sektorns konsumtion av ekologiska livsmedel efter 2010 bör, enligt utskottets mening, analyseras vidare. I väntan på att en sådan analys genomförs kan de nuvarande målen kvarstå. I landsbygdsprogrammet 2007–2013 finns mål för den ekologiska produktionen fram till 2013 som till stor del motsvarar 2010 års produktionsmål. Huvuddelen av de medel som avsätts för att stimulera den ekologiska produktionens miljöeffekter finansieras via landsbygdsprogrammet.

Dåvarande jordbruksministern har redovisat att den kraftigaste stimulansåtgärden för ekologisk produktion som vi har i dag är den miljöersättning för ekologiska produktionsformer som finns inom ramen för landsbygdsprogrammet där vi årligen betalar ut ca 0,5 miljarder kronor till jordbrukare som bedriver ekologisk produktion (svar på interpellation 2007/08:80). För offentlig konsumtion av ekologiska livsmedel är det främst offentliga aktörer som har ett ansvar att ställa krav i samband med upphandlingar. Det är viktigt att beslutsfattare på lokal och regional nivå ger sina tjänstemän mandat och medel att köpa in ekologiska livsmedel. Regeringen ser dock inte att det bara är genom statliga ekonomiska åtgärder som man kan och ska verka för en ökad produktion och konsumtion av ekologiska produkter. Utvecklingen måste komma från de aktörer som verkar på marknaden, och konsumenternas efterfrågan är helt avgörande för utvecklingen.

Trenden under de senaste åren visar på effektivare och mer innovativa svenska livsmedelsföretag med färre anställda, samtidigt som antalet företag inom livsmedelssektorn med småskalig produktion och t.ex. gårdsförsäljning ökar. Företagen har kunnat dra nytta av marknadsens ökade efterfrågan på ekologiska produkter och mat med lokal prägel. Omfattande revideringar har gjorts under 2009 av landsbygdsprogrammets axel 2, vilket inneburit både höjda ersättningsnivåer för befintliga insatser och för fyra nya insatser. De ersättningar som har reviderats omfattar framför allt insatser för förbättrad vattenkvalitet och insatser för bevarande av biologisk mångfald i ängs- och betesmarker samt ersättning för certifierad ekologisk produktion.

Utskottet konstaterar att staten finansierar och genomför insatser i syfte att utveckla och effektivisera den ekologiska produktionen (bet. 2010/11: MJU2). Insatserna görs i form av forskning, utveckling, rådgivning och kunskapspridning. Dessa insatser har bidragit till utvecklingen av den ekologiska produktionen. Framsteg som görs inom ekologisk produktion när det gäller att nå ökad produktivitet utan användning av tillsatsmedel i form av kemiska bekämpningsmedel och konstgödsel kan bidra till att utveckla hållbara produktionsmetoder inom konventionell produktion. Staten bör,

enligt utskottets mening, fortsätta att satsa på kunskapsutveckling inom ekologisk produktion. Till exempel är det viktigt med utveckling av arter och grödor anpassade till ekologisk produktion i svenskt klimat.

Utskottet bedömer att marknaden för ekologiska produkter på sikt kommer att kunna utvecklas på egna villkor och välkomnar en ökad marknadsanpassning av den ekologiska produktionen.

Regeringen presenterade i budgetpropositionen för 2011 ett konkurrenskraftspaket för de gröna näringarna som bygger på sänkta kostnader och fortsatta regelförenklingar. Regeringen föreslår att detta paket utökas i årets budgetproposition med en ny satsning på nedsättning av avgifter för köttkontroll.

Avgiften för köttkontrollen bör sänkas och delvis finansieras med allmänna medel. Kontrollen är ett statligt åtagande i enlighet med gällande EU-förordningar. Det är viktigt att Sverige som har en hög livsmedelskvalitet också har en väl fungerande livsmedelskontroll. Att minska kostnaderna är avgörande för att kunna upprätthålla konkurrenskraften i näringen och därmed tillgången på jobb i hela landet.

Tidigare satsningar på slakteribranschen har gett positiva effekter på antalet jobb och företag. Effekterna har dock varit störst för de minsta slakterierna. Satsningarna behöver dock utökas så att även medelstora och stora slakterier kan öka sin konkurrenskraft, vilket också ger bättre förutsättningar för primärproducenterna. Fler slakterier leder även till kortare transporter vilket är positivt ur djurskyddssynpunkt.

Under de senaste åren har Livsmedelsverket utvecklat sin köttkontroll på ett konkret sätt, t.ex. genom att vissa arbetsuppgifter har överförs till företagen. Livsmedelsverket planerar dessutom för fler förändringar för en moderniserad köttkontroll. Inom ramen för den översyn som pågår i EU arbetar regeringen aktivt för att få på plats en moderniserad kontrollagstiftning. Ambitionen är att detta arbete på sikt ska leda till förändringar som kan effektivisera verksamheten ytterligare och medföra reducerade kontrollkostnader och att livskraftiga slakterier kan etableras ute på landsbygden. Sverige är på detta sätt ett föregångsland inom EU.

Anslaget används för Livsmedelsverkets förvaltningskostnader. Livsmedelsverket ska som central förvaltningsmyndighet för livsmedelsfrågor i konsumenternas intresse arbeta aktivt för säkra livsmedel, redlighet i livsmedelshanteringen och bra matvanor.

Anslaget används även för att bekosta delar av kostnaderna för den officiella kontroll som görs vid slakterier i enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 854/2004 om fastställande av särskilda bestämmelser för genomförandet av offentlig kontroll av produkter av animaliskt ursprung avsedda att användas som livsmedel.

Regeringen anser att kostnaderna för den officiella kontrollen vid slakterierna bör sänkas för att stärka livsmedelsföretagarnas konkurrenskraft. För detta ändamål föreslår regeringen att 90 miljoner kronor tillförs anslaget.

Enligt 6 a kap. 2 a § lag (1994:1776) om skatt på energi gäller nedsatt koldioxidskatt för diesel som används i arbetsmaskiner i yrkesmässig jordbruks-, skogsbruks- eller vattenbruksverksamhet. Nedsättningen motsvarar en återbetalning med 2,10 kr/l. Normen utgörs av full koldioxidskattesats. Riksdagen har beslutat att begränsa återbetalningen till 1,70 kr 2013 och 0,90 kr 2015 (SFS 2009:1496 och 1497).

Utskottets ställningstagande

Utskottet har genom sitt yttrande till finansutskottet (miljö- och jordbruksutskottets protokoll 2011/12:4) ställt sig bakom regeringens förslag till ram för utgiftsområde 23. Genom riksdagens beslut den 23 november 2011 om ramar för budgetens utgiftsområden är dessa ramar styrande för riksdagens fortsatta behandling av anslagen (prop. 2011/12:1, utg.omr. 23, bet. 2011/12:FiU1). I den tidigare redovisningen i detta betänkande har utskottet under de berörda anslagen lämnat vissa kompletterande uppgifter m.m. till vilka utskottet hänvisar.

Med det anförda tillstyrker utskottet de anslag som regeringen föreslagit för budgetåret 2012 inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel (se *bilaga 2*). Vidare tillstyrks de övriga här aktuella förslagen till riksdagsbeslut som lagts fram i budgetpropositionen. Utskottet ställer sig i övrigt bakom de bedömningar som regeringen har redovisat. Samtliga motionsyrkanden avstyrks.

Särskilda yttranden

1. Anslag inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel, punkt 3 (S)

Matilda Ernkrans (S), Johan Löfstrand (S), Pyry Niemi (S), Christina Karlsson (S), Anna Wallén (S) och Gunnar Sandberg (S) anför:

I Socialdemokraternas budgetmotion På väg mot en kunskapsbaserad ekonomi (mot. 2011/12:Fi240) konstaterar vi att Sverige behöver en ny färdriktning. Vi vill ha ett samhälle där välfärd och möjligheter kommer alla till del. Där vi river hinder för människors frihet så att de kan förverkliga sina drömmar. Vi vill utveckla Sverige mot ett mer modernt, jämställt och framåtblickande samhälle byggt på gemenskap, solidaritet, rättvisa, kreativitet och trygghet.

Vi kan aldrig acceptera arbetslösheten. Full sysselsättning är det övergripande målet för den socialdemokratiska ekonomiska politiken. Som land har vi inte råd med det slöseri som arbetslösheten innebär. En förutsättning för att minska arbetslösheten och öka sysselsättningen är att vi får ett mer jämställt samhälle. När män och kvinnor delar på ansvaret för jobb och familj förbättras både den ekonomiska tillväxten och människors livskvalitet. Kvinnor och män ska ha samma frihet och självständighet, samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter och lika makt att forma sina liv. När alla har ett arbete blir Sverige rikt, både ekonomiskt och mänskligt. Alla har skyldighet att bidra till samhällets utveckling utifrån sina förutsättningar. Med fler människor i arbete klarar vi att finansiera utbildning, vård och omsorg för alla.

Vi har högre ekonomiska ambitioner för Sverige. Sverige ska ligga i framkant av utvecklingen även i morgon. Då måste vi vara handlingskraftiga i dag. Vi förnyar vår ekonomiska politik. Sverige ska använda varenda skattekrona rätt, för att säkra framtidens tillväxt. Vi har en tydlig vision för att göra Sverige till en konkurrenskraftig, kunskapsbaserad ekonomi. Om vi ska stå starka i framtiden måste vi konkurrera med hög kompetens och goda arbetsvillkor och inte med låga löner.

Regeringens ensidiga ekonomiska politik, baserad på stora skattesänkningar, har nått vägs ände. Utanförskapet är oförändrat, arbetslösheten har ökat, klyftorna och barnfattigdomen har vuxit liksom de ekonomiska skillnaderna mellan könen. Fler är långtidsarbetslösa, bostadsbyggandet har minskat och skolresultaten försämrats. Sverige behöver en ny färdriktning också för den ekonomiska politiken.

Då behöver vi utveckla svensk konkurrenskraft. Sverige behöver en förstärkt strategisk samverkan mellan staten, näringslivet och akademien med mer av samarbete och gemensamma prioriteringar av såväl forskningsresurser som utbildning.

Ekonomi växer när människor växer. Ökade klyftor ger inte fler jobb och en bättre ekonomisk utveckling. Strävan efter ekonomisk utveckling och ökad jämlikhet är två sidor av samma mynt. Det ska alltid krävas av den enskilde att denne gör rätt för sig efter bästa förmåga. Men var och en ska också veta att samhället fungerar och möjliggör ett bättre liv för alla. Detta är kärnan i vad vi kallar värdeburen tillväxt, en moralisk ekonomisk utveckling.

Miljöproblemen kräver investeringar och tuffa miljökrav. Sverige ska ta sin del av miljöansvaret och gå före på miljöområdet. Vi ska vara först med att använda framtidens miljövänliga teknik. Då krävs investeringar i järnväg och kollektivtrafik, ett nytt klimatinvesteringsprogram och stimulanser av mer miljövänliga bilar.

Finansutskottet har i årets s.k. rambetänkande (bet. 2011/12:FiU1) ställt sig bakom den ram för utgiftsområde 23 som anges i budgetpropositionen. Beslut om samtliga anslag inom ett utgiftsområde ska enligt budgetprocessens regler fattas genom ett enda beslut. För budgetåret 2012 gäller därmed, under förutsättning att riksdagen beslutar i enlighet med finansutskottets förslag, att de samlade utgifterna för utgiftsområde 23 inte får överstiga 17 732 511 000 kr under riksdagens fortsatta behandling. Vårt förslag inom utgiftsområdet överstiger denna nivå och kan således inte formellt tas upp till behandling utan förändringar.

Eftersom beslutet i det första steget av budgetprocessen kommer att ge budgetpolitiken en annan inriktning än den vi önskat, avstår vi från att redovisa något formellt motförslag när det gäller anslagsfördelning inom utgiftsområde 23. Vårt budgetalternativ bör ses som ett sammanhållet paket där någon eller några delar inte kan brytas ut och behandlas isolerat. Vi vidhåller dock vår uppfattning och anser att anslagen inom utgiftsområde 23 borde ha utökats med 110 000 000 kr så som framgår av vår kommittémotion 2011/12:MJ376.

Bakgrunden är att vi föreslår att handelsgödselskatten ska återinföras. Det skulle ha gett staten en beräknad ökad intäkt på 300 miljoner kronor. Vi konstaterar att frivilligt minskad kvävegödsling, frivilligt anlagda våtmarker och frivilligt ökade fånggrödor, i kombination med slopad kväveskatt, inte kan resultera i den minskade övergödning som vi önskar. Skatten var konstruerad både efter halten av kväve och efter halten av kadmium. Kadmiumskatten bidrog till att tillförseln av kadmium till åkermark minskade eftersom tillverkarna ansträngde sig för att minska kadmiumhalten. De bidrog således till minskade risker för negativa hälsoeffekter. Handelsgödsel bidrar också till klimatförändringarna eftersom det orsakar utsläpp av dikväveoxid (lustgas) som är en 300 gånger starkare växthusgas än koldioxid. En skatt på handelsgödsel minskar således på kort sikt trycket på andra styrmedel, t.ex. inom trafiksektorn, för att uppnå de svenska klimatmålen.

När den socialdemokratiska regeringen införde skatten fanns också en återföring av skatten med för att kompensera näringen. När den borgerliga regeringen avskaffade skatten fr.o.m. den 1 januari 2010 lät den återföringen finnas kvar i två år. Men från 2012 avskaffas återföringen och därmed minskas anslaget inom landsbygdsprogrammet med 110 miljoner kronor. För oss socialdemokrater finns det en poäng med att använda medel från miljöstyrmedel till investeringar som också leder till minskade utsläpp. Då kan våra åtgärder få dubbel effekt. Vi vill således, eftersom vi föreslår ett återinförande av handelsgödselskatten, behålla återföringen. Att regeringen nu tar bort återföringen på 110 miljoner kronor har drabbat forskningen, bl.a. hästforskningen. Vi menar att forskningen har en viktig funktion när det gäller att utveckla konkurrenskraften inom de gröna näringarna.

Regeringen föreslår sänkta kontrollavgifter för den statliga veterinärkontrollen vid slakterierna. Men den dåliga konkurrensen i den svenska slakteribranschen gör att vi anser att det är tveksamt om de 90 miljoner kronor som regeringen satsar verkligen ger avsedd effekt, dvs. ökar konkurrenskraften hos de svenska uppfödarna. Det råder stor osäkerhet om denna statliga subvention kommer att komma bonden och konsumenterna till del. Vi vill därför avvisa sänkningen av kontrollavgiften för den statliga veterinärkontrollen vid slakterierna. Dessa medel vill vi i stället omfördela på följande sätt.

Vi vill för det första tillföra 25 miljoner kronor till anslag Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur för att främja produktion och konsumtion av och handel med ekologiska produkter. Vi socialdemokrater har som mål att 30 % av marken ska vara ekologiskt odlad 2020. Det kräver ett större engagemang.

Den handlingsplan kring EHEC som lades fram av flera myndigheter 2008 har inte lett till något intresse från regeringens sida och inte heller har regeringen redovisat några alternativ till myndigheternas förslag till åtgärder. För att effektuera denna plan samt stärka djursmittskyddet generellt vill vi förstärka anslag Bekämpande av smittsamma husdjursjukdomar med 10 miljoner kronor.

Vi menar att rovdjurspolitiken i stort är beroende av att det ersättningsystem som finns fungerar tillfredsställande. Det gör det inte i dag. Kritiken är hård, och i många fall är det den enskilde företagaren i glesbygd som får stå för de förluster som en centralt beslutad rovdjurspolitik medför om inte ersättningsystemen fungerar. Vi vill därför tillföra 10 miljoner kronor till rovdjurskadeersättningarna (1:8 Ersättning för viltskador m.m.).

Regeringen har nu också i nya instruktioner till Jordbruksverket om ett förändrat landsbygdsprogram infört en ny djurvälståndersättning till grisuppfödarna. En sådan innebär att en uppfödare som gör djurvälståndsåtgärder som går utöver svensk lagstiftning får en ersättning. Denna lösning har dubbel effekt eftersom den förutom förbättrad lönsamhet också förhindrar urvattning av det svenska mervärdet och vi står därför bakom förslaget.

Men däremot ser vi allvarligt på att regeringen finansierar förslaget genom att sänka miljöersättningarna i landsbygdsprogrammet (1:21 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur) eftersom det kan få konsekvenser för biologisk mångfald på landsbygden. Miljöersättningarna går till hagmarker, våtmarker m.m. Vi anser att ytterst kan sänkningen av anslaget drabba mervärdet av svensk mat. Därför vill vi jämfört med regeringen förstärka anslaget för miljöersättningarna med 45 miljoner kronor per år i svensk egenfinansiering. Detta gör att Sverige får ökat stöd för miljöersättningar från EU med motsvarande belopp och jämfört med regeringens förslag tillförs 90 miljoner kronor i miljöersättningar till lantbrukare.

2. Anslag inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel, punkt 3 (MP)

Helena Leander (MP) anför:

Sverige har fantastiska möjligheter att genom klimatsmarta investeringar skapa många nya arbetstillfällen, forma ett hållbart samhälle och bygga Sverige starkare inför framtiden. Miljöpartiets vision är ett Sverige med 100 % förnybar energi, energieffektiva bostäder och snabba och punktliga järnvägstransporter. Den ekonomiska oron omkring oss gör det än viktigare att göra framtidsinvesteringar som både löser ekonomiska problem på kort sikt och miljöproblem långt in i framtiden.

Det osäkra ekonomiska läget i vår omvärld ökar trycket på alla politiska partier att tydliggöra vilka prioriteringar man gör för att bygga ekonomin stark även på längre sikt. I det gröna alternativet till regeringens budgetförslag presenterar vi därför åtgärder för mer framtidstro och bättre fördelning av de gemensamma resurserna.

För oss gröna är det självklart att göra effektiva statsfinansiella prioriteringar. Inom det reformutrymme som vi har att tillgå måste vi prioritera långsiktiga investeringar. Dessutom måste vi minska klyftorna i samhället genom att omfördela inom ramen för skattesystemet.

Vår budgetmotion håller fokus på investeringar som betalar sig både nu och i framtiden. Ökad kvalitet i skolan och investeringar som tar oss till ett klimatsmartare samhälle är områden som är särskilt viktiga för oss. Det finns knappast någon bättre investering än kunskap. Varje krona som vi i dag lägger på skolan kommer att betala sig på sikt. Det här är investeringar som ger utrymme för nya idéer att växa fram och för svenska innovationer att industrialiseras. Det kräver också en företagarpolitik där alla som bär på idéer till företag får möjlighet att förverkliga dem och där små företag får växa.

En annan viktig komponent i den gröna ideologin är ansvaret för att hålla ihop samhället, att ge en hjälpande hand till dem som är sjuka eller som riskerar att hamna utanför samhället. I den gröna budgeten föreslår vi en kraftigt förbättrad sjukförsäkring. Vi tar också de första stegen till att

avskaffa en av de värsta skamfläckarna i det svenska samhället: den växande gruppen barn som lever i fattiga familjer. Vi kan välja mycket i livet, men inte i vilken familj vi föds in i.

För Miljöpartiet är budgetöverskott och varsamhet med statens finanser inte målet med politiken. Det är ett verktyg för att skapa ett hållbart samhälle med mindre klyftor och god miljö. Ett samhälle som vi med gott samvete kan lämna över till kommande generationer.

Finansutskottet har i årets s.k. rambetänkande (bet. 2011/12:FiU1) ställt sig bakom den ram för utgiftsområde 23 som anges i budgetpropositionen, som för 2012 uppgår till 17 732 511 000 kr. Beslut om samtliga anslag inom ett utgiftsområde ska enligt budgetprocessens regler fattas genom ett enda beslut. För budgetåret 2012 gäller därmed, under förutsättning att riksdagen beslutar i enlighet med finansutskottets förslag, att de samlade utgifterna för utgiftsområde 23 inte får överstiga 17 732 511 000 kr under riksdagens fortsatta behandling. Vårt förslag inom utgiftsområdet överstiger denna nivå och kan således inte formellt tas upp till behandling utan förändringar.

Eftersom beslutet i det första steget av budgetprocessen kommer att ge budgetpolitiken en annan inriktning än den vi önskat, avstår vi från att redovisa något formellt motförslag när det gäller anslagsfördelning inom utgiftsområde 23. Vårt budgetalternativ bör ses som ett sammanhållet paket där någon eller några delar inte kan brytas ut och behandlas isolerat. Vi vidhåller dock vår uppfattning och anser att anslagen inom utgiftsområde 23 borde ha utökats med 693 miljoner kronor på det sätt som framgår av kommittémotion MJ467 (MP) yrkande 2. Hållbart brukande av jord, skog och vatten bör ske i samklang med naturen och inom de ekologiska ramarna. Miljöpartiet vill stödja en omställning till en hållbar livsmedelsproduktion med ökad ekologisk produktion, mångfald och mer framtida ekosystemtjänster.

Vi anser att kvarvarande skyddsvärda områden inte räcker till för att hejda förlusten av biologisk mångfald utan att ytterligare områden behöver restaureras och återställas. Det är särskilt angeläget att förhindra att de allra viktigaste biotoperna avverkas. Vi avsätter därför 40 miljoner kronor mer än regeringen på anslag 1:1 Skogsstyrelsen och 125 miljoner kronor mer på anslag 1:2 Insatser för skogsbruket för 2012.

Vi vill återinföra skatten på kväve och kadmiem i handelsgödsel och använda en del av intäkterna till en ökning av anslag 1:7 Bekämpande av smittsamma husdjursjukdomar. Ökningen av anslaget med 4 miljoner kronor ska användas för att genomföra Jordbruksverkets förslag mot spridning av EHEC-bakterien.

Som ett led i arbetet för att minska konflikter kring rovdjuren avsätter vi ytterligare 15 miljoner kronor till anslag 1:8 Ersättningar för viltskador m.m.

För att börja genomföra en del av Miljömålsrådets förslag när det gäller framför allt mångfald i odlingen och husdjursgenetiska resurser föreslår vi att anslag 1:9 Statens jordbruksverk förstärks med 22 miljoner kronor. För att stärka djurskyddsarbetet på Jordbruksverket så att myndigheten kan stärka stödet till de regionala tillsynsmyndigheterna och vässa arbetet med att uppdatera föreskrifterna för att bättre spegla djurskyddslagens intentioner att djur ska skyddas mot onödigt lidande och ges rätt att bete sig naturligt, krävs ett tydligt uppdrag och ökade resurser. För detta föreslår vi att anslag 1:9 Statens jordbruksverk utökas med 10 miljoner kronor utöver den ökning vi föreslår för miljömålsarbetet, vilket innebär en ökning på sammanlagt 32 miljoner kronor per år.

Medlen från konstgödselskatten återfördes till jordbruket, i första hand i form av ersättningar inom anslag 1:21 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur, men även genom bl.a. tillämpad forskning. Återföringen gjordes med två års eftersläpning. Återföringen upphör först i år. Därför föreslår regeringen en neddragning av anslag 1:21 med ca 200 miljoner kronor.

Vi vill återinföra skatten på kväve och kadmium i handelsgödsel. Det är en åtgärd för bättre folkhälsa och mot övergödning. Intäkterna bör återföras till näringen, i första hand i form av ersättning för miljöåtgärder, och vi avvisar regeringens förslag till sänkning av anslag 1:21 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur. En del av intäkterna går till ett nytt anslag: 1:30 Åtgärder för att främja ekologisk produktion och konsumtion. Återstoden, merparten, går till en ökning av anslag 1:21 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur, i första hand för åtgärder som bidrar till att nå miljömålen.

För att kunna börja genomföra en del av Miljömålsrådets förslag om målet för den biologiska mångfalden och kulturmiljövärdena i åkermark föreslår Miljöpartiet att anslag 1:21 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur förstärks med 258 miljoner kronor. Detta finansieras genom återföring av en del av intäkterna från en återinförd skatt på konstgödsel. I åkerlandskapet riskerar småbiotoperna, artrikedomen och förekomsten av sådana arter som är hotade att minska. Miljömålsrådet har för att motverka detta föreslagit ett nytt delmål för åkerlandskapet och en rad åtgärder, bl.a. utökat stöd till bioträda (mångfaldsträda), information och uppföljning.

Vi föreslår att anslag 1:27 Sveriges lantbruksuniversitet ska tillföras 45 miljoner kronor som ska användas till universitetets arbete med fortlöpande miljöanalys. Vidare vill vi satsa 117 miljoner kronor på forskning inom ramen för anslag 1:28 Forskningsrådet för areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning. Satsningen ska användas till att genomföra Miljömålsrådets förslag i rådets utvärdering av Sveriges miljömål 2008.

Miljöpartiet föreslår att 17 miljoner kronor per år förs över från anslag 1:19 Konkurrenskraftig jordbrukssektor och att 11 miljoner kronor förs över från anslag 1:23 Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket till ett nytt

anslag: 1:30 Åtgärder för att främja ekologisk produktion och konsumtion. Ytterligare medel tillförs från intäkterna från skatten på konstgödsel. Det nya anslaget uppgår till 60 miljoner kronor per år från 2012. Vi vill införa ett omställningsstöd till certifierad ekologisk produktion. För den långsiktiga utvecklingen är det också viktigt med åtgärder som främjar och underlättar konsumtion av ekologiskt producerade livsmedel, både i hushållen och i storkök och offentlig sektor.

Det saknas en myndighet som företräder djurens perspektiv. Vi föreslår därför att 20 miljoner kronor anslås på ett nytt anslag: 1:31 Inrättande av djuretisk ombudsman. Ombudsmannen ska verka för en god etisk grund, utvärdera djurskyddskontrollen, ta fram artkaraktistiska, göra djuretiska årliga revisioner samt ge djuretiska råd.

Vidare vill vi avsätta 5 miljoner kronor till ett nytt anslag: 1:32 Centrum för alternativ till djurförsök, för att inrätta ett centrum för alternativ till djurförsök, lämpligen förlagt till det nationella centret för djurvälstånd vid Sveriges lantbruksuniversitet. Sverige saknar en samlad instans som arbetar med samordning och strategier för minskad försöksdjursanvändning, insamling och spridning av information, rådgivning till de djurförsöketsiska nämnderna o.d.

3. Anslag inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel, punkt 3 (SD)

Josef Fransson (SD) anför:

Sverigedemokraterna är ett Sverigevänligt parti. Vi har idémässigt låtit oss inspireras av såväl socialkonservatismen som delar av den svenska folkhemstanken. Syftet är att kombinera principen om grundläggande social rättvisa med traditionella värdekonserverna idéer.

Det övergripande målet med Sverigedemokraternas politik är att skapa ett välmående samhälle – ett folkhem – präglad av trygghet, harmoni och solidaritet. Erfarenheter från vår historia och vår omvärld visar att de viktigaste faktorerna för att kunna skapa ett sådant samhälle är småskalighet, en fungerande rättsstat, en stark gemensam identitet och grundläggande social rättvisa. Några nyckelord i partiets politik är förvaltarskap, stabilitet, trygghet, kontinuitet och omtanke.

Vårt Sverige är ett land som är präglad av hänsyn och trygghet, ett land där medborgarna känner samhörighet och därigenom en naturlig tillit till andra medborgare. Vi söker bygga ett land där frihet och öppenhet är ledord för alla och där det svenska kulturarvet värnas. Det är ett land där vårt folkhem är byggt på en gemensam värdegrund och på svenskarnas rätt att utveckla sin kultur på egna villkor. I vårt Sverige förs en ansvarsfull invandringspolitik. I vårt Sverige betonas tidigare generationers samlade kunskap och erfarenhet från en generation till en annan.

Sverigedemokraterna ser människan som en del av naturen och inser att vi är helt beroende av denna för att kunna fortsätta vår existens på jorden. Förutom att förse oss med de mest nödvändiga förutsättningarna för vårt

livsuppehälle såsom mat, vatten och syre, så tror vi också att de skönhetsvärden som finns inbäddade i naturen är nödvändiga för att fylla våra själsliga behov och möjliggöra en hög livskvalitet.

Sverigedemokraterna betraktar merparten av dagens miljöproblem som en konsekvens av att samhället inte i tillräckligt hög grad låtit sig vägledas av den konservativa principen om ett varsamt framåtskridande. Försiktighetsprincipen är således central inom Sverigedemokraternas miljöpolitik både när det gäller att förhindra uppkomsten av nya miljöproblem och när det gäller valet av metoder för att motverka de redan befintliga problemen.

Förvaltarskapstanken, dvs. strävandet efter att inte lämna över vår hembygd, vårt land, vår kontinent och vår planet i ett sämre skick till våra barn än vad de befann sig i när vi tog över ansvaret för dem av våra föräldrar, är central för Sverigedemokraternas politik inom alla områden, men är kanske särskilt vägledande inom just miljöområdet. Slutmålet för vår miljöpolitik är ett ekologiskt hållbart samhälle. Sverigedemokraternas strävan mot det ekologiskt hållbara samhället ska inom exempelvis lantbruket uppfattas som minsta möjliga miljöpåverkan per producerad enhet och måste uppnås både med beprövade metoder och med modern teknik.

Målet om ett miljövänligare samhälle bör primärt uppnås genom medvetandegörande, teknisk utveckling och positiva incitament till omställning mot ett mer hållbart levnadssätt, inte genom ett ensidigt fokus på bestraffningar av oönskade levnadssätt hos enskilda medborgare.

Detta är särskilt viktigt i de fall där det för den enskilde medborgaren saknas reella, kostnadseffektiva, miljövänliga alternativ. Vi inser dock att bestraffande åtgärder ibland kan vara nödvändiga för att komma till rätta med akuta problem och finner det naturligt att företag som tjänar pengar på miljöförstörande verksamhet också tvingas kompensera för den skada de åsamkar.

Vi inser också att de miljöpolitiska intressena ständigt måste vägas mot andra viktiga samhällsvärden, att merparten av miljöproblemen är av global karaktär, att Sverige inte ensamt kan lösa problemen och att de resurser som kan avsättas för att förbättra miljön bör satsas där de gör största möjliga nytta.

Vi ser omsorgen om djuren som ett mått på hur utvecklat ett samhälle är och strävar efter ett samhälle där inga djur utsätts för onödigt lidande. Djur som befinner sig i människors ägo ska behandlas med respekt och i största möjliga utsträckning beredas möjlighet att få utlopp för sitt naturliga beteende.

Finansutskottet har i årets s.k. rambetänkande (bet. 2011/12:FiU1) ställt sig bakom den ram för utgiftsområde 23 som anges i budgetpropositionen, som för 2012 uppgår till 17 732 511 000 kr. Beslut om samtliga anslag inom ett utgiftsområde ska enligt budgetprocessens regler fattas genom ett enda beslut. För budgetåret 2012 gäller därmed, under förutsättning att riksdagen beslutar i enlighet med finansutskottets förslag, att de samlade utgifterna för utgiftsområde 23 inte får överstiga 17 732 511 000 kr under

riksdagens fortsatta behandling. Vårt förslag inom utgiftsområdet överstiger denna nivå och kan således inte formellt tas upp till behandling utan förändringar.

Eftersom beslutet i det första steget av budgetprocessen kommer att ge budgetpolitiken en annan inriktning än den vi önskat, avstår vi från att redovisa något formellt motförslag när det gäller anslagsfördelning inom utgiftsområde 23. Vårt budgetalternativ bör ses som ett sammanhållet paket där någon eller några delar inte kan brytas ut och behandlas isolerat. Vi vidhåller dock vår uppfattning och anser att anslagen inom utgiftsområde 23 borde ha utökats med 495 miljoner kronor på det sätt som framgår av kommittémotion MJ474 (SD).

Sverigedemokraterna anslår 285 miljoner kronor per år på ett nytt anslag: Djurvälståndersättning till certifierade grisfarmare, för att kompensera för de höga kraven inom svenskt djurskydd. Tillika höjer vi på ett nytt anslag: Återbetalning koldioxidskatt, återbetalningen av koldioxidskatten motsvarande 200 miljoner kronor eftersom Sverige i dag har bland de högsta skatterna på diesel inom jordbruket. Vi anslår även 10 miljoner kronor på ett nytt anslag: Veterinärkontrollkostnader, för att justera avgifterna för veterinärkostnader vid svenska slakterier, vilket lägger oss på EU:s miniminivå vad gäller uttag av avgifter.

Vi ser behov av att stödja forskningen om odlat kött med riktade anslag. Odling av kött på konstgjord väg har ett flertal miljömässiga fördelar. Jämfört med konventionell köttproduktion skulle odlat kött innebära stora minskningar i utsläpp av växthusgaser och mark- och vattenanvändning.

4. Anslag inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel, punkt 3 (V)

Jens Holm (V) anför:

Trots att Sverige har bland världens starkaste statsfinanser har massarbetslöshet blivit vardag och ojämlikheten brett ut sig allt mer. Vänsterpartiet menar att det är tid för investeringar i fler jobb, ökad jämlikhet och bättre välfärd. Med Vänsterpartiets budgetalternativ skapar vi 125 000 nya jobb och utbildningsplatser redan 2012.

Full sysselsättning är det överordnade målet och Vänsterpartiets budgetförslag är inriktade på att investera i nya jobb. I stället för mer pengar i krogägarnas plånböcker satsar vi på en generationsväxling på arbetsmarknaden. Vi inför en riskkapitalfond för hållbar industriell utveckling och avsätter särskilda medel för att stödja innovationer och utveckling inom mindre företag och för branschprogram inom exempelvis vindkrafts- och besöksnäringarna.

Vi föreslår ett investeringsstöd för att bygga billiga och energisnåla hyresrätter. Vårt mål är 20 000 hyresrätter om året. Vi genomför en omfattande upprustningssatsning på miljonprogrammen och på välfärdslokaler som skolor, förskolor och äldreboenden. Tillgängligheten förbättras genom

ett särskilt investeringsstöd. Genom våra satsningar på kraftigt ökad kapacitet på järnvägen kan förseningar på allvar minskas för både människor och gods och nya jobb skapas. Detsamma gäller våra förslag för att öka resandet med kollektivtrafik. Vi vill också genomföra en miljardsatsning på gröna jobb för miljön och klimatet. Regeringen pratar om arbetslinjen – vi skapar riktiga jobb.

Vänsterpartiet menar att svenska folkets skattepengar ska användas till bättre skolor, sjukhus och bibliotek, inte till vinster för riskkapitalbolagens ägare. Vi menar att det ska vara förbjudet att driva välfärdsverksamheter i bolagsform med vinst som drivkraft. Vi vill höja kvaliteten i välfärden genom att anställa mer personal och öka anslagen. Vi vill värdesäkra statsbidragen till kommunerna både för att garantera välfärdens kvalitet och för att skapa fler arbetstillfällen. På så sätt förbättras också kvinnors levnadsvillkor. Vi föreslår en rejäl satsning på mer personal och utbildning inom äldreomsorgen. Vi presenterar en rad satsningar för att förbättra kvaliteten i sjukvården och omfattande satsningar för att skapa en likvärdig utbildning samt minskade barngrupper på fritids. Vi lämnar förslag för att skapa en god sjukförsäkring och återförsäkra dem som utförsäkrats genom regeringens försämringar. Vi föreslår en individualiserad föräldraförsäkring och höjt och värdesäkrat underhållsstöd.

Finansutskottet har i årets s.k. rambetänkande (bet. 2011/12:FiU1) ställt sig bakom den ram för utgiftsområde 23 som anges i budgetpropositionen, som för 2012 uppgår till 17 732 511 000 kr. Beslut om samtliga anslag inom ett utgiftsområde ska enligt budgetprocessens regler fattas genom ett enda beslut. För budgetåret 2012 gäller därmed, under förutsättning att riksdagen beslutar i enlighet med finansutskottets förslag, att de samlade utgifterna för utgiftsområde 23 inte får överstiga 17 732 511 000 kr under riksdagens fortsatta behandling. Vårt förslag inom utgiftsområdet överstiger denna nivå och kan således inte formellt tas upp till behandling utan förändringar.

Eftersom beslutet i det första steget av budgetprocessen kommer att ge budgetpolitiken en annan inriktning än den vi önskat, avstår vi från att redovisa något formellt motförslag när det gäller anslagsfördelning inom utgiftsområde 23. Vårt budgetalternativ bör ses som ett sammanhållet paket där någon eller några delar inte kan brytas ut och behandlas isolerat. Vi vidhåller dock vår uppfattning och anser att anslagen inom utgiftsområde 23 borde ha utökats med 162 miljoner kronor på det sätt som framgår av partimotion MJ410 (V).

Ambitionerna måste höjas inom skogsbruket för att stärka och skydda ekosystemen och den biologiska mångfalden. Flertalet rapporter visar på att vi inte kommer att nå målet för skydd av skog. Vi höjer därför anslag 1:2 Insatser för skogsbruket med 50 miljoner kronor till biotopskydd och naturvårdsavtal.

Vi anser att lantbrukare i glesbygd måste få ökad ersättning för viltskador och anslår ytterligare 10 miljoner kronor på anslag 1:8 Ersättning för viltskador m.m.

Viltvårdsfonden ska användas för att stödja arbetet för livskraftiga populationer av landets vilt. Vi anser att fler organisationer borde få del av Viltvårdsfondens medel för sådant arbete. För att uppnå det borde man se över fonden och fördelningen av dess medel.

Vidare avfärdar vi regeringens direkta subvention till slakterierna om 90 miljoner kronor på anslag 1:16 Livsmedelsverket för att ta bort avgiften för de officiella kontrollerna vid slakterierna. Vi anser att slakterierna fortsättningsvis ska få betala för veterinärkontrollerna. Vi lägger därför i stället dessa pengar till att motverka spridning av farliga smittor, i synnerhet EHEC.

Vänsterpartiet vill stärka arbetet för djuren genom att inrätta en djuretisk ombudsman. Vi vill utforma en handlingsplan för att minimera antalet djur i djurförsök samt inrätta ett 3R-center (Replace, Reduce, Refine: ersätt, minska, förfin) för detta syfte. Vi tillför 50 miljoner kronor till anslag 1:9 Statens jordbruksverk. Vi välkomnar det tillskott på 25 miljoner kronor som regeringen tillfört länsstyrelserna för djurskyddskontrollerna. Vi tror emellertid inte att det räcker utan vill också återinföra möjligheten för kontrollanterna att ta ut kontrollavgifter. På det sättet kan kontrollanterna få ett välbehövligt tillskott av resurser för att bedriva en bättre verksamhet. Vi räknar med att det ger verksamheten ytterligare 35 miljoner kronor.

Vi föreslår att anslag 1:16 Livsmedelsverket höjs med 20 miljoner kronor till stöd för arbete med miljö- och klimatanpassad kost. Vi vill minska köttkonsumtionen samt främja ekologiska livsmedel och satsa mer på en miljö- och klimatmedveten livsmedelsproduktion och konsumtion genom bl.a. ökat informations- och kampanjarbete.

På anslag 1:19 Konkurrenskraftig livsmedelssektor föreslår vi samma utgiftsnivå som regeringen, totalt 89 miljoner kronor. Vi ser positivt på att utveckla livsmedelsproduktionen i Sverige, men inriktningen på Sverige – det nya matlandet saknar tydligt ekologiskt och klimatmässigt mervärde. Vänsterpartiet vill därför satsa på att utveckla de klimatvänliga och ekologiska livsmedlen i Sverige samt på att utveckla regionala arbetstillfällen på landsbygden. Vi vill därför omdana Sverige – det nya matlandet till Sverige – det hållbara matlandet.

Det är av största vikt att arbetet med en skiftesreform i bl.a. Dalarna kan skyndas på. Vi avsätter därför 2 miljoner kronor extra till anslag 1:24 Stöd till jordbrukets rationalisering m.m.

Vänsterpartiet anslår 30 miljoner kronor på ett nytt anslag: Ekologisk produktion. År 2010 var ungefär 10 % av jordbruksmarken ekologiskt certifierad, vilket innebär att målet om att 20 % av jordbruksmarken skulle vara ekologiskt certifierad år 2010 inte har uppnåtts. Vi vill utveckla den ekologiska odlingen. Det finns ett behov av ökad information, rådgivning

och utbildning inom det ekologiska jordbruket och vi föreslår att ekorådgi-
vare införs för att underlätta och stimulera nyetablering av ekologiska
jordbruk. Det krävs även en miljöanpassad utveckling av det konventio-
nella jordbruket.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2011/12:1 Budgetpropositionen för 2012 utgiftsområde 23:

1. Riksdagen godkänner målet för utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel.
2. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2012 för ramanslaget 1:2 Insatser för skogsbruket besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 36 000 000 kr 2013 och högst 34 000 000 kr 2014–2016.
3. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2012 låta Kammarkollegiet ha tillgång till en kredit på myndighetens särskilda räntekonto för Viltvårdsfonden i Riksgäldskontoret intill ett belopp av 5 000 000 kr.
4. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2012 för ramanslaget 1:14 Strukturstöd till fisket m.m. besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 9 500 000 kr 2013 och högst 20 500 000 kr 2014.
5. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2012 för ramanslaget 1:15 Från EU-budgeten finansierat strukturstöd till fisket m.m. besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 70 000 000 kr 2013 och högst 30 000 000 kr 2014.
6. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2012 för ramanslaget 1:21 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 213 000 000 kr 2013, högst 325 000 000 kr 2014 och högst 272 000 000 kr 2015 och 2016.
7. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2012 för ramanslaget 1:22 Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 352 500 000 kr 2013, högst 400 000 000 kr 2014 och högst 250 000 000 kr 2015 och 2016.
8. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2012 för ramanslaget 1:28 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 400 000 000 kr 2013, högst 400 000 000 kr 2014 och högst 400 000 000 kr 2015–2017.

9. Riksdagen anvisar för budgetåret 2012 anslagen under utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel enligt uppställning i avsnitt 9.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2011

2011/12:MJ225 av Anita Brodén och Lars Tysklind (båda FP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en myndighet för markanvändningsfrågor.

2011/12:MJ241 av Jens Holm m.fl. (V):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att fler organisationer ska få ta del av de årliga anslagen från Viltvårdsfonden.

2011/12:MJ310 av Isak From m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att de ekonomiska förutsättningarna kring rovdjursersättnings-systemet för samebyarna bör ses över.

2011/12:MJ322 av Roland Utbult och Annelie Enochson (båda KD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om svenskt fiskerivetenskapligt rådgivningssamarbete.

2011/12:MJ336 av Helena Leander (MP):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att inrätta ett centrum för alternativ till djurförsök.

2011/12:MJ345 av Mikael Oscarsson (KD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa en statlig djurvälståndersättning.

2011/12:MJ349 av Betty Malmberg (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en översyn av möjligheten att anpassa agronomprogrammet till Bolognasystemet.

2011/12:MJ354 av Betty Malmberg (M):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att statens extrastöd till ekologisk produktion ska slopas.

2011/12: MJ376 av Matilda Ernkrans m.fl. (S):

1. Riksdagen anvisar med följande ändringar i förhållande till regeringens förslag anslagen under utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel enligt uppställning:

	Anslag	Regeringens förslag (tkr)	Anslagsförändring (tkr)
1:7	Bekämpande av smittsamma husdjursjukdomar	127 349	+10 000
1:8	Ersättning för viltskador m.m.	47 778	+10 000
1:16	Livsmedelsverket	287 794	- 90 000
1:21	Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	3 123 451	+180 000
	Summa för utgiftsområdet	17 732 511	+110 000

2. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2012 för ramanslaget 1:21 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 393 000 000 kr 2013, högst 325 000 000 kr 2014 och högst 272 000 000 kr 2015 och 2016.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige behöver en långsiktig livsmedelsstrategi som ersätter satsningen Sverige – det nya matlandet.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillse att en handlingsplan om EHEC kommer på plats i form av ett kontrollprogram.
32. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Skogsstyrelsen bör fortsätta sitt arbete som expertmyndighet åt regeringen, som rådgivare åt skogsnäringen och som främjare av skogsvårdslagen.

2011/12: MJ410 av Lars Ohly m.fl. (V):

Riksdagen anvisar med följande ändringar i förhållande till regeringens förslag anslagen under utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel:

	Anslag	Regeringens förslag (tkr)	Anslagsförändring (tkr)
1:2	Insatser för skogsbruket	235 000	+50 000
1:8	Ersättning för viltskador	48 000	+10 000
1:9	Statens jordbruksverk	497 000	+50 000
1:16	Livsmedelsverket	288 000	+20 000
1:24	Stöd till jordbrukets rationalisering m.m.	3 000	+2 000
Nytt	Ekologisk produktion		+30 000
	Summa för utgiftsområdet	1 071 000	+162 000

2011/12: MJ464 av Erik Almqvist och Josef Fransson (båda SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om riktade anslag för forskning inom köttodling.

2011/12: MJ467 av Helena Leander m.fl. (MP):

2. Riksdagen anvisar med följande ändringar i förhållande till regeringens förslag anslagen under utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel enligt uppställning:

Anslag	2012	2013	2014
1:1 Skogsstyrelsen	+40	+70	+100
1:2 Insatser för skogsbruket	+125	+250	+380
1:7 Bekämpande av smittsamma husdjurssjukdomar	+4	+24	+9
1:8 Ersättningar för viltskador m.m.	+15	+15	+15
1:9 Statens jordbruksverk	+32	+32	+32
1:19 Konkurrenskraftig livsmedelssektor	- 17	- 17	- 17
1:21 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	+258	+238	+253
1:23 Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket	-11	-11	-11
1:27 Sveriges lantbruksuniversitet	+45	+45	+45
1:28 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning	+117	+118	+120
<i>Nya anslag</i>			
1:30 Åtgärder för att främja ekologisk produktion och konsumtion	+60	+60	+60
1:31 Inrättande av djuretisk ombudsman	+20	+20	+20
1:32 Centrum för alternativ till djurförsök	+5	+10	+10
Summa	+693	+854	+1 016

2011/12: MJ474 av Josef Fransson m.fl. (SD):

Riksdagen anvisar till utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel 495 000 000 kr utöver vad regeringen föreslagit för budgetåret 2012 eller således 18 228 000 000 kr.

Anslag	Anslagsförändringar (tkr)
Nya anslag	
Djurvälfärdsersättning	+285
Återbetalning koldioxidskatt	+200
Veterinärkontrollkostnader	+10
Summa	+495

BILAGA 2

Utskottets förslag till anslag för 2012 under utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel

Tusental kronor

Ramanslag	Avvikelse gentemot regeringen	Utskottets förslag
1:1 Skogsstyrelsen	±0	371 621
1:2 Insatser för skogsbruket	±0	234 737
1:3 Internationellt skogssamarbete	±0	1 397
1:4 Statens veterinärmedicinska anstalt	±0	112 047
1:5 Bidrag till veterinär fältverksamhet	±0	105 966
1:6 Djurhälsovård och djurskyddsfrämjande åtgärder	±0	12 933
1:7 Bekämpande av smittsamma husdjursjukdomar	±0	127 349
1:8 Ersättningar för viltskador m.m.	±0	47 778
1:9 Statens jordbruksverk	±0	496 588
1:10 Bekämpande av växtsjukdomar	±0	5 000
1:11 Gårdsstöd och djurbidrag m.m.	±0	6 583 000
1:12 Intervention och exportbidrag för jordbruksprodukter	±0	322 097
1:13 Finansiella korrigeringar m.m.	±0	410 472
1:14 Strukturstöd till fisket m.m.	±0	18 482
1:15 Från EU-budgeten finansierade strukturstöd till fisket m.m.	±0	66 263
1:16 Livsmedelsverket	±0	287 794
1:17 Livsmedelsstatistik	±0	23 587
1:18 Jordbruks- och livsmedelsstatistik finansierad från EU-budgeten	±0	7 356
1:19 Konkurrenskraftig livsmedelssektor	±0	88 660
1:20 Bidrag till vissa internationella organisationer m.m.	±0	41 866
1:21 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	±0	3 123 451
1:22 Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	±0	2 985 447
1:23 Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket	±0	30 330
1:24 Stöd till jordbrukets rationalisering m.m.	±0	2 616
1:25 Stöd till innehavare av fjällägenheter m.m.	±0	1 029
1:26 Främjande av rennäringen m.m.	±0	107 915
1:27 Sveriges lantbruksuniversitet	±0	1 632 269

Ramanslag	Avvikelse gentemot regeringen	Utskottets förslag
1:28 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning	±0	483 284
1:29 Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien	±0	1 177
Summa för utgiftsområdet	±0	17 732 511

Regeringens och oppositionens förslag till anslag för 2012 under utgiftsområde 23

Areella näringar, landsbygd och livsmedel

Tusental kronor

Ramanslag	Ramanslag	Regeringens förslag			Avvikelse gentemot regeringen		
		S	MP	SD	V		
1:1	Skogsstyrelsen	371 621	+40 000				
1:2	Insatser för skogsbruket	234 737	+125 000			+50 000	
1:3	Internationellt skogssamarbete	1 397					
1:4	Statens veterinärmedicinska anstalt	112 047					
1:5	Bidrag till veterinär fältverksamhet	105 966					
1:6	Djurhälsövård och djurskyddsfrämjande åtgärder	12 933					
1:7	Bekämpande av smittsamma husdjursjukdomar	127 349	+10 000	+4 000		+10 000	
1:8	Ersättningar för viltskador m.m.	47 778	+10 000	+15 000		+50 000	
1:9	Statens jordbruksverk	496 588		+32 000			
1:10	Bekämpande av växtsjukdomar	5 000					
1:11	Gårdsstöd och djurbidrag m.m.	6 583 000					
1:12	Intervention och exportbidrag för jordbruksprodukter	322 097					
1:13	Finansiella korrigeringar m.m.	410 472					
1:14	Strukturstöd till fisket m.m.	18 482					
1:15	Från EU-budgeten finansierade strukturstöd till fisket m.m.	66 263					
1:16	Livsmedelsverket	287 794	-90 000			+20 000	
1:17	Livsmedelsstatistik	23 587					
1:18	Jordbruks- och livsmedelsstatistik finansierad från EU-budgeten	7 356					
1:19	Konkurrenskraftig livsmedelssektor	88 660		-17 000			
1:20	Bidrag till vissa internationella organisationer m.m.	41 866					
1:21	Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	3 123 451	+180 000	+258 000			
1:22	Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	2 985 447					

Ramanslag	Ramanslag	Regeringens förslag		Avvikelse gentemot regeringen		
		S	MP	SD	V	V
1:23	Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket	30 330	-11 000			
1:24	Stöd till jordbrukets rationalisering m.m.	2 616				+2 000
1:25	Stöd till innehavare av fjällägenheter m.m.	1 029				
1:26	Främjande av rennäringen m.m.	107 915				
1:27	Sveriges lantbruksuniversitet	1 632 269	+45 000			
1:28	Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyg- gande: Forskning och samfinansierad forskning	483 284	+117 000			
1:29	Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien	1 177				
99:1	Åtgärder för att främja ekologisk produktion och konsumtion		+60 000			
99:2	Inrättande av djuretisk ombudsman		+20 000			
99:3	Centrum för alternativ till djurförsök		+5 000			
99:4	Djurvälfärdsbidrag			+285 000		
99:5	Årabetalning koldioxidskatt			+200 000		
99:6	Veterinärkontrollkostnader			+10 000		
99:7	Ekologisk produktion				+30 000	
	Summa för utgiftsområdet	17 732 511	+110 000	+495 000	+693 000	+162 000

BILAGA 4

Uppföljning av regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel

Förord

Miljö- och jordbruksutskottet beslutade den 3 februari 2011 att följa upp regeringens resultatredovisning inom de båda utgiftsområden som utskottet bereder. Inom utgiftsområde 23 har uppföljningen inriktats på att närmare följa upp resultaten för skrotning av fiskefartyg samt de redovisade resultaten för områdena jordbruk, fiske och livsmedel. Uppföljningen har utgått bl.a. från de synpunkter som utskottet haft tidigare år. I uppföljningen har även ingått att översiktligt följa redovisningen för de områden som gruppen har följt upp under senare år.

Syftet med uppföljningen har varit att ta fram fördjupade kunskapsunderlag inför beredningen av budgetpropositionen för 2012 och att ge utskottet ett underlag för den fortsatta dialogen med regeringen kring utvecklingen av den ekonomiska styrningen.

Uppföljningen har genomförts av utskottets uppföljnings- och utvärderingsgrupp. Underlagen till uppföljningen har på gruppens uppdrag tagits fram inom Riksdagsförvaltningen av utvärderaren Christer Åström från utvärderings- och forskningsfunktionen vid riksdagens utredningstjänst i samarbete med uppföljnings- och utvärderingsgruppens sekreterare, föredraganden Lena Sandström vid miljö- och jordbruksutskottets kansli.

Uppföljnings- och utvärderingsgruppen överlämnar härmed sin uppföljningsrapport till miljö- och jordbruksutskottet.

Stockholm i november 2011

Irene Oskarsson (KD), ordförande

Jan-Olof Larsson (S)

Helena Leander (MP)

Jens Holm (V)

Josef Fransson (SD)

Nina Lundström (FP)

Christer Akej (M)

Inger Fredriksson (C)

Sammanfattning

Uppföljnings- och utvärderingsgruppens bedömning i korthet: Miljö- och jordbruksutskottets uppföljnings- och utvärderingsgrupp har följt upp delar av regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 23. Gruppen har gjort bl.a. följande bedömningar:

- När det gäller *jordbruket* pågår en kontinuerlig strukturutveckling och en allmän nedgång av jordbrukets omfattning. Utsläppen av växthusgaserna minskar. Jordbrukarnas administrativa kostnader har minskat. Det är viktigt att riksdagen får information om utvecklingen inom det ekologiska jordbruket.
- När det gäller *fisket* konstateras att utkast av fisk är ett fortsatt problem. En förutsättning för ett långsiktigt hållbart fiske är att det finns en balans mellan tillgängliga fiskresurser och fiskeflottans kapacitet. Det är viktigt att arbetet med att minska företagens administrativa kostnader fortsätter utan att syftet med regelverket äventyras samt att vattenbrukets och fisketurismens utveckling fortsatt följs.
- När det gäller *livsmedelsområdet* bedöms den mat som konsumeras i Sverige i allmänhet vara säker. Trots detta finns ibland problem med olika livsmedel. Satsningen Sverige – det nya matlandet har bidragit till att bl.a. öka medvetenheten om svensk mat. Småskalig livsmedelsproduktion har goda förutsättningar att utvecklas vidare.
- När det gäller *den ekonomiska styrningen* konstateras att det inte framgår hur det av regeringen föreslagna målet för utgiftsområde 23 ska följas upp. I de fall som målen i sig inte är direkt uppföljningsbara är det värdefullt om tydliga indikatorer formuleras för att underlätta möjligheten för riksdagen att följa upp i vilken grad som målen nås. Det är viktigt att utvecklingsarbetet kring den ekonomiska styrningen fortsätter, liksom dialogen mellan riksdag och regering kring hur regeringens resultatredovisning kan utvecklas vidare. Det är positivt att redovisningen utgår från målen men det behövs också en överblick över resultaten för de olika underområdena. Det är viktigt med en tydlig koppling mellan gjorda insatser, redovisade resultat och regeringens anslagsförslag. Det är positivt att regeringen i flera fall tydligt redovisar valet av indikatorer, men indikatorer redovisas inte för alla delar. Det bör vara möjligt att följa den långsiktiga utvecklingen av resultatindikatorerna.
- När det gäller *skrotning av fiskefartyg* konstateras att skrotningskampanjerna har blivit dyrare än planerat och att tillgängliga medel redan är förbrukade utan att målen har uppnåtts. Det kommer därmed att bli mycket svårt att nå kampanjernas mål om minskad kapacitet i fiskeflottan. Det är även oklart om lönsamheten i det svenska yrkesfisket har ökat till följd av skrotningsbidraget. Ansvariga myndigheter kan inte bedöma hur många yrkesfiskare som har fortsatt inom näringen efter erhållet skrotningsbidrag. I det fortsatta fiskepolitiska arbetet med att

t.ex. ta fram nya insatser är det viktigt att utgå från de erfarenheter som har gjorts vad gäller stödet till skrotning av fiskefartyg. Uppföljningen av de fiskepolitiska insatsernas resultat bör förbättras, och det är viktigt med ett gott samarbete mellan berörda myndigheter när det gäller frågor kring fisk och fiske. Det är önskvärt att regeringen redovisar till riksdagen vad som har vidtagits med anledning av de frågor som har uppmärksammats i denna uppföljning.

Bakgrund

Enligt budgetlagen (2011:203) ska regeringen i budgetpropositionen lämna en redovisning av de resultat som uppnåtts i verksamheten i förhållande till de mål som riksdagen har beslutat om. Som en del i utskottens löpande uppföljning beslutade miljö- och jordbruksutskottet i februari 2011 att genomföra fortsatta uppföljningar av regeringens resultatredovisning i budgetpropositionen. Syftet var att ta fram ett fördjupat beslutsunderlag inför behandlingen av budgetpropositionen för 2012 och att ge utskottet ett underlag för den fortsatta dialogen med regeringen kring utvecklingen av den ekonomiska styrningen. En utgångspunkt för gruppens arbete var att det ska vara möjligt för utskottet att följa kopplingen mellan mål, gjorda insatser, uppnådda resultat och regeringens anslagsförslag för att kunna göra prioriteringar i beredningen av regeringens budgetförslag och genomföra arbetet med uppföljning och utvärdering i enlighet med regeringsformen.

Fortsatt utvecklingsarbete kring ekonomisk styrning

Miljö- och jordbruksutskottet tar sedan flera år aktiv del i utvecklingsarbetet kring ekonomisk styrning, och det pågår en dialog mellan utskottet och regeringen om hur regeringens resultatredovisning kan förbättras. Enligt uppföljnings- och utvärderingsgruppens bedömning kvarstår behovet av fortsatt utvecklingsarbete. Regeringen har i årets budgetproposition inte kommenterat utskottets ställningstaganden, och därför är det oklart hur regeringen ser på det fortsatta utvecklingsarbetet när det gäller resultatredovisningen till riksdagen. Gruppen vill särskilt framhålla att utskottet har arbetat med uppföljningar av regeringens resultatredovisningar under flera år. Gruppens erfarenhet är att utskottet, oberoende av vilka partier som ingår i regeringen, har lagt stor vikt vid utskottets uppföljnings- och utvärderingsarbete och därmed också betydelsen av att de synpunkter som framkommit i uppföljningarna också beaktas av regeringen. Gruppen vill mot den bakgrunden betona vikten av fortsatt utvecklingsarbete inom Regeringskansliet vad gäller dessa frågor och vikten av att dialogen mellan det aktuella departementet och utskottet fördjupas. Gruppen vill också betona att det faktum att bestämmelserna om utskottets uppföljning och utvärdering numera har tagits in i regeringsformen markerar den vikt som läggs

vid utskottens uppföljning. I utskottens beredning av ärendena ingår att följa upp och utvärdera riksdagsbeslut (4 kap. 8 § RF). Uppföljning och utvärdering av riksdagsbesluten ingår i riksdagens granskning av rikets styrelse och förvaltning.

Mot den bakgrunden vill gruppen särskilt lyfta fram behovet av att utvecklingsarbetet kring den ekonomiska styrningen fortsätter, liksom dialogen mellan riksdag och regering kring hur regeringens resultatredovisning kan utvecklas vidare. Det är önskvärt att regeringen i kommande resultatredovisning utvecklar sin syn på det fortsatta utvecklingsarbetet när det gäller resultatredovisningen till riksdagen för utgiftsområde 23.

Regeringens resultatredovisning för 2010

Det är positivt att det pågår ett arbete inom Regeringskansliet med att utveckla mål- och resultatstyrningen inom utgiftsområde 23. Som en del i detta utvecklingsarbete pågår en dialog som enligt gruppens bedömning är mycket värdefull. Det är vidare mycket positivt att målen för utgiftsområdet numera beslutas av riksdagen. Regeringen har i årets budgetproposition lämnat förslag om ett nytt kompletterande mål för utgiftsområde 23. De mål som riksdagen beslutar om är en utgångspunkt för mål- och resultatstyrningen av den statliga verksamheten och behöver därför vara tydliga. Det framgår inte av budgetpropositionen hur det mål som regeringen har föreslagit ska följas upp och utvärderas eller vilka indikatorer som ska användas för att mäta och redovisa de uppnådda resultaten.

Mot den bakgrunden vill gruppen särskilt lyfta fram vikten av att tydliga indikatorer formuleras i de fall som målen i sig inte är direkt uppföljningsbara, detta för att underlätta möjligheten för riksdagen att följa upp i vilken grad som målen nås. Det vore värdefullt om regeringen överväger vilka indikatorer som är relevanta för att kunna redovisa resultat utifrån det nya kompletterande målet.

Resultatredovisningens struktur och utformning

Regeringens resultatredovisning är ett viktigt underlag för riksdagens budgetberedning, och det är därför viktigt att regeringens redovisning och bedömning har en klar och tydlig struktur som knyter samman mål, anslag och uppnådda resultat. För att öka resultatredovisningens relevans som underlag för riksdagens budgetbeslut är det viktigt att tydligare knyta redovisningen av resultat till de olika anslagen. Regeringens resultatredovisning utgår på ett tydligt sätt från de tre mål för utgiftsområdet som riksdagen har beslutat om, vilket är positivt. Samtidigt innebär detta dock att det är svårt att få en överblick över insatsernas resultat för de olika underområdena. Regeringen uttalade våren 2011 att regeringen och riksdagen

gen bör utveckla verksamhetsanpassade former för hur underindelningen av utgiftsområden ska se ut. Gruppen framhåller behovet av att en sådan dialog inleds.

Regeringen har i årets resultatredovisning i flera fall tydligt redovisat valet av indikatorer, vilket är positivt och ökar möjligheten för utskottet att självt analysera och bedöma resultaten. Indikatorer redovisas dock inte för alla delar som ingår i resultatredovisningen. Dessutom har regeringen ännu inte presenterat några indikatorer för att redovisa utvecklingen inom den småskaliga livsmedelsproduktionen. Det framgår inte av budgetpropositionen om något arbete pågår med att utveckla sådana. I de flesta fall redovisar regeringen jämförelsesiffror bakåt i tiden, medan det saknas i några fall. Jämförelseperioderna är olika för de olika indikatorerna, vilket försvårar riksdagens möjlighet att bedöma det resultat som regeringen har redovisat.

Mot den bakgrunden vill gruppen särskilt lyfta fram vikten av att det fortsatta utvecklingsarbetet leder till att utskottets möjligheter förbättras när det gäller att följa kopplingen mellan gjorda insatser, redovisade resultat och regeringens anslagsförslag. Det vore önskvärt att regeringen i dialog med riksdagen kunde utveckla verksamhetsanpassade former för hur underindelningen av utgiftsområden ska se ut, bl.a. i syfte att kunna göra en samlad redovisning och bedömning av resultaten inom t.ex. jordbruk, fiske och livsmedel. Det är viktigt att den information som regeringen redovisar till riksdagen är sådan att utskottet kan följa den långsiktiga utvecklingen av resultatindikatorerna. Det är även viktigt att indikatorer som speglar den småskaliga livsmedelsproduktionen tas fram och redovisas till riksdagen. Där så är möjligt bör redovisningen av resultat knytas till de olika anslagen inom utgiftsområde 23. Det är viktigt att skilja på redovisningen av resultat av genomförda statliga åtgärder och mer allmänna beskrivningar av tillståndet och utvecklingen inom ett område.

Jordbruk

En kontinuerlig strukturutveckling mot färre och större produktionsenheter inom jordbruket har pågått under en längre tid. Under de senaste åren har det skett en allmän nedgång av jordbrukets omfattning. Avräkningspriser och kostnader för insatsvaror uppvisar stora variationer. Samtidigt kan det konstateras att jordbruksföretagens administrativa kostnader har minskat med ca 10 % från 2006 till 2010. Utsläppen av växthusgaser från jordbruket har minskat med drygt 11 % 2009 jämfört med 1990. Utsläppssiffror för 2010 kommer att presenteras i en nära framtid.

Utskottet uppmärksammade i förra årets uppföljning av ekologiskt jordbruk att det är viktigt att riksdagen får fortlöpande information om den fortsatta utvecklingen och om resultatet av statens insatser. Gruppen noterar att informationen i årets budgetproposition är begränsad. Samtidigt konstaterar gruppen att regeringen har aviserat att man kommer att presen-

tera en proposition för riksdagen som rör ekologisk produktion. Gruppen ser fram emot regeringens förslag och utgår från att regeringen beaktar vad utskottet har anfört med anledning av sin uppföljning om ekologisk produktion och offentlig konsumtion.

Mot den bakgrunden vill gruppen särskilt lyfta fram att statens insatser inom jordbruksområdet bidrar till att nå de tre målen inom utgiftsområde 23 och att det är av vikt att arbetet med att minska företagens administrativa kostnader fortsätter, utan att syftet med regelverket äventyras.

Fiske

Ett långsiktigt hållbart fiske förutsätter en balans mellan tillgängliga fiskresurser och fiskeflottans kapacitet. Gruppen konstaterar att utkast av fisk fortfarande är ett utbrett problem. Det är viktigt att fortsätta att följa vattenbrukets och fisketurismföretagandets utveckling. Gruppen konstaterar vidare att den minskning av de administrativa kostnaderna som redovisas för utgiftsområde 23 i sin helhet inte omfattar fiskeområdet. Det är önskvärt att arbetet med att minska de administrativa kostnaderna fortsätter även inom fiskeområdet, utan att syftet med regelverket äventyras.

Mot den bakgrunden vill gruppen särskilt lyfta fram att statens insatser inom fiskeområdet bidrar till att nå de tre målen inom utgiftsområde 23. Det är viktigt att fortsätta att arbeta för ett hållbart fiske, bl.a. genom att fortsätta arbetet med att motverka utkast av fisk och arbetet med att minska företagens administrativa kostnader, utan att syftet med regelverket äventyras.

Livsmedel

Enligt regeringen är de livsmedel som konsumeras i Sverige i allmänhet säkra. Felaktiga kostvanor med följsjukdomar är en betydligt större riskfaktor för befolkningen än förekomsten av gifter i maten. Livsmedelskontrollen i Sverige är tillfredsställande men det finns vissa brister. Satsningen Sverige – det nya matlandet har bidragit till att öka medvetenheten om svensk mat och förutsättningar till ökad turism. Regeringen har aviserat att en effektmätning av de mål som är uppställda för visionen om det nya matlandet kommer att göras under 2012. Med hänsyn till miljö- och jordbruksutskottets intresse för dessa frågor ser gruppen med intresse fram emot att regeringen presenterar mer information om vilka resultat och mervärden som satsningen Sverige – det nya matlandet har gett. Småskalig, lokal och hantverksmässig livsmedelsproduktion har goda förutsättningar att utvecklas vidare. Det är därför positivt att regeringen i årets resultatredovisning berör resultaten av statens insatser för småskalig livsmedelsproduktion.

Mot den bakgrunden vill gruppen särskilt lyfta fram behovet av att regeringen gör en mer samlad resultatredovisning för resultatet av statens insatser inom småskalig livsmedelsproduktion. Det är viktigt att regeringen

och berörda myndigheter fortsätter sitt arbete för att underlätta förutsättningarna för de småskaliga livsmedelsföretagen. Det är också viktigt att uppmärksamma de frågor som har lyfts fram i utskottets tidigare uppföljningar inom småskalig livsmedelsproduktion och att regeringen i budgetpropositionen årligen redovisar vilka åtgärder som har vidtagits med anledning av utskottets uppföljningar.

Skrotning av fiskefartyg

Det operativa programmet för fiskenäringen ska främja ett ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbart fiske. Ett av de områden som ingår i programmet är att anpassa Sveriges fiskeflotta till fiskbestånden. Insatserna innefattar bl.a. stöd till skrotning av fiskefartyg. Skrotningsbidraget kan enbart sökas i samband med en nationell skrotningskampanj. I Sverige har under senare år två sådana kampanjer genomförts: dels 2008–2009 för torskfisket i Östersjön, dels 2009–2010 för bottentrålare med minst 70 mm maska i Västerhavet. Skrotningskampanjerna har syftat till att minska fiskeflottans kapacitet och att förbättra det kvarvarande yrkesfiskets lönsamhet.

Det finns olika syn på huruvida skrotningsbidraget är bra eller dåligt. Enligt den nyligen genomförda halvtidsutvärderingen finns en samsyn kring att inga mer resurser ska läggas på skrotning utan att andra metoder för att minska flottkapaciteten bör utredas. Stödet till skrotning av fiskefartyg kommer att upphöra, och arbetet för att minska fisketrycket kommer att ske på annat sätt, vilket synes vara ett väl avvägt beslut.

När det gäller skrotningskampanjerna för Östersjön och Västerhavet har halvtidsmålen för 2010 uppnåtts, men det kommer att bli mycket svårt att inom ramen för återstående resurser nå slutmålen för 2015 vad gäller demersala trålare. Det är viktigt att fortsätta att överväga vilka insatser som kan vidtas för att minska fisketrycket. Uppföljningen visar att skrotningskampanjerna blev dyrare än planerat. Tillgängliga medel är till största delen redan förbrukade, utan att målen har nåtts. Detta är en erfarenhet som man bör dra lärdom av i det fortsatta fiskepolitiska arbetet.

Ett syfte med skrotningskampanjerna har varit att lönsamheten i det svenska yrkesfisket ska öka. Det är oklart om detta syfte har nåtts. Lönsamheten i fiskenäringen har ökat men den varierar mycket mellan fiskeflottans olika delar. Gruppen pekar på att det kan vara svårt att mäta och ge en rättvisande bild av lönsamheten i fiskenäringen. Det är också viktigt att målet om förbättrad lönsamhet uppnås inom ramen för målsättningen att fiskeansträngningen ska anpassas till en långsiktig hållbar beståndssituation. Det kan dessutom vara svårt att knyta de iakttagna förändringarna i lönsamheten till just skrotningsbidraget.

Gruppen konstaterar att de ansvariga myndigheterna inte kan bedöma hur många som har fortsatt inom fiskenäringen efter erhållet skrotningsbidrag. Detta är otillfredsställande. Rutinerna för uppföljning av genomförda insatser bör därför förbättras. Det är mycket viktigt att regeringen säkerstäl-

ler att de ansvariga myndigheterna vidtar åtgärder så att effekterna av olika fiskepolitiska insatser kan värderas, och det torde därvid vara intressant att följa om EU-medel och statliga medel i form av skrotningsbidrag går tillbaka till näringen genom återinvestering i fisket. Det finns flera exempel på att fiskare som har fått skrotningsbidrag har fört in nya fartyg under 10 meter. Detta är en fråga som uppmärksammades redan i förra årets uppföljning av regeringens resultatredovisning. Gruppen konstaterar att regeringen inte har kommenterat de synpunkter kring skrotning som miljö- och jordbruksutskottet framförde hösten 2010. Gruppen betonar därför vikten av att regeringen följer den fortsatta utvecklingen av denna fråga, även om stödet till skrotning av fiskefartyg kommer att upphöra. Gruppen menar att det är väsentligt att regeringen återkommer till riksdagen med information om denna fråga.

Från och med juli 2011 finns en ny myndighetsorganisation inom fiskeområdet. En bakgrund till den nya organisationen är att den nya Havs- och vattenmyndigheten ska ges en möjlighet att knyta ihop frågor om fisk och fiske samt hav och vatten, vilket enligt gruppens bedömning är mycket positivt. Samtidigt innebär ändringen i myndighetsstrukturen att det inte längre finns någon myndighet som har ett helhetsansvar för fiskefrågor. Gruppen noterar att Havs- och vattenmyndighetens och Jordbruksverkets verksamheter har flera beröringspunkter, vilket ställer stora krav på samverkan och samarbete.

Mot den bakgrunden vill gruppen särskilt lyfta fram att det i det fortsatta fiskepolitiska arbetet med att t.ex. ta fram nya insatser är viktigt att utgå från de erfarenheter som har gjorts vad gäller bl.a. stödet till skrotning av fiskefartyg. Det är vidare viktigt att uppföljningen av de fiskepolitiska insatsernas resultat förbättras och att det finns ett gott samarbete mellan de berörda myndigheterna när det gäller frågor om fisk och fiske. Dessutom är det viktigt att regeringen redovisar till riksdagen vad som har vidtagits med anledning av de frågor som har uppmärksammats i denna uppföljning.

1 Inledning

1.1 Bakgrund

I utskottens beredning av ärenden ingår uppgiften att följa upp och utvärdera riksdagsbeslut.¹ Som en del i utskottens löpande uppföljning ingår att behandla den resultatinformation som regeringen presenterar. Miljö- och jordbruksutskottet har under de senaste åren genomfört uppföljningar av regeringens resultatredovisningar till riksdagen inom utgiftsområdena 20 Allmän miljö- och naturvård och 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel, vilka har behandlats av utskottet i budgetbetänkandena. Utskottet

¹ 4 kap. 8 § regeringsformen och 4 kap. 18 § riksdagsordningen.

har utifrån uppföljningarna gjort ett antal ställningstaganden, bl.a. kring behovet av fortsatt utveckling av indikatorer och vikten av att utskottets ställningstaganden vad gäller ekonomisk styrning uppmärksammas i det fortsatta utvecklingsarbetet. Riksdagen har beslutat att godkänna vad utskottet har anfört i dessa frågor.

Riksdagen har vid två tillfällen under senare år, 2001 och 2006, beslutat om riktlinjer för riksdagens arbete med bl.a. behandlingen av regeringens resultatredovisning.² Av riktlinjerna framgår bl.a. att riksdagen är en central länk i styrkedjan, både när det gäller ekonomisk styrning och regelstyrning. För att styrningen ska fungera måste riksdagen få information om resultaten. Detta avser bl.a. om resurserna har fördelats enligt de politiska prioriteringarna och om de avsedda resultaten har uppnåtts samt om de lagar som riksdagen har beslutat om har fått avsedda effekter. Utskottets arbete med uppföljning och utvärdering är ett sätt att få en sådan resultatinformation och stärka kopplingen till beslut om lagstiftning och budget. Av riktlinjerna framgår vidare att uppföljning och utvärdering inom riksdagen bör ha en framåtblickande inriktning och användas till att ge underlag för väl underbyggda ställningstaganden i utskottets beredningsarbete. Utskottets uppföljning och utvärdering bör enligt riktlinjerna användas som ett instrument för att bedöma vilka eventuella justeringar i budgeten eller lagstiftningen som kan behövas.

Ett centralt dokument i mål- och resultatdialogen mellan riksdagen och regeringen är utskottets budgetbetänkanden, där utskotten har möjlighet att ta ställning till de resultat som regeringen redovisar i förhållande till de mål som har beslutats och de medel som har anslagits av riksdagen. Regeringen måste enligt riktlinjerna på ett bättre sätt leva upp till riksdagens önskemål om fördjupad resultatredovisning. Detta är enligt riksdagens riktlinjer nödvändigt för att dialogen mellan riksdag och regering ska kunna fortsätta.

1.2 Syfte och frågeställningar

I februari 2011 beslutade miljö- och jordbruksutskottet att genomföra en fortsatt uppföljning av regeringens resultatredovisning i budgetpropositionen.³ Syftet var att ta fram ett fördjupat beslutsunderlag inför behandlingen av budgetpropositionen för 2012. Uppföljningen syftade även till att ge utskottet ett underlag för den fortsatta dialogen med regeringen kring utvecklingen av den ekonomiska styrningen inom miljö- och jordbruksutskottets beredningsområde.

Uppföljningen har liksom tidigare år avsett jordbruks-, fiske- och livsmedelsområdena. Detta innebär att det inte har ingått att närmare studera resultaten av de insatser som görs för skogen, djurhälsan, landsbygden

² Försl. 2000/01:RS1, bet. 2000/01:KU23; framst. 2005/06:RS3, bet. 2005/06:KU21.

³ Protokoll utskottssammanträde 2010/11:11, miljö- och jordbruksutskottet 2011-02-03.

eller inom samepolitik eller utbildning och forskning. Uppföljningen har inriktats på att följa upp de synpunkter som utskottet har haft tidigare år vad avser dels redovisade resultat, dels resultatredovisningens struktur. I detta har även ingått att översiktligt följa redovisningen för de områden som gruppen har följt upp under senare år, bl.a. småskalig livsmedelsproduktion, fiske och ekologiskt jordbruk.

Dessutom har resultatuppföljningen inriktats på att närmare följa upp resultaten av insatserna för skrotning av fiskefartyg. Uppföljningen har i denna del inriktats på bl.a. följande frågor:

- Vad var syftet med Fiskeriverkets två skrotningskampanjer?
- Hur har de genomförts?
- Vilka resultat har de två skrotningskampanjerna gett?
- Hur följs resultaten upp? Hur redovisas de?

Uppföljnings- och utvärderingsgruppen har i sin analys av materialet utgått från bl.a. de synpunkter som utskottet har lämnat i samband med tidigare uppföljningar. En utgångspunkt för gruppens arbete har varit att det ska vara möjligt för utskottet att följa kopplingen mellan gjorda insatser, uppnådda resultat och regeringens anslagsförslag för att kunna göra prioriteringar i beredningen av regeringens budgetförslag och genomföra arbetet med uppföljning och utvärdering i enlighet med regeringsformen.

Delar av rapporten har i utkastform överlämnats till Landsbygdsdepartementet, Jordbruksverket och Havs- och vattenmyndigheten för faktagranskning.

2 Fortsatt utvecklingsarbete kring ekonomisk styrning

2.1 Regeringens redovisning av utvecklingsarbetet

Riksdagens beslut om reformerad budgetlag

Sedan slutet av 1990-talet ska regeringen enligt budgetlagen redovisa mål och resultat till riksdagen. Formerna för denna resultatredovisning har varit och är föremål för utvecklingsarbete, inom både riksdagen och regeringen. Utvecklingsarbetets syfte är att ge riksdagen och regeringen ett bättre underlag för prioriteringsdiskussioner och för att lättare kunna bedöma värdet av insatta resurser i förhållande till politiskt beslutade mål. Inom riksdagen har utvecklingen av mål- och resultatstyrningen bl.a. behandlats av Riksdagskommittén och varit föremål för insatser inom olika utskott, däribland miljö- och jordbruksutskottet.

Riksdagen har under våren 2011 beslutat om en reformerad budgetlag (2011:203). I regeringens förslag betonades att bestämmelserna om utskottens uppföljning och utvärdering har tagits in i regeringsformen, vilket markerar den vikt som läggs vid utskottens uppföljning. Det konstaterades vidare att riksdagen under flera år konsekvent har efterfrågat följande:

- en nära koppling mellan budgetförslaget och de resultat som har uppnåtts
- att målen ska vara mätbara och uppföljningsbara
- att målen ska beslutas av riksdagen
- att resultatredovisningen ska följa budgetens indelning och riksdagens beredningsformer.

I propositionen konstaterades att de synpunkter som riksdagen har haft på resultatredovisningen inte fullt ut har tillgodosetts. Regeringen ansåg därför att det är naturligt och önskvärt att den politiska viljeinriktningen och de politiska prioriteringarna formuleras i termer av mål och att dessa mål bör underställas riksdagen för beslut. De mål som föreslås bör vara formulerade på ett sådant sätt att de är möjliga att följa upp. Målen bör avse de effekter man vill uppnå med de statliga insatserna.

Vidare menade regeringen att budgetpropositionen bör vara det naturliga dokumentet för den löpande redovisningen av mål och resultat, vilket ligger i linje med vad riksdagen vid upprepade tillfällen har anfört. Det är viktigt att det finns en koppling mellan budgetförslaget och redovisningen av mål och resultat. Regeringen menade att med uppnådda resultat avses i första hand de resultat som har uppnåtts genom statens verksamhet och resursinsatser. Det är således effekterna av statens verksamhet och de bidrag som insatserna inneburit som bör redovisas i förhållande till de mål riksdagen har beslutat om. Enligt regeringen är det inte enbart den anslagsfinansierade delen av verksamheten som är av intresse.

Regeringen konstaterade vidare att riksdagen har framfört att utgiftsområdesindelningen och riksdagens beredningsordning bör vara grunden för resultatinformationen till riksdagen. Regeringen menade därför att resultatinformationen bör knytas till de beslut som riksdagen tar och att det är en fördel om grunderna för resultatinformationen är stabila över tiden. När det gäller riksdagens efterfrågan om ett klagörande av hur underindelningen av utgiftsområden ska se ut ansåg regeringen att detta inte bör regleras i lag, utan att det bör finnas utrymme för regeringen och riksdagen att utveckla verksamhetsanpassade former för detta över tiden.

Konstitutionsutskottet tillstyrkte regeringens lagförslag när det gäller förslaget om resultatredovisningen.⁴ Den reformerade budgetlagen trädde i kraft den 1 april 2011.⁵

⁴ Prop. 2010/11:40, bet. 2010/11:KU14.

⁵ Regeringen ska i budgetpropositionen lämna en redovisning av de resultat som uppnåtts i verksamheten i förhållande till de av riksdagen beslutade målen. Om riksdagen enligt 5 kap. 12 § riksdagsordningen har beslutat att hänföra statens utgifter till utgiftsområden ska redovisningen vara anpassad till utgiftsområdena (budgetlag (2011:203) 10 kap. 3 §).

Regeringens redovisning av utvecklingsarbetet i årets budgetproposition

I årets budgetproposition (finansplanen) informerar regeringen om att den anser att det är naturligt och önskvärt att den politiska viljeinriktningen och de politiska prioriteringarna formuleras i termer av mål, och att dessa mål underställs riksdagen för beslut. Resultaten inom varje utgiftsområde analyseras och redovisas med hjälp av resultatindikatorer eller andra bedömningsgrunder som beskriver hur resultaten utvecklas i förhållande till målen. Regeringen strävar efter att kontinuerligt utveckla resultatstyrningen i syfte att tydliggöra kopplingen mellan budgetförslagen och de resultat som uppnås. Regeringen bedömer att resultatstyrningen utvecklas i rätt riktning, men vill samtidigt framhålla att man noga följer utvecklingen av myndigheternas resultatredovisning.

Regeringen anger under utgiftsområde 23 att en årligt återkommande dialog förs med miljö- och jordbruksutskottet om utvecklingen av resultatredovisningen. I övrigt kommenterar inte regeringen den fortsatta utvecklingen av regeringens redovisning av resultat till riksdagen och de synpunkter som miljö- och jordbruksutskottet hade i förra årets budgetbetänkande.

2.2 Utskottets tidigare ställningstaganden

I förra årets uppföljning konstaterade miljö- och jordbruksutskottet att utskottet sedan flera år tar en aktiv del i utvecklingsarbetet kring ekonomisk styrning och att det pågår en dialog mellan utskottet och regeringen om hur regeringens resultatredovisning kan förbättras. Utskottet konstaterade att regeringen i budgetpropositionen inte kommenterade den fortsatta utvecklingen av regeringens redovisning av resultat till riksdagen och de synpunkter som utskottet hade i tidigare års budgetbetänkande. Utskottet framförde att det därmed var oklart hur regeringen såg på det fortsatta utvecklingsarbetet och den fortsatta dialogen med utskottet i dessa frågor. Utskottet ansåg att det var viktigt att fortsätta dialogen om hur resultatredovisningen kan vidareutvecklas.

2.3 Uppföljnings- och utvärderingsgruppens bedömning

Miljö- och jordbruksutskottets uppföljnings- och utvärderingsgrupp kan inledningsvis konstatera att utskottet i de senaste årens uppföljningar av regeringens resultatredovisning har betonat vikten av ett fortsatt utvecklingsarbete kring den ekonomiska styrningen och behovet av en utvecklad resultatredovisning från regeringen till riksdagen. Detta är frågor som under det senaste året även har uppmärksammats i samband med riksdagens beslut om ändrad regeringsform och ny budgetlag.

Gruppen menar att behovet av fortsatt utvecklingsarbete kvarstår och att det är viktigt att miljö- och jordbruksutskottet även fortsättningsvis tar en aktiv del i det pågående utvecklingsarbetet kring ekonomisk styrning. Regeringen har i årets budgetproposition inte kommenterat utskottets ställningstaganden i förra årets uppföljning av regeringens resultatredovisning. Det är därmed oklart hur regeringen ser på det fortsatta utvecklingsarbetet när det gäller resultatredovisningen till riksdagen. Gruppen vill särskilt framhålla att utskottet har arbetat med uppföljningar av regeringens resultatredovisningar under flera år. Gruppens erfarenhet är att utskottet, oberoende av vilka partier som ingår i regeringen, har lagt stor vikt vid utskottets uppföljnings- och utvärderingsarbete och därmed också lagt stor vikt vid betydelsen av att de synpunkter som framkommit i uppföljningarna också beaktas av regeringen. Gruppen vill mot den bakgrunden betona vikten av att man inom Regeringskansliet fortsätter att arbeta med att utveckla dessa frågor och att dialogen mellan det aktuella departementet och utskottet fördjupas. Gruppen vill också betona att det faktum att bestämmelserna om utskottets uppföljning och utvärdering numera har tagits in i regeringsformen markerar den vikt som läggs vid utskottets uppföljning. I utskottets beredning av ärendena ingår att följa upp och utvärdera riksdagsbeslut (4 kap. 8 § RF). Uppföljning och utvärdering av riksdagsbesluten ingår i riksdagens granskning av rikets styrelse och förvaltning.

Mot den bakgrunden vill gruppen i årets uppföljning särskilt lyfta fram följande synpunkter:

- Det är viktigt att utvecklingsarbetet kring den ekonomiska styrningen fortsätter, liksom dialogen mellan riksdagen och regeringen kring hur regeringens resultatredovisning kan utvecklas vidare.
- Det är viktigt att regeringen i kommande resultatredovisning utvecklar sin syn på det fortsatta utvecklingsarbetet när det gäller resultatredovisningen till riksdagen för utgiftsområde 23.

3 Regeringens resultatredovisning för 2010

3.1 Resultatredovisningens struktur och utformning

Strukturen för regeringens resultatredovisning i årets budgetproposition utgår liksom förra året från de tre målen för utgiftsområdet.⁶ För att mäta resultaten i förhållande till de tre målen använder regeringen i vissa fall ett antal indikatorer. Regeringen angav i förra årets budgetproposition att det pågick ett arbete med att rapportera mot målen med hjälp av indikatorer.

⁶ Tidigare år utgick resultatredovisningens struktur från indelningen i områdena Skogen, Djurhälsa, Livsmedel (jordbruk, fiske och mat), Landsbygd, Sameområdet samt Utbildning och forskning.

Regeringen angav att rapportering hade skett via indikatorer där så är möjligt. I årets budgetproposition redovisas inte hur arbetet med att ta fram indikatorer fortskrider.

3.2 Mål och anslag

Mål för utgiftsområdet enligt riksdagens beslut

Riksdagen har beslutat att målen för utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel ska vara följande:

- Ett dynamiskt och konkurrenskraftigt näringsliv i hela landet som präglas av öppenhet och mångfald.
- De gröna näringarna är miljö- och resurseffektiva och har en nyckelroll i Sveriges energiproduktion.
- De gröna näringarna utmärks av omtanke, ansvarstagande och hög etik.⁷

Regeringens förslag till kompletterande mål

I årets budgetproposition föreslår regeringen att nuvarande mål kompletteras med ett mål för det internationella arbete som bedrivs inom utgiftsområdet. Regeringens förslag lyder:

- De gröna näringarna bidrar till en globalt hållbar utveckling.

Regeringen redovisar inte hur resultaten för det föreslagna målet kommer att följas upp och redovisas till riksdagen.

Anslag

Inom utgiftsområde 23 finns 29 anslag, två färre än föregående år till följd av Fiskeriverkets avveckling. I tabellen nedan redovisas utgiftsutvecklingen för de anslag som har ingått i denna uppföljning, dvs. anslagen inom jordbruks-, fiske- och livsmedelsområdena. I årets budgetproposition föreslår regeringen bl.a. följande ökning i dessa anslag för 2012:

- Anslag 1:9 Statens jordbruksverk tillförs 5 miljoner kronor för arbetet med blockdatabasen, 45,3 miljoner kronor för arbete med återkrav av utbetalda stöd, 0,5 miljoner kronor för utökat miljötillsynsvägledningsansvar, 17 miljoner kronor för nya uppdrag inom fiskeområdet och 5 miljoner kronor för att stärka rollen som central kontrollmyndighet för djurskyddskontroll.
- Anslag 1:16 Livsmedelsverket tillförs 90 miljoner kronor för att sänka livsmedelsföretagens kostnader för officiell kontroll vid slakterier.
- Anslag 1:19 Konkurrenskraftig livsmedelssektor ökar med 0,25 miljoner kronor för arbete inom nätverket Ekologiskt Forum.

⁷ Prop. 2010/11:1, bet. 2010/11:MJU2.

Tabell 1 Utgiftsutveckling inom jordbruk, fiske och livsmedel (miljoner kronor)

Anslag	Utfall 2007	Utfall 2008	Utfall 2009	Utfall 2010	Budget 2011	Förslag 2012
<i>Jordbruk</i>						
1:9 Statens jordbruksverk	316	505	543	393	440	497
1:10 Bekämpande av växtsjukdomar	3	3	5	8	8	5
1:11 Gårdsstöd och djurbidrag m.m.	7 194	6 987	6 970	7 119	6 599	6 583
1:12 Intervention och exportbidrag för jordbruksprodukter	476	537	760	471	342	322
1:13 Finansiella korrigeringar m.m.	40	54	134	40	75	410
<i>Fiske</i>						
1:14 Strukturstöd till fisket m.m.	32	26	15	43	28	18
1:15 Från EU-budgeten finansierade strukturstöd till fisket m.m.	96	69	68	102	70	66
Äldre 2011 1:14 Fiskeriverket	127	140	156	164	85	0
Äldre 2011 1:16 Fiskevård	26	26	28	25	12	0
<i>Livsmedel</i>						
1:16 Livsmedelsverket	174	180	190	191	205	288
1:17 Livsmedelsstatistik	25	23	24	25	23	24
1:18 Jordbruks- och livsmedelsstatistik finansierad från EU-budgeten	7	7	7	7	7	7
1:19 Konkurrenskraftig livsmedelssektor	14	20	40	52	100	89
1:20 Bidrag till vissa internationella organisationer m.m.	36	40	48	44	43	42

Källa: Prop. 2008/09:1, 2009/10:1, 2010/11:1 och 2011/12:1 utg.omr. 23.

3.3 Dynamiskt och konkurrenskraftigt näringsliv i hela landet

Regeringens redovisning av uppnådda resultat

Riksdagen har beslutat att ett av målen för utgiftsområdet är ett dynamiskt och konkurrenskraftigt näringsliv i hela landet som präglas av öppenhet och mångfald. I tabellen nedan görs en kort sammanfattning av regeringens resultatredovisning för målet utifrån de indikatorer som har angetts vad gäller jordbruk, fiske och livsmedel.

Tabell 2 Resultatindikatorer för målet om ett dynamiskt och konkurrenskraftigt näringsliv i hela landet som präglas av öppenhet och mångfald (avseende jordbruk, fiske och livsmedel)

Indikator	Redovisat resultat för 2010
<i>Prisutveckling</i>	
- Avräkningspriser för vegetabilier och animalier	+19 % (februari 2010–februari 2011). +38 % för vegetabilier och +7 % för animalier.
- Priser för jordbrukets insatsvaror	+7 % (februari 2010–februari 2011).
- Priser på jordbruksmark	Kontinuerlig ökning sedan 1995.
- Jordbrukets investeringar i maskiner och redskap	6,1 miljarder kronor (2009), vilket är +19 % sedan 2006, men –10 % sedan 2008.
<i>Strukturutveckling</i>	
- Antalet sysselsatta inom jordbruket	177 400 personer. Perioden 1997–2007: –20 000 eller –10 %.
- Jordbruksföretagens inkomst	+25 % jämfört med 2009.
- Antalet mjölkkor	348 100, vilket innebär –28 % mellan 1995 och 2010.
- Mjölkinvägning	–13 % mellan 1995 och 2010.
- Antalet mjölkföretag	–68 % mellan 1995 och 2010.
- Genomsnittlig besättningsstorlek för mjölkföretag	Ökning från 52 till 62 mjölkkor mellan 2007 och 2010.
- Antalet slaktsvin	936 900, vilket innebär –17 % mellan 1995 och 2010.
- Antalet smågrisar	427 000, vilket innebär –25 % mellan 1995 och 2010.
- Genomsnittlig besättningsstorlek för företag med slaktsvin	Ökning från 157 till 664 slaktsvin mellan 1995 och 2010.
- Areal åkermark	–4 % mellan 1999 och 2010.
- Spannmålsareal	970 000 hektar, vilket innebär –7 % under 2010.
- Vallareal	+2 % under 2010.
- Spannmålsskörd	4,3 miljarder ton, vilket är –17 % jämfört med 2009 års skörd.

Indikator	Redovisat resultat för 2010
- Oljeväxtskörd	278 600 ton, vilket är -7 % jämfört med 2009 års skörd.
<i>Företagande och utrikeshandel</i>	
- Antalet jordbruksföretag	71 000, vilket är en minskning med 25 % under 20 år.
- Export av jordbruksvaror och livsmedel	55 miljarder kronor, vilket är +8 % under 2010.
<i>Administration</i>	
- Andel utbetalda stöd och ersättningar inom innevarande stödår	96 %.
- Minskning av administrativa kostnader för jordbruks-, skogsbruks-, fiske- och livsmedelsområdet.	Administrativa kostnader uppskattas ha minskat med 36,9 % mellan 2006 och 2010.

Dessutom redovisar regeringen bl.a. de insatser som har gjorts inom visionen Sverige – det nya matlandet samt inom fiskeprogrammet.

När det gäller minskningen av de administrativa kostnaderna under perioden 2006–2010 visar indikatorn i tabell 2 ovan genomsnittet för hela utgiftsområdet. Av regeringens redovisning framgår att minskningen fördelar sig mycket olika mellan de delområden som ingår i utgiftsområde 23:

- Jordbruk: -10,2 %
- Skogsbruk: -98,0 %
- Fiske: 0 %
- Livsmedel: -36,5 %.

De administrativa kostnaderna inom skogsområdet har minskat till följd av avskaffade krav på att upprätta skogs- och miljöredovisningar och andra regelförenklningar. Inom livsmedelsområdet har klargöranden om spårbarhet av livsmedel lett till minskade administrativa kostnader. Minskningarna på jordbruksområdet beror på förändringar i rapporteringskrav och höjd gräns för ansökan om gårdsstöd. För fiskets del innebär införandet av nya omfattande EU-förordningar att administrationskostnaderna har varit i stort sett oförändrade under 2010. Regeringen menar att avvecklingen av Fiskeriverket och införandet av Jordbruksverket som gemensam huvudman för jordbruks- och fiskerifonderna förväntas medföra minskad administration.⁸

Regeringens analys och slutsatser

I sin analys drar regeringen bl.a. slutsatsen att både avräkningspriser och kostnader för insatsvaror har uppvisat stora variationer. En kontinuerlig strukturutveckling mot färre och större produktionsenheter inom jordbruket har fortgått under en längre tid. Under de senaste åren har det skett en

⁸ Se även skr. 2009/10:226.

allmän nedgång av jordbrukets omfattning. Regeringen bedömer att genomförda stimulansåtgärder för företagen har varit betydelsefulla för de areella näringarna. Gårdsstödet och vissa stöd inom landsbygdsprogrammet har fortsatt stor betydelse för att upprätthålla lönsamheten inom jordbruket. Målsättningen att uppnå en minskning av företagens administrativa kostnader har uppnåtts med marginal. När det gäller Sverige – det nya matlandet bedömer regeringen att det helhetsgrepp som tagits över flera branscher har bidragit till en ökad samverkan och dialog som i sin tur leder till nya företag över hela landet. Arbetet har vidare bidragit till att öka medvetenheten om svenska mervärden i mat och förutsättningar till ökad turism. Regeringen menar att det finns en fortsatt potential för vattenbruket och att också fisketurismföretagandet har en framtida potential.

Sammantaget bedömer regeringen att insatserna under 2010 har bidragit till att nå målet om ett dynamiskt och konkurrenskraftigt näringsliv i hela landet som präglas av öppenhet och mångfald.

3.4 De gröna näringarna är miljö- och resurseffektiva

Regeringens redovisning av uppnådda resultat

Riksdagen har beslutat att ett av målen för utgiftsområdet är att de gröna näringarna är miljö- och resurseffektiva och har en nyckelroll i Sveriges energiproduktion. I tabellen nedan görs en kort sammanfattning av regeringens resultatredovisning för målet utifrån de indikatorer som har angetts vad gäller jordbruk och fiske.

Tabell 3 Resultatindikatorer för målet om att de gröna näringarna är miljö- och resurseffektiva (avseende jordbruk, fiske och livsmedel)

Indikator	Redovisat resultat för 2010
Utsläpp av växthusgaser från jordbruksmark	-11 % (2009) jämfört med 1990 och drygt -1 % jämfört med 2008.
Kunskapsstatus för värdefulla fiskbestånd	Ökat varje år sedan 2004. År 2010 bedömdes och utvärderades 82 bestånd.
Förädlingsvärde (fiske)	–
Antal fiskbestånd under förvaltningsplaner	Antal kvoterade bestånd: 42. Antal förvaltningsplaner av kvoterade bestånd: 14. Antal återhämtningsplaner av kvoterade bestånd: 3. Procentuell andel: 40 %.
Antal överskridna fiskekvoter	0
Kvotutnyttjande (fiske)	99,8 %.

Dessutom redovisar regeringen bl.a. de gröna näringarnas betydelse för Sveriges energiproduktion och jordbrukets del i miljömålssystemet. Vidare redovisas bl.a. insatser mot utkast av fisk.

Regeringens analys och slutsatser

I sin analys drar regeringen slutsatsen att de gröna näringarnas klimatarbete bidrar till minskade utsläpp av växthusgaser och en mer hållbar produktion och konsumtion. Minskningen av jordbrukets utsläpp av växthusgaser beror till stor del på fortsatt lägre användning av mineralgödsel, minskade volymer stallgödsel samt en minskad åkerareal. Mätosäkerheten kring upptag och utsläpp från jord- och skogsbruk är dock stor. När det gäller fiskeområdet bedömer regeringen att flera av de beslut som fattats under året sammantaget förväntas påverka utkastproblematiken i positiv riktning. Reformen av den gemensamma fiskeripolitiken kommer förhoppningsvis att leda till ett mer resurseffektivt och miljömässigt hållbart fiske.

Sammanfattningsvis bedömer regeringen att de redovisade insatserna under 2010 har bidragit till ökad målpuppfyllelse för att de gröna näringarna är miljö- och resurseffektiva och har en nyckelroll i Sveriges energiproduktion.

3.5 De gröna näringarna utmärks av omtanke, ansvarstagande och hög etik

Regeringens redovisning av uppnådda resultat

Riksdagen har beslutat att ett av målen för utgiftsområdet är att de gröna näringarna utmärks av omtanke, ansvarstagande och hög etik. I tabellen nedan görs en kort sammanfattning av regeringens resultatredovisning för målet utifrån de indikatorer som har angetts vad gäller livsmedelsområdet.

Tabell 4 Resultatindikatorer för målet om att de gröna näringarna utmärks av omtanke, ansvarstagande och hög etik (avseende jordbruk, fiske och livsmedel)

Indikator	Redovisat resultat för 2010
Andel allvarliga avvikelser vid offentlig kontroll	10 %
Konsumenternas uppfattning om matens säkerhet	90 % anser att maten är mycket eller ganska säker i Sverige.
Kemisk säkerhet	I endast ett fåtal fall överskrids fastställda gränsvärden för främmande ämnen i animaliska livsmedel, medan gränsvärdena för bekämpningsrester överskrids betydligt oftare.

Dessutom redovisar regeringen bl.a. att det varierar mellan kommunerna i vilken utsträckning som riskbaserade livsmedelskontroller genomförs. Antalet verksamma livsmedelsinspektörer understiger det faktiska behovet. Antalet registrerade livsmedelsanläggningar i leden efter primärproduktionen ökade under 2010 och uppgår nu till 79 000. Kommissionen har påtalat

brister i samordningen, genomförandet, uppföljningen och revisionen av kontrollen samt brister i utbildningen av inspektörerna. Regeringen uppger att berörda myndigheter har inlett insatser för att komma till rätta med bristerna. Vidare redovisar regeringen bl.a. problem med olika livsmedel och utvecklingen av kostvanorna.

Regeringens analys och slutsatser

I sin analys drar regeringen slutsatsen att livsmedelskontrollen i Sverige är tillfredsställande men att det finns vissa brister. Bristerna är vanligast på lokal nivå där kontrollernas utförande kan variera stort mellan kommunerna. Regeringen menar att arbetet med att skapa likvärdighet och ytterligare riskbaserad livsmedelskontrollen måste fortsätta. De livsmedel som konsumeras i Sverige är i allmänhet säkra. Felaktiga kostvanor är en betydligt större risk än förekomsten av gifter i maten.

Sammanfattningsvis bedömer regeringen att insatserna har bidragit till god måloppfyllelse vad gäller att de gröna näringarna utmärks av omtanke, ansvarstagande och hög etik.

3.6 Utskottets tidigare ställningstaganden

Mål

I förra årets uppföljning av regeringens resultatredovisning ansåg utskottet att det var mycket positivt att regeringen föreslog att riksdagen ska besluta om målen för utgiftsområdet och att det var naturligt att riksdagen beslutar om de övergripande målen för verksamheten inom utskottets beredningsområde. Utskottet uppmärksammade att det finns ett behov av tydliga mål. I de fall som målen i sig inte är direkt uppföljningsbara bör, enligt utskottet, tydliga indikatorer formuleras för att underlätta möjligheten att följa upp i vilken grad som målen nås.

Resultatredovisningens struktur och utformning

Utskottet konstaterade förra året att resultatredovisningen på ett tydligt sätt utgick från de tre målen, vilket är positivt, men att det fortfarande fanns otydligheter i resultatredovisningen. Utskottet ansåg att det är viktigt med en tydlig och klar struktur för resultatredovisningen till riksdagen för att öka förståelsen och göra den mer relevant som underlag för riksdagens beredning av regeringens budgetförslag. Utskottet ansåg även att det är viktigt att resultatredovisningen kan ge en bild av helheten i regeringens syn på resultaten inom områdena jordbruk, fiske och livsmedel. Det ansågs vidare finnas ett behov av att tydliga resultatindikatorer formuleras för att förbättra möjligheten att följa upp i vilken grad som målen nås. Utskottet

menade att det är viktigt att indikatorer redovisas tydligt till riksdagen. Utskottet framförde även att förändringar i valet av indikatorer försvårar för riksdagen att under längre tid följa utvecklingen av resultaten.

Resultaten inom jordbruksområdet

I förra årets uppföljning av regeringens resultatredovisning konstaterade miljö- och jordbruksutskottet att variationerna i intäkter och kostnader för jordbruksföretagen var stora och att lönsamheten i jordbrukssektorn hade sjunkit. Utskottet konstaterade att det pågick en fortsatt utveckling mot färre och större produktionsenheter samtidigt som jordbruket hade minskat i omfattning under senare år. Markpriserna var fortfarande höga. Jordbrukets utsläpp av växthusgaser minskade, till stor del beroende på en lägre användning av handelsgödsel och minskade volymer stallgödsel samt en minskad åkerareal. Utskottet uppmärksammade att de administrativa kostnaderna till följd av lagstiftningen inom jordbruksområdet hade minskat.

Under 2010 genomförde miljö- och jordbruksutskottet en fördjupad uppföljning av de insatser som staten har vidtagit för att uppnå målen för den ekologiska produktionen och målet för den offentliga konsumtionen av ekologiska livsmedel. Resultaten av uppföljningen redovisades i en särskild rapport som behandlades av utskottet hösten 2010. Utskottet fann att konsumenternas efterfrågan på ekologiska livsmedel hade ökat starkt under senare år och att utvecklingen av den ekologiska produktionen också varit starkt positiv. Utskottet konstaterade att målen för den ekologiska produktionen av mjölk, ägg, nöt, gris och matfågel hade uppnåtts. Däremot nåddes inte målet om att 20 % av jordbruksmarken skulle vara certifierad som ekologisk liksom målet om att 25 % av den offentliga sektorns livsmedelskonsumtion skulle vara ekologisk 2010. Utskottet menade att frågan om att formulera nya mål efter 2010 borde analyseras vidare. Det konstaterades att det fanns flera fördelar med Miljömålsrådets förslag att föra in mål för ekologisk produktion i miljömålssystemet. Utskottet menade vidare att det är viktigt att riksdagen får fortlöpande information om hur den ekologiska produktionen utvecklas och om statens olika insatser för att nå en ökad produktion och en ökad offentlig konsumtion av ekologiska livsmedel, exempelvis i budgetpropositionen.

Vidare fann utskottet att det är viktigt att ansvariga myndigheter fortsätter arbetet med att tydliggöra EU:s regelverk och att initiativ tas för att förenkla regelverket. När det gäller kontroll av ekologisk produktion är det viktigt att ta till vara eventuella möjligheter att samordna certifieringsorganens kontroll med länsstyrelsernas kontroll. När det gäller utformningen av miljöersättningen betonades bl.a. vikten av att värna de ekologiska lantbrukarnas ekonomiska förutsättningar så att de ges en framförhållning innan villkorsändringar träder i kraft. Utskottet konstaterade att statens insatser har bidragit till utvecklingen av den ekologiska produktionen och att staten

bör fortsätta att satsa på kunskapsutveckling inom ekologisk produktion. Utskottet fann att det dessutom finns ett behov av att utveckla statistiken över ekologisk livsmedelsproduktion.

Det konstaterades att den offentliga sektorns ökade efterfrågan på ekologiska livsmedel har bidragit till att öka volymerna på försäljningen av ekologiska livsmedel. Utskottet uppmärksammade bl.a. att det är viktigt att projekt för att sprida kunskap om upphandling och användning av ekologiska livsmedel inom offentlig sektor kan fortsätta och att det är viktigt att arbeta vidare med insatser som underlättar för konsumenter, den offentliga sektorn och näringslivet att göra miljöriktiga val. I enlighet med utskottets förslag godkände därefter riksdagen vad miljö- och jordbruksutskottet anförde om utskottets uppföljning av ekologisk produktion och offentlig konsumtion.⁹

Resultaten inom fiskeområdet

I förra årets uppföljning av regeringens resultatredovisning konstaterade miljö- och jordbruksutskottet när det gäller det gemensamma fiskbeståndet inom EU att nyttjandet var hållbart endast för en mindre andel av fiskbestånden. Lönsamheten inom stora delar av yrkesfisket var dålig. Utskottet konstaterade att utkast av fisk är ett utbrett problem och ett resursslöseri och att det omöjliggör en korrekt beräkning av fiskeridödligheten. Det svenska vattenbruket visar en ökad omsättning, och det finns en kvarstående potential att växa ytterligare.

Miljö- och jordbruksutskottet genomförde 2007 en uppföljning av de fiskepolitiska insatsernas resultat och konsekvenser för företag inom fiskeområdet. I utskottets fördjupade uppföljning behandlades ett flertal frågor kring yrkesfisket, bl.a. resultaten av skrotningsinsatserna, omstruktureringen av fiskeflottan och olika fiskeförvaltande åtgärder. Vidare uppmärksammades olika problem inom vattenbruket och fisketurismen.¹⁰ Även utskottets uppföljning från 2008 av statens insatser inom havsmiljöområdet behandlade frågor om fiske.¹¹

Resultaten inom livsmedelsområdet

I förra årets uppföljning av regeringens resultatredovisning konstaterade utskottet att maten i Sverige bedöms som säker, men att det trots detta ibland finns problem med olika livsmedel. Samtidigt kan även felaktiga kostvanor ses som en stor riskfaktor. Utskottet ansåg att livsmedelskontrollen i Sverige är tillfredsställande, men att det fortfarande finns brister på lokal nivå där kontrollernas utförande kan variera stort mellan kommunerna. Kontrollerna utförs på olika sätt, och det finns fortfarande för få livsmedelsinspektörer. Arbetet med att likrikta och ytterligare riskbasera

⁹ Rapport 2010/11:RFR1, bet. 2010/11:MJU2.

¹⁰ Rapport 2007/08:RFR3, bet. 2007/08:MJU2.

¹¹ Rapport 2008/09:RFR3, bet. 2008/09:MJU1.

livsmedelskontrollen borde fortsätta. Utskottet ansåg att det är viktigt att regeringen och berörda myndigheter fortsätter sitt arbete för att förbättra förutsättningarna för de småskaliga livsmedelsföretagen.

Under 2005 genomförde miljö- och jordbruksutskottet en fördjupad uppföljning av förutsättningarna för småskalig livsmedelsproduktion. Uppföljningsrapporten behandlades av utskottet i ett betänkande om småskalig livsmedelsförädling i februari 2006, vilket därefter godkändes av riksdagen.¹² I april 2007 anordnade utskottet en utfrågning i ämnet, vilken har dokumenterats i en rapport.¹³ År 2009 genomförde utskottet en fördjupad uppföljning av vilka åtgärder som vidtagits efter utskottets tidigare uppföljning, vilken behandlades av utskottet i 2009 års budgetbetänkande.¹⁴ Utskottet ansåg bl.a. att det är viktigt att både fortsätta arbetet med att förenkla regelverket och förbättra informationen till företagen. Utskottet pekade på att det är fortsatt viktigt att kontrollmyndigheterna har ett gott samarbete med livsmedelsföretagen, och utskottet såg med oro på den kritik som framförts mot landets kontrollmyndigheter. Utskottet lyfte vidare fram bl.a. att samverkan och samarbete mellan myndigheter är viktigt. Utskottet konstaterade att det fortfarande var svårt att utifrån befintlig statistik få en tydlig bild av läget och upprepade därför sin tidigare bedömning att det bör klarläggas vilket ansvar olika myndigheter har och att det bör ses över vilken statistik som olika aktörer har behov av. Utskottet ansåg att den småskaliga, lokala och hantverksmässiga livsmedelsproduktionen har goda förutsättningar att utvecklas vidare och att det därför är viktigt att regeringen och berörda myndigheter fortsätter sitt arbete för att underlätta förutsättningarna för de småskaliga livsmedelsföretagen. Utskottet betonade slutligen vikten av att de statliga insatsernas resultat följs upp och utvärderas, att resultatet av dessa uppföljningar och utvärderingar bedöms av regeringen och att regeringen årligen redovisar för riksdagen i budgetpropositionen vad som har blivit resultatet av de beslut som riksdagen har fattat när det gäller småskalig livsmedelsproduktion.

3.7 Uppföljnings- och utvärderingsgruppens iakttagelser och bedömning

Mål

Det är positivt att det pågår ett arbete inom Regeringskansliet med att utveckla mål- och resultatstyrningen inom utgiftsområde 23. Som en del i detta utvecklingsarbete pågår en dialog mellan utskottet och regeringen som enligt gruppens bedömning är mycket värdefull. Gruppen konstaterar vidare att det är mycket positivt att målen för utgiftsområdet numera beslutas av riksdagen.

¹² Rapport 2005/06:RFR3, bet. 2005/06:MJU8.

¹³ Rapport 2006/07:RFR5.

¹⁴ Rapport 2009/10:RFR1, bet. 2009/10:MJU2.

Regeringen har i årets budgetproposition lämnat förslag om ett nytt kompletterande mål för utgiftsområde 23. Uppföljnings- och utvärderingsgruppen betonar att de mål som riksdagen beslutar om är en utgångspunkt för mål- och resultatstyrningen av den statliga verksamheten och att de därför behöver vara tydliga. Gruppen konstaterar att regeringen nyligen har slagit fast att de mål som föreslås av regeringen bör vara formulerade på ett sådant sätt att de är möjliga att följa upp. Gruppen har noterat att det inte framgår av budgetpropositionen hur det mål som regeringen har föreslagit ska följas upp och utvärderas eller vilka indikatorer som ska användas för att mäta och redovisa de uppnådda resultaten.

Mot den bakgrunden vill gruppen i årets uppföljning särskilt lyfta fram följande synpunkter när det gäller målen.

- I de fall som målen i sig inte är direkt uppföljningsbara bör tydliga indikatorer formuleras för att underlätta möjligheten för riksdagen att följa upp i vilken grad som målen nås.
- Det vore värdefullt om regeringen överväger vilka indikatorer som är relevanta för att kunna redovisa resultat utifrån det nya kompletterande målet.

Resultatredovisningens struktur och utformning

Regeringens resultatredovisning är ett viktigt underlag för riksdagens budgetberedning. Mot den bakgrunden pågår en dialog mellan utskottet och regeringen om hur regeringens resultatredovisning kan förbättras, både vad gäller innehåll och form.

Gruppen vill betona att det är viktigt att regeringens redovisning och bedömning har en klar och tydlig struktur som knyter samman mål, anslag och uppnådda resultat. Gruppen kan i årets uppföljning konstatera att det är svårt att se vilka resultat som har uppnåtts specifikt genom de insatser som finansieras med de olika anslagen inom utgiftsområde 23. För att öka resultatredovisningens relevans som underlag för riksdagens budgetbeslut är det viktigt att tydligare knyta redovisningen av resultat till de olika anslagen. Det vore dessutom en fördel om det vore möjligt att tydligare redovisa vad som är en redovisning av faktiskt uppnådda resultat av genomförda statliga åtgärder och vad som är en beskrivning av tillståndet och utvecklingen inom ett område.

Gruppen vill framhålla det förtjänstfulla i att regeringens resultatredovisning på ett tydligt sätt utgår från de tre mål för utgiftsområdet som riksdagen har beslutat om. Denna tydliga koppling till målen är positiv. Samtidigt innebär detta dock att det är svårt att få en överblick över insatsernas resultat för de olika underområdena, bl.a. jordbruk, fiske och livsmedel, som har varit föremål för denna uppföljning. Redovisningsstrukturen innebär att regeringen inte gör någon särskild redovisning och bedömning av resultaten inom t.ex. jordbruksområdet. Regeringen uttalade våren 2011

att regeringen och riksdagen bör utveckla verksamhetsanpassade former för hur underindelningen av utgiftsområden ska se ut.¹⁵ Gruppen vill framhålla behovet av att en sådan dialog inleds.

Regeringen har i årets resultatredovisning i flera fall tydligt redovisat valet av indikatorer. Detta är positivt och ökar möjligheten för utskottet att självt analysera och bedöma resultaten. Det kan dock konstateras att indikatorer inte redovisas för alla delar som ingår i resultatredovisningen. Det lämnas inte någon förklaring till varför så är fallet. Gruppen menar att för t.ex. livsmedelsområdet är redovisningen av indikatorer otydlig. Dessutom konstaterar gruppen att regeringen ännu inte har presenterat några indikatorer för att kunna redovisa utvecklingen inom den småskaliga livsmedelsproduktionen. Detta är en fråga som har tagits upp i flera år. Gruppen konstaterar att det inte framgår av budgetpropositionen om något arbete pågår med att utveckla sådana.

I de flesta fall redovisar regeringen jämförelsesiffror bakåt i tiden, medan det saknas i några fall. Gruppen noterar att jämförelseperioderna är olika för de olika indikatorerna, vilket försvårar riksdagens möjlighet att bedöma det resultat som regeringen redovisar. Detta är en fråga som har tagits upp i ett flertal uppföljningar från miljö- och jordbruksutskottet och borde kunna vidareutvecklas ytterligare inför kommande års resultatredovisningar.

Mot den bakgrunden vill gruppen i årets uppföljning särskilt lyfta fram följande synpunkter när det gäller resultatredovisningen.

- Det är viktigt att det fortsatta utvecklingsarbetet leder till att utskottets möjligheter förbättras när det gäller att följa kopplingen mellan gjorda insatser, redovisade resultat och regeringens anslagsförslag.
- Det vore önskvärt om regeringen i dialog med riksdagen kunde utveckla verksamhetsanpassade former för hur underindelningen av utgiftsområden ska se ut, bl.a. i syfte att kunna göra en samlad redovisning och bedömning av resultaten inom t.ex. jordbruk, fiske och livsmedel.
- Det är positivt att regeringen i flera fall tydligt redovisar valet av indikatorer, men indikatorer redovisas inte för alla delar som ingår i resultatredovisningen.
- Det är viktigt att indikatorer som speglar den småskaliga livsmedelsproduktionen tas fram och redovisas till riksdagen.
- Det är viktigt att regeringen redovisar till riksdagen sådan information att utskottet kan följa den långsiktiga utvecklingen av resultatindikatorerna.
- Det är viktigt att där så är möjligt knyta redovisningen av resultat till de olika anslagen inom utgiftsområde 23.
- Det är viktigt att skilja på redovisningen av resultat av genomförda statliga åtgärder och mer allmänna beskrivningar av tillståndet och utvecklingen inom ett område.

¹⁵ Prop. 2010/11:40.

Jordbruk

Gruppen konstaterar att en kontinuerlig strukturutveckling mot färre och större produktionsenheter inom jordbruket har fortgått under en längre tid. Under de senaste åren har det skett en allmän nedgång av jordbrukets omfattning. Resultatredovisningen visar att avräkningspriser och kostnader för insatsvaror uppvisar stora variationer. Samtidigt kan det konstateras att jordbruksföretagens administrativa kostnader har minskat med ca 10 % från 2006 till 2010. Utsläppen av växthusgaser från jordbruket minskade med drygt 11 % 2009 jämfört med 1990. Utsläppssiffror för 2010 kommer att presenteras i en nära framtid.

Utskottet uppmärksammade i förra årets uppföljning av ekologiskt jordbruk att det är viktigt att riksdagen får fortlöpande information om den fortsatta utvecklingen och om resultatet av statens insatser. Gruppen noterar att informationen i årets budgetproposition är begränsad. Regeringen uppger bl.a. att försäljningen av ekologiska livsmedel ökade med 14 % under 2009. Samtidigt konstaterar gruppen att regeringen har aviserat att man kommer att presentera en proposition för riksdagen som rör EU:s förordningar om ekologisk produktion. Gruppen ser fram emot regeringens förslag när det gäller ekologisk produktion och utgår från att regeringen beaktar vad utskottet har anfört med anledning av sin uppföljning om ekologisk produktion och offentlig konsumtion.

Mot den bakgrunden vill gruppen i årets uppföljning särskilt lyfta fram följande synpunkter när det gäller jordbruksområdet.

- Statens insatser inom jordbruksområdet bidrar till att nå de tre målen inom utgiftsområde 23.
- Det är viktigt att arbetet med att minska företagens administrativa kostnader fortsätter, utan att syftet med regelverket äventyras.

Fiske

Gruppen konstaterar att ett långsiktigt hållbart fiske förutsätter en balans mellan tillgängliga fiskeresurser och fiskeflottans kapacitet. Dessutom är lönsamheten inom stora delar av yrkesfisket dålig. Fiskeflottans kapacitet och yrkesfiskets lönsamhet är frågor som behandlas närmare i avsnitt 4.

I sin resultatredovisning refererar regeringen till kommissionens bedömning att antalet bestånd som fiskas på maximalt hållbara uttagsnivåer har ökat och att antalet överutnyttjade bestånd har minskat. Det kan dock fortfarande konstateras att ett flertal av EU:s gemensamma fiskbestånd fortfarande bedöms vara överutnyttjade. Det är därför viktigt att fortsätta att arbeta för ett hållbart fiske. Gruppen konstaterar att utkast av fisk fortfarande är ett utbrett problem. Regeringen har gjort bedömningen att flera av de beslut som fattats under året sammantaget förväntas påverka utkastproblematiken i positiv riktning. Reformen av den gemensamma fiskeripo-

litiken kommer förhoppningsvis att leda till ett mer resurseffektivt och miljömässigt hållbart fiske. Gruppen vill också lyfta fram att det är viktigt att vattenbrukets och fisketurismföretagandets utveckling fortsatt följs.

Gruppen konstaterar vidare att den minskning av de administrativa kostnaderna som redovisas för utgiftsområde 23 i sin helhet inte omfattar fiskeområdet. Införandet av nya EU-förordningar har inneburit att administrationskostnaderna varit i stort sett oförändrade. Det är önskvärt att arbetet med att minska de administrativa kostnaderna fortsätter även inom fiskeområdet, utan att syftet med regelverket äventyras.

Mot den bakgrunden vill gruppen i årets uppföljning särskilt lyfta fram följande synpunkter när det gäller fiskeområdet.

- Statens insatser inom fiskeområdet bidrar till att nå de tre målen inom utgiftsområde 23.
- Det är viktigt att fortsätta att arbeta för ett hållbart fiske, bl.a. genom att fortsätta arbetet med att motverka utkast av fisk.
- Det är viktigt att fortsätta att följa vattenbrukets och fisketurismens utveckling.
- Det är viktigt att arbetet med att minska företagens administrativa kostnader fortsätter utan att syftet med regelverket äventyras.

Livsmedel

Enligt regeringen är de livsmedel som konsumeras i Sverige i allmänhet säkra. Felaktiga kostvanor med följsjukdomar är en betydligt större riskfaktor för befolkningen än förekomsten av gifter i maten. Livsmedelskontrollen i Sverige är tillfredsställande men det finns vissa brister.

Gruppen menar att satsningen Sverige – det nya matlandet har bidragit till att öka medvetenheten om svensk mat och förutsättningar till ökad turism. Det är därför betydelsefullt att utskottet tidigare har framhållit vikten av att regeringen årligen redovisar för riksdagen i budgetpropositionen vad som har blivit resultatet av de beslut som riksdagen har fattat när det gäller småskalig livsmedelsproduktion. Gruppen konstaterar att regeringen har aviserat att en effektmätning av de mål som är uppställda för visionen om det nya matlandet kommer att göras under 2012. Med hänsyn till miljö- och jordbruksutskottets intresse för dessa frågor ser gruppen med intresse fram emot att regeringen presenterar mer information om vilka resultat och mervärden som satsningen Sverige – det nya matlandet har gett.

I årets budgetproposition redovisar regeringen att det under 2011 avsattes 12 miljoner kronor för att sänka kostnaderna för köttkontroll främst vid mindre slakterier. Medlen har även använts för att ta bort avgiften för godkännandeprövning av nya slakterier.

Gruppen konstaterar att insatser för att främja småskalig slakt har genomförts under flera år. Enligt regeringen ökade antalet aktiva mindre slakterier med 25 %, från 113 till 141, under perioden 2007–2010. I sin analys bedömer regeringen att antalet småskaliga livsmedelsproducenter och gårds-

försäljningen ökar. Regeringen menar att företagen har gynnats genom ökad efterfrågan på ekologiska produkter och mat med lokal prägel. Det görs ingen samlad resultatredovisning för resultatet av statens insatser inom småskalig livsmedelsproduktion. Gruppen vill betona att småskalig, lokal och hantverksmässig livsmedelsproduktion har goda förutsättningar att utvecklas vidare. Det är därför positivt att regeringen i årets resultatredovisning berör resultaten av statens insatser för småskalig livsmedelsproduktion. Gruppen efterlyser dock en mer samlad redovisning från regeringen om vad som har blivit resultatet av de beslut som riksdagen har fattat när det gäller småskalig livsmedelsproduktion.

Mot den bakgrunden vill gruppen i årets uppföljning särskilt lyfta fram följande synpunkter när det gäller livsmedelsområdet.

- Det är viktigt att regeringen gör en samlad resultatredovisning för resultatet av statens insatser inom småskalig livsmedelsproduktion.
- Det är viktigt att regeringen och berörda myndigheter fortsätter sitt arbete för att underlätta förutsättningarna för de småskaliga livsmedelsföretagen.
- Det är viktigt att regeringen uppmärksammar de frågor som har lyfts fram i utskottets tidigare uppföljningar inom småskalig livsmedelsproduktion och att regeringen i budgetpropositionen årligen redovisar vilka åtgärder som har vidtagits med anledning av utskottets uppföljningar.

4 Skrotning av fiskefartyg

4.1 Läget inom yrkesfisket

Minskande kapacitet i svenska fiskeflottan

Sedan början av 1980-talet har EU arbetat med att minska fiskeflottan genom olika åtgärder. Samtidigt har fiskefartygens effektivitet ökat på grund av den tekniska utvecklingen. I bl.a. kommissionens grönbok från 2009 om reformen av den gemensamma fiskeripolitiken pekas flottans överkapacitet ut som ett av den gemensamma fiskeripolitikens grundläggande problem. Överkapaciteten i förhållande till tillgängliga fiskeresurser uppges ligga till grund för problem som dålig ekonomisk lönsamhet, bristande regelefterlevnad och överutnyttjade resurser. Under flera år har den svenska fiskeflottan minskat, både vad gäller antalet fartyg, bruttotonnage och motorstyrka. Flottan utgörs till stor del av regionalt anpassade flottor bestående av mindre fartyg som främst opererar i sitt närområde och som landar sina fångster i eller i närheten av sin hemmahamn. Dessutom finns

mer rörliga och större fartyg, vilka huvudsakligen har sin hemmahamn på västkusten och som riktar sitt fiske mot flera arter och bestånd. Drygt 80 % av flottan utgörs av fartyg under 12 meter.¹⁶

För att få bedriva yrkesmässigt fiske i havet med ett fartyg vars största längd är 5 meter eller mer krävs fartygstillsånd.¹⁷ Som villkor för fartygstillsånd gäller bl.a. att fartyget ska vara registrerat som fiskefartyg i sjöfartsregistret och ha en reell ekonomisk anknytning till Sverige samt att tillsåndshavaren ska ha yrkesfiskelicens. Fartygstillsånd kan även beviljas den som fiskar med stöd av enskild rätt i havet och som säljer sin fångst i näringsverksamhet, och då behövs inte någon yrkesfiskelicens. Ett fartygstillsånd kan beviljas med särskilda inskränkningar beträffande fångstområden, fångstsätt, redskap och fiskarter. Nordsjön, Skagerrak, Kattegatt och Östersjön ingår i områden som omfattas av återhämtningsplaner för torskbestånden. I planerna finns begränsningar av fiskeansträngningar (effortbegränsningar) för redskap som fångar torsk genom särskilda tillsånd, begränsade fiskedagar, krav på anmälningar och rapporter samt loggboksföring. I Västerhavet ska fartyg över 10 meter som för loggbok i pappersform göra effortrapportering. Från och med den 1 februari 2011 finns det inte längre någon skyldighet att lämna rapport om fiskeansträngningen vid fiske i Östersjön. Sedan 2005 krävs det för bl.a. fartyg över 8 meter särskilt tillsånd för torskfångande redskap i Östersjön.

Fartygstillsånd kan innefatta villkor om att fartygskapacitet ska föras ut ur den svenska fiskeflottan. Krav på utförelse av kapacitet ur fiskeflottan gäller vid beviljande av fartygstillsånd som avser införelse av fartygskapacitet i flottan (se avsnitt 4.2). Under 2009 inkom sammanlagt 617 ansökningar om fartygstillsånd, varav 367 ansökningar gällde förnyelse av tidigare beviljade tillsånd vars giltighetsperiod löpt ut. Av övriga fartygstillsånd som beviljades under året rörde tio nybyggen där det minsta fartygets längd var 5,87 meter och det största hade en längd av 13,99 meter. Sju fartyg importerades från utlandet, varav de flesta kom från Danmark. Tio av dessa sammanlagt 17 fartyg är hemmahörande i Västra Götalands län. Under 2009 fördes sju fartyg ut ur flottan på grund av skrotning och 14 fartyg såldes utomlands.

Utvecklingen under senare år visar på en relativt konstant nedgång i antalet fartyg. Den minskning av fartygskapaciteten som skedde under 2009 fortsatte under 2010. En anledning till minskningen var enligt Fiskeriverket den skrotningskampanj som genomfördes under året. En annan anledning var att ett antal pelagiska trålare förts ut ur flottan antingen genom försäljning utomlands eller som fritidsskepp efter det att de pela-

¹⁶ Skr. 2009/10:187. Europeiska gemenskapernas kommission, 2009. Regeringskansliet, 2008.

¹⁷ Rådets förordning (EG) nr 2371/2002 om bevarande och hållbart utnyttjande av fiskeresurserna inom ramen för den gemensamma fiskeripolitiken, kommissionens förordning (EG) nr 26/2004 om registret över gemenskapens fiskeflotta samt föreskrift FIFS 2004:25 om resurstillsånd och kontroll på fiskets område.

giska kvoterna överlåtits till andra pelagiska fartyg. Av de fartyg som är registrerade i fiskeflottan var det ca 1 100 fartyg som bedrev ett aktivt fiske under 2010.¹⁸

Tabell 5 Fartygskapacitet i svenska fiskeflottan 31 december 2005–2010

År	Antal fartyg i fiskeflottan	Flottans sammanlagda maskinstyrka (kW)	Flottans sammanlagda bruttodräktighet (BT)
2005	1 586	235 778	45 883
2006	1 550	234 388	45 496
2007	1 506	230 158	45 343
2008	1 469	232 407	45 906
2009	1 410	195 182	38 398
2010	1 361	178 104	32 953
Förändring under perioden	-14 %	-24 %	-28 %

Källa: Fiskeriverket, 2011.

Antalet yrkesfiskare i Sverige minskar

Även antalet yrkesfiskare har minskat. Under 2000-talet minskade antalet yrkesfiskare med nära 30 %. För att bedriva yrkesmässigt fiske på allmänt vatten krävs en personlig yrkesfiskelicens.¹⁹ Ett krav för att yrkesfiskelicens ska beviljas är att det fiske som bedrivs ska vara den huvudsakliga försörjningen och att fisket har anknytning till svensk fiskenäring. Vid prövning av ansökan om ny licens ska särskild vikt läggas vid vilket fiske den sökande avser att bedriva och tillgången på fisk. Särskild vikt ska också läggas vid det angelägna i en fortlöpande förnyring av fiskarkåren. Hän-syn ska även tas till regionalpolitiska aspekter liksom jämställdheten mellan könen inom fiskarkåren.

Tabell 6 Antal licensierade yrkesfiskare i Sverige 2000–2010

År	Män	Kvinnor	Summa
2000	2 297	18	2 315
2001	2 219	16	2 235
2002	2 211	16	2 227
2003	2 050	16	2 066
2004	1 896	17	1 913
2005	1 883	19	1 902
2006	1 859	21	1 880
2007	1 845	20	1 865
2008	1 782	18	1 800

¹⁸ Webbplatsen www.fiskeriverket.se, 2011-06-30, samt Fiskeriverket, 2010a och 2011.

¹⁹ 30 § fiskelagen (1993:787).

År	Män	Kvinnor	Summa
2009	1 672	16	1 688
2010	1 627	18	1 645
Förändring under perioden	-29 %	0 %	-29 %

Källa: Rapport från riksdagen 2007/08:RFR3 och Fiskeriverket, 2011.

Under 2010 inkom 67 licensansökningar om nyetablering, och av dessa beviljades 43, medan 24 avlogs. Den största andelen av beviljade nyetableringar under 2010 skedde på västkusten. Vanligen förekommande orsaker till avslag var att den sökande hade heltidsinkomst från annan verksamhet än fiske eller sökte licens för en art där det av biologiska skäl inte bedöms att det finns utrymme för ytterligare fiskare.²⁰

Lönsamheten inom yrkesfisket är generellt låg

Fångsterna i saltsjöfisket under 2010 uppgick till ca 212 000 ton, vilket var en ökning med ca 2 % jämfört med 2009. Värdet av landningarna 2010 uppgick till ca 952 miljoner kronor, vilket innebar en ökning med 7 % jämfört med 2009. Enligt Fiskeriverket berodde förändringen främst på att värdet av foderfisk ökade. Fångsterna i det yrkesmässiga sötvattensfisket uppgick 2010 till totalt 1 366 ton och ett värde i första handelsledet av 79 miljoner kronor. Motsvarande uppgifter för 2009 var 1 564 ton respektive 70,7 miljoner kronor.²¹

Det har länge uppmärksammats att lönsamheten i fisket generellt är låg. Bland annat Fiskeriverket har konstaterat att förädlingsvärdet²² ger en mycket dålig ersättning för nedlagt arbete och inte ger utrymme för vare sig företagsekonomisk vinst eller återinvesteringar.²³ Av Fiskeriverkets årsredovisning för 2010 framgår dock att lönsamheten delvis förbättrades förra året. Bland demersala²⁴ trålare, som består av olika fartygsgrupper som fiskar siklöja, havskräfta, räka och torsk, har utvecklingen generellt varit positiv. Totalt var förädlingsvärdet för de stora demersala trålarna dock fortsatt lågt i förhållande till kapitalkostnaderna, vilket enligt Fiskeriverket kan få och har fått effekter på återinvesteringar och besättningsstorlekar. I de pelagiska²⁵ grupperna dominerar fångsterna av sill, skarpsill och makrill. Lönsamheten inom segmentet visade 2009 en positiv utveckling. För fartygsgruppen som fiskar med passiva redskap var lönsamheten

²⁰ Fiskeriverket, 2011 och webbplatsen www.fiskeriverket.se, 2011-06-30.

²¹ Sveriges officiella statistik, 2011a och 2011b.

²² *Förädlingsvärdet* = Totala intäkter – Kostnader för reparation och underhåll, bränslekostnader och övriga rörliga kostnader. Förädlingsvärdet är ett mått på det överskott som kvarstår efter att alla rörliga kostnader har dragits av från intäkterna. Förädlingsvärdet ska täcka kapitalkostnader, andra fasta kostnader och arbetskraftskostnader.

²³ Fiskeriverket, 2008.

²⁴ *Demersala* är stationära botten nära levande arter, såsom torsk.

²⁵ *Pelagiska* är emigrerande arter, såsom sill.

fortsatt svag. Låga förädlingsvärden innebär låga löner och litet eller inget utrymme för investeringar. Samtidigt är det i högre grad än bland trålseger-
menten vanligt att fisket inte är den huvudsakliga sysselsättningen.²⁶

Tabell 7 Förädlingsvärdet per anställd/besättningsman (tusen kronor) i löpande priser

År	A	B	C	D	E	F	G
2002	85	341	583	568	1 814	344	143
2005	174	263	263	432	509	114	190
2007	223	443	459	662	1 167	146	303
2008	257	391	492	971	1 097	160	226
2009	380	430	780	1 423	1 632	155	240

Källa: Fiskeriverket, 2011. Avser endast fartyg med en infiskning som överstiger två basbelopp (85 600 kr år 2009). A=Demersala trålare mindre än 12 meter. B=Demersala trålare 12–24 meter. C=Demersala trålare 24–40 meter. D=Pelagiska trålare och ringnotsfartyg 0–40 meter. E=Pelagiska trålare och ringnotsfartyg större än 40 meter. F=Garn/krok/bur, fartyg mindre än 12 meter. G=Garn/krok/bur, fartyg 12–24 meter.

Regeringen har till riksdagen redovisat att den generellt låga lönsamheten inom svensk fiskeflotta visar att det existerar en överkapacitet inom svenskt fiske i den meningen att kapaciteten att ta upp fångst är större än de fångstmöjligheter som existerar. Den låga lönsamheten innebär bl.a. att det är svårt att komma in i fisket, att få lån till investeringar och att det blir mindre attraktivt att arbeta som fiskare.²⁷

4.2 Den gemensamma fiskeripolitiken och fiskeprogrammet

Fiskeripolitiken är gemensam inom EU

Fiskeripolitiken är ett gemensamt politikområde inom EU, vilket innebär att alla medlemsstater omfattas av samma bestämmelser. Det övergripande målet för den gemensamma fiskeripolitiken är att säkerställa att levande akvatiska resurser nyttjas på ett hållbart sätt i ekonomiskt, miljömässigt och socialt hänseende.²⁸ En av de viktigaste målsättningarna för den gemensamma fiskeripolitiken är att nå balans mellan flottans kapacitet och tillgången på fisk för att kunna säkerställa ett långsiktigt hållbart resursutnyttjande.

De nationella fiskeflottorna begränsas genom bestämmelser om flottans sammanlagda kapacitet. Sedan 2002 har medlemsstaterna ett kapacitetstak samt referensnivåer mätt i bruttotonnage (bruttoton, BT) och motorstyrka (kilowatt, kW). Dessa referensnivåer får inte överskridas. Systemet med regler för hur kapacitet får föras in och ut ur flottan kallas för entry–exit-regimen och innebär följande:

²⁶ Fiskeriverket, 2011.

²⁷ Skr. 2009/10:187.

²⁸ Webbplatsen www.regeringen.se, 2011-08-30.

- Om kapacitet dras tillbaka från flottan med offentligt stöd får den inte ersättas och referensnivån för medlemsstaten sänks automatiskt i förhållande till den mängd kapacitet som har dragits tillbaka med allmänna medel.
- Om ny kapacitet tillförs måste detta kompenseras med att minst motsvarande kapacitet dras tillbaka utan ekonomiskt bidrag.²⁹

Sverige ska årligen uppfylla EU:s krav på förvaltning av inträden och utträden ur flottan samt den referensnivå för fiskeflottans kapacitet som fastställts. I vissa delar av flottan (segment) och på vissa kuststräckor finns krav på att den utförda kapaciteten ska motsvara 110 % av införd fartygskapacitet. Detta krav har införts för att motverka effekten av den rationalisering som sker i flottan när äldre fartyg ersätts med modernare tonnage och den tekniska utrustningen byts ut mot annan som är effektivare.

Operativt program för fiskerieringen 2007–2013

En del i den gemensamma fiskeripolitiken handlar om strukturstöd. EU:s fiskeripolitik inriktas på att hitta den rätta avvägningen mellan en konkurrenskraftig fiskeriering, livskraftiga fiskbestånd och ett hållbart marint ekosystem. Under perioden 2007–2013 disponerar Europeiska fiskerifonden (EFF) totalt 3,85 miljarder euro för stöd. Medlemsländerna beslutar själva hur medlen ska fördelas mellan de olika prioriterade områdena.³⁰

Det nuvarande operativa programmet för fiskerieringen i Sverige 2007–2013 ska främja ett ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbart fiske. Det svenska programmet, som godkändes av kommissionen i december 2007, syftar till att främja ett hållbart fiske genom att

- skapa en balans mellan fiskeresurser och flottkapacitet
- höja fiskeriserktorns lönsamhet
- främja sysselsättning i landsbygdsområden i anslutning till fiskeriserktorn
- minska fiskets negativa miljöeffekter
- sörja för en hållbar miljö och ett hållbart naturligt fiskbestånd.

Det svenska programmet omfattar ca 54,5 miljoner euro från EFF. Detta ska medfinansieras nationellt med ungefär motsvarande summa. De totala stödberättigade kostnaderna uppgår därmed till ca 105 miljoner euro under perioden. Alla sektorer inom fiskerieringen kan söka stöd. Inom programmet finns fem prioriterade områden. Ett av de prioriterade områdena är Anpassning av fiskeflottan, vilket syftar till att anpassa Sveriges fiskeflotta till fiskbestånden och höja fiskeföretagens lönsamhet. Insatserna innefattar bl.a. stöd till definitivt eller tillfälligt upphörande av fiskeverksamhet.³¹

Styrningen av det operativa programmet ser ut på följande sätt:

²⁹ Skr. 2009/10:187.

³⁰ Webbplatsen <http://europa.eu>, 2011-08-30.

³¹ Webbplatserna www.regeringen.se och www.jordbruksverket.se, 2011-08-30.

- Landsbygdsdepartementet är bl.a. ordförande i övervakningskommittén och ansvarig för framtagande av program.
- Jordbruksverket (tidigare Fiskeriverket) är förvaltande myndighet och beslutar om stöd inom vissa åtgärder.
- Länsstyrelserna beslutar om stöd inom vissa åtgärder.
- Övervakningskommittén³² ansvarar för uppföljning och övervakning. Den består av 14 ledamöter från myndigheter och olika organisationer.

Uppföljningssystemet för strukturstödet till fisket

Det operativa programmet ska förhandsbedömas, utvärderas efter halva tiden och utvärderas i efterhand. Syftet med utvärderingarna ska vara att förbättra kvaliteten och måluppfyllelsen i stödet från EFF och i genomförandet av det operativa programmet. Utvärderingarna ska också bedöma den verkan stödet har. Måluppfyllelsen i stödet ska mätas på grundval av ett antal fastlagda kriterier. Medlemsstaterna ska avsätta de resurser som behövs för att genomföra utvärderingarna, ta fram och samla in nödvändiga uppgifter och använda de olika uppgifter som erhålls från övervakningssystemet.

Medlemsstaterna ska göra en förhandsbedömning av det operativa programmet och lägga fram den senast i samband med att det operativa programmet läggs fram.

Halvtidsutvärderingen ska göras för att kunna bedöma effektiviteten i programmet, för att justera det och förbättra stödets kvalitet och dess genomförande. Sommaren 2011 färdigställdes en halvtidsutvärdering av det svenska programmet. Den svenska halvtidsutvärderingen genomfördes av ett konsultföretag som upphandlades av dåvarande Fiskeriverket. Fiskeriverket tog som förvaltande myndighet emot resultaten i juni 2011. När Jordbruksverket blev förvaltande myndighet i juli 2011 tog denna myndighet över arbetet och förmedlade utvärderingens resultat vidare till Landsbygdsdepartementet och det operativa programmets övervakningskommitté. Halvtidsutvärderingens slutmottagare är EU-kommissionen. En korrigerad version av halvtidsutvärderingen överlämnades i september till Jordbruksverket. Ett underlag i form av handlingsplan och förslag till åtgärder med anledning av halvtidsutvärderingen har tagits fram av Jordbruksverket i samråd med Landsbygdsdepartementet och godkänts av övervakningskommittén. Under augusti och september 2011 arbetade verket fram en handlingsplan med åtgärder till följd av halvtidsutvärderingen samt förslag till ändringar i program och åtgärdsbilaga. Handlingsplanen och förslagen till ändringar har nyligen presenterats för övervakningskommittén. Enligt Jordbruksverket har övervakningskommittén för EFF hållits informerad om

³² Rådets förordning (EG) nr 1198/2006 av den 27 juli 2006 om Europeiska fiskerifonden. Medlemsstaten ska inrätta en övervakningskommitté för programmet enligt överenskomst med förvaltningsmyndigheten och efter samråd med parterna. Övervakningskommittén ska kontrollera att programmet genomförs effektivt och är av tillfredsställande kvalitet. Den ska bl.a. granska och godkänna urvalskriterierna för de insatser som finansieras.

pågående och avslutade skrotningskampanjer, och enligt önskemål från övervakningskommittén har särskilt fokus lagts på skrotningskampanjerna vid halvtidsutvärderingen av det operativa programmet. Dessutom har kommissionen önskat särskild information om skrotningskampanjerna vid årsmöten om EFF.³³

Vid utvärderingen i efterhand ska användningen av resurserna, det operativa programmets måluppfyllelse och ändamålsenlighet och den effekt det har haft i förhållande till målen granskas. Utvärderingen ska användas till att identifiera de faktorer som påverkat genomförandet av det operativa programmet. Efterhandsutvärderingen ska vara slutförd i december 2015.³⁴

4.3 Definitivt upphörande av fiskefartygs fiskeverksamhet

Regelverk

För att uppnå målen för minskning av kapaciteten i fiskeflottan finns inom ramen för fiskeprogrammet möjligheter att erbjuda bidrag för definitivt upphörande av fiskefartygs fiskeverksamhet (skrotningsbidrag). Definitivt upphörande av ett fiskefartygs fiskeverksamhet kan uppnås genom a) skrotning av fiskefartyget, b) omställning till annan verksamhet än fiske, c) omställning i syfte att tillskapa konstgjorda rev. Detta regleras i en EU-förordning.³⁵ Skrotningsbidraget kan enbart sökas i samband med nationella s.k. skrotningskampanjer. En förutsättning för att kunna få ett skrotningsbidrag är att de fiskefartygsägare och fiskare som ansöker om stöd berörs av en s.k. plan för anpassning av fiskeansträngningen.³⁶ Sverige har antagit två planer för anpassning av fiskeflottan: dels för torskfiske i Östersjön, dels för bottentrålande fartyg i Skagerrak, Kattegatt och Nordsjön.³⁷

Av en nationell plan för anpassning av fiskeansträngningen ska det bl.a. framgå, förutom de legala ramarna, vilket fiske som planen avser, den biologiska statusen, aktuell flottkapacitet och fiskeansträngning. Vidare ska i en sådan plan anges den förväntade nivån på fiskeansträngningen som planen ska leda till och hur planen kommer att bidra till större bestånd eller ökad lönsamhet för de fiskeföretag som berörs. Åtgärder inom ramen för en nationell plan för anpassning ska föregås av en miljökonsekvensbedömning och bidra till de mål som angetts i planen.

³³ Jordbruksverket, e-brev 2011-09-18, 2011-09-20 och 2011-10-13, Miljödepartementet, e-brev 2011-10-20 samt Regeringskansliet, 2007.

³⁴ Rådets förordning (EG) nr 1198/2006 om Europeiska fiskerifonden.

³⁵ Rådets förordning (EG) nr 1198/2006 om Europeiska fiskerifonden.

³⁶ Enligt artikel 5 i förordning (EG) nr 2371/2002. De planer som artikel 5 syftar på är bl.a. rådsförordningen (EG) nr 1098/2007 om upprättande av en flerårig plan för torskbestånden i Östersjön och det fiske som utnyttjar de bestånden m.m., samt rådsförordningen (EG) nr 1342/2008 om upprättande av en långsiktig plan för torskbestånden och det fiske som utnyttjar de bestånden m.m.

³⁷ Jordbruksverket, e-brev 2011-09-20, Fiskeriverket, 2008 och 2009b.

Fiskeriverket har inför varje skrotningskampanj meddelat föreskrifter om de närmare villkoren för skrotningsbidrag.³⁸ Ramarna för dessa villkor följer av en EU-förordning som anger att medlemsstaten får fastställa nivån på det offentliga stödet med hänsyn till den bästa kostnadseffektiviteten utifrån olika objektiva kriterier, t.ex. a) fiskefartygets pris på den nationella marknaden eller fartygets försäkringsvärde, b) fiskefartygets omsättning, c) fiskefartygets ålder och dräktighet (BT) eller maskinstyrka (kW).³⁹ Av en kommissionsförordning framgår att fiskefartyget i fråga efter definitivt upphörande av fiskeverksamheten ska strykas ur registret över gemenskapens fiskeflotta och att, i förekommande fall, fartygets fiskelicens ska annulleras. I det operativa programmet ska det redogöras för beräkningsmetoderna för det stöd som ges.⁴⁰

Av det nuvarande operativa programmet framgår att skrotningsbidrag endast kan komma i fråga för en fartygsägare som har använt sitt fartyg i aktivt fiske under minst 40 % av antalet tillåtna fiskedagar under en period av två år före ansökan. Vid bedömningen av ansökan ska hänsyn tas till fartygets ålder. Skrotningsbidraget, som är ett engångsbelopp, ska beräknas utifrån hur stort fartyget är och vilken kapacitet det har. Grunderna för att räkna ut beloppet anges i Fiskeriverkets föreskrifter. Skrotningsbidrag utbetalas endast mot bevis att fartyget är upphugget och därmed obrukbart.⁴¹

Ansvariga myndigheter i Sverige

Fiskefrågor handlades tidigare av Fiskeriverket. Sedan den 1 juli 2011 delas ansvaret för genomförandet av fiskepolitiken mellan Havs- och vattenmyndigheten och Jordbruksverket. Jordbruksverket ansvarar för genomförandet av den del av fiskepolitiken som syftar till att främja fiskenäringen, dvs. frågor om fritidsfiske och vattenbruk samt EU:s strukturstöd till fisket. Jordbruksverket har även ansvar för marknads-, handels-, konsument- och livsmedelsfrågor, smittskydd och foder samt statistik inom fiskets område. Detta innebär att bl.a. att eventuella skrotningsbidrag framdeles handläggs av Jordbruksverket.

Havs- och vattenmyndigheten är en ny myndighet som har tagit över stora delar av Fiskeriverkets tidigare verksamhet. Även verksamhet inom områden som Naturvårdsverket tidigare arbetade med har flyttats över till den nya myndigheten. Den forsknings- och utvecklingsverksamhet som Fiskeriverket tidigare bedrev har flyttats över till Sveriges lantbruksuniversitet, SLU. Havs- och vattenmyndighetens huvudsakliga uppgift är att

³⁸ FIFS 2008:12 och FIFS 2009:9.

³⁹ Artikel 22, rådets förordning (EG) nr 1198/2006 av den 27 juli 2006 om Europeiska fiskerifonden.

⁴⁰ Artikel 4, kommissionens förordning (EG) nr 498/2007 av den 26 mars 2007 om tillämpningsföreskrifter för rådets förordning (EG) nr 1198/2006 om Europeiska fiskerifonden.

⁴¹ Regeringskansliet, 2007, skr. 2009/10:187 och webbplatsen www.jordbruksverket.se, 2011-08-30.

biträda regeringen såväl nationellt som internationellt i frågor som rör förvaltning av fiskeresurserna och tillsyn av fiskets bedrivande. Detta arbete omfattar bl.a. sammanställning och tillgängliggörande av information om fiskbestånden och fisket, tillsyn samt regelgivning. Havs- och vattenmyndigheten ansvarar för de tillstånd som krävs för att få fiska, bl.a. yrkesfiskeslicens och fartygstillstånd.⁴²

4.4 Skrotningsskampanjernas mål och syfte

Målen är att minska flottkapaciteten och förbättra lönsamheten

Under senare år har Fiskeriverket genomfört två skrotningsskampanjer med stöd genom EFF. Båda var inriktade mot trålare som fångar torsk:

- 2008–2009 för torskfisket i Östersjön
- 2009–2010 för bottentrålare med minst 70 mm maska i Västerhavet.⁴³

För närvarande pågår ingen kampanj. Syftet med skrotningssbidraget har beskrivits på följande sätt i det operativa programmet för 2007–2013:

- Åtgärden ska främst bidra till målet att *minska fiskeflottans kapacitet*.
- En minskad fiskekapacitet bör också kunna bidra till *förbättrade förutsättningar för naturliga fiskbestånd*.
- En minskad fiskekapacitet bör också kunna ge fiskeföretag som är kvar i fiskeflottan bättre möjlighet att *nå företagsekonomisk lönsamhet*.

Regeringen har konstaterat att det råder en överkapacitet såväl i unionens fiskeflotta som i den svenska och att detta visar sig bl.a. i den låga lönsamheten i svenskt yrkesfiske. Statliga insatser i form av bl.a. riktade skrotningssbidrag syftar till att successivt åtgärda situationen. I det operativa programmet konstaterades att fångstkapaciteten för pelagiska bestånd är för hög och att det därför finns ett stort behov att minska kapaciteten av lönsamhetsskäl. I programmet konstaterade regeringen även att alla segment som, oberoende av redskap, fiskar torsk eller ål inte är i balans med tillgängliga resurser på grund av den svaga beståndssituationen. Det småskaliga kustfisket, dvs. de som fiskar med passiva redskap, har dock såväl hög sysselsättning som låg bränsleförbrukning per kilo landad torsk samt mycket liten miljöeffekt på botten. Mot den bakgrunden blev fartyg inom det småskaliga kustfisket inte prioriterade för skrotningssbidrag inom programmet.⁴⁴

I det nuvarande fiskeprogrammet har fem övergripande mål fastställts, varav två rör fiskeflottans kapacitet och lönsamhetsproblemen:

⁴² Webbplatserna www.regeringen.se, www.jordbruksverket.se och www.havochvatten.se, 2011-08-30.

⁴³ Fiskeriverket, 2011.

⁴⁴ Skr. 2009/10:187 och Regeringskansliet, 2007.

- Kapaciteten i den svenska fiskeflottan ska minska så att fiskeansträngningen anpassas till en långsiktigt hållbar beståndssituation.
- Lönsamheten i fiskerinäringen ska öka.⁴⁵

De mer detaljerade målen fastställdes till följande:

- Kapaciteten, mätt i bruttotonnage (BT) och motorstyrka (kW), ska minska för demersala trålare med 50 %, för pelagiska trålare med 30 % samt för räkfartyg med 10 % fram till 2015.
- Lönsamheten, mätt i ökat förädlingsvärde/anställd, ska öka med 10 % fram till 2015.⁴⁶

För det operativa programmet har övergripande mål (programmål) tagits fram, vilka ska bidra till att uppnå de strategiska målen i den nationella strategiska planen för fiskerinäringen i Sverige 2007–2013. Enligt Regeringskansliet ska det vara möjligt att följa upp programmålen genom indikatorer för att visa på programmets måluppfyllelse. För Östersjökampanjen angavs att till 2010 skulle kapaciteten bland torskträlade fartyg i Östersjön minska med ca 10 %, vilket motsvarar 1 100 BT. För Västerhavskampanjen angavs att avsikten var att minska kapaciteten i detta fiske med 40 % fram till 2015, bl.a. genom skrotningsbidrag. Målet var att få en fiskeflotta i balans med tillgänglig fiskeresurs.

Jordbruksverket har i uppföljningen framfört att syftet med skrotningskampanjerna var att öka lönsamheten i det demersala segmentet och att bidra till att minska fiskeridödligheten. Ett av de övergripande målen för det svenska operativa programmet för fiskerinäringen i Sverige 2007–2013 är att kapaciteten i den svenska fiskeflottan ska minska så att fiskeansträngningen anpassas till en långsiktigt hållbar beståndssituation.⁴⁷

4.5 Skrotningskampanjernas genomförande

Skrotningskampanjer har genomförts för Östersjön och Västerhavet

Under 2008 upprättade Fiskeriverket en plan för anpassning av torskfisket i Östersjön och en första skrotningskampanj genomfördes under hösten 2008. Målet för planen var att öka lönsamheten i de svenska demersala segmenten och bidra till att sänka fiskeridödligheten i Östersjön. Ett antal villkor ställdes på fartygen för att dessa skulle kunna få bidrag. Som exempel kan nämnas att fartyget skulle vara äldre än 10 år, att fartyget under 2006 och 2007 hade bedrivit torskfiske med trål och att det hade bedrivit fiske under minst 75 dagar under vardera av nämnda två år.

⁴⁵ Regeringskansliet, 2007.

⁴⁶ Regeringskansliet, 2007.

⁴⁷ Fiskeriverket, 2010a. Jordbruksverket, e-brev 2011-09-20.

Under 2009 antog Fiskeriverket en plan för anpassning av fiskeflottan av bottentrålände fartyg i Skagerrak, Kattegatt och Nordsjön med minst 70 mm maska. Ansökningstiden för bidraget gick ut den 31 juli 2009 och 45 ansökningar inkom. Stödets storlek skulle vägas dels mot det torskfiske som bedrivits med fartyget, dels mot minskningen av fiskekapacitet. Fiskeriverket beredde ansökningarna. I april 2010 meddelade Fiskeriverket att man hade avslutat skrotningskampanjen i Västerhavet. Av de 45 inkomna ansökningarna hade 24 beviljats efter att Fiskeriverket och fartygsägarna kommit överens om stödbeloppet. I samband med propositionen om en sammanhållen svensk havspolitik tillfördes programmet ytterligare 28 miljoner kronor för 2009 och 2010 från havsmiljöanslaget som nationell offentlig medfinansiering. Medlen syftade till att främja åtgärder för en förbättrad havsmiljö men innebar även att genomförandet av programmet i sin helhet skulle underlättas.⁴⁸

Handläggning av skrotningsbidragen i flera steg

Halvtidsutvärderingen av Sveriges operativa program visar att ansökningar och beviljande av skrotningsärenden kom igång relativt fort under programperioden. I uppföljningen har Jordbruksverket beskrivit att första steget i handläggningen av en ansökan var att kontrollera om villkoren för skrotning var uppfyllda. Valet av vilka fartyg som fick skrotningsbidrag gjordes på följande sätt:

- I Östersjökampanjen angavs att företräde skulle ges till fartyg som under de två senaste åren haft hemmahamn i Hallands eller Västra Götalands län, därefter att storleken på bidraget skulle bedömas efter fångad torsk åren 2006 och 2007, samt den minskning i kapacitet som skrotningen av fartyget innebär.
- För Västerhavskampanjen gavs företräde för fartyg som använts i fiske i Kattegatt med en maskstorlek av 90 mm eller mer och därefter en bedömning av fångad torsk åren 2007 och 2008 samt den minskning i kapacitet som skrotningen av fartyget innebär. Företräde gavs om man fiskat med minst 90 mm maska eftersom det med mindre maska är krav på rist som sorterar ut fisk och eftersom läget för torsken var mest kritiskt i Kattegatt.⁴⁹

Sedan förhandlades hur storleken på bidraget skulle värderas utifrån vad som var uppsatt i respektive föreskrift. De svenska skrotningskampanjerna har varit utformade som ett anbudsförfarande. Den som sökt bidrag har fått begära ett belopp med eventuell förhandling därefter. Sveriges Fiskares Riksförbund (SFR) menar att ansökningsförfarandet med anbudsgivning var lämpligt ur ett marknadsperspektiv men att det var en klar nackdel att det inte i samtliga fall var ett ”aktivt” tonnage som skrotades.

⁴⁸ Fiskeriverket, 2008, 2009a och 2010a samt skr. 2009/10:187 och prop. 2008/09:170.

⁴⁹ Jordbruksverket, e-brev 2011-09-20.

Skrotningsbidraget har enligt Jordbruksverket betalats ut efter att fartyget har blivit skrotat och intyg om detta inkommit. Fartygen har förstörts helt så att de inte kan användas till andra ändamål. Enligt uppgift har så gott som samtliga fartygsägare skrotat sina fartyg i Grenå, Danmark (Fornaes A/S). Villkoren för skrotningsbidraget var att skrotningen skulle ske inom ett halvår från Fiskeriverkets beslut om beviljande av skrotningsbidrag. Alla fisketillstånd som är knutna till fartygen ska dras in i samband med skrotningen. Möjligheten för fartygsägarna att etablera sig i detta fiske ska därmed vara stängda.

Fiskerinäringens och andra aktörers inställning till skrotning

När det gäller frågan om vilka reaktioner som skrotningskampanjerna har fått från fiskerinäringen och andra aktörer har Jordbruksverket framfört att övervakningskommittén, som bl.a. består av representanter för fiskerinäringen, enhälligt beslutade om att omföra medel till skrotning (se nedan). SFR har i uppföljningen framfört att man ställde sig bakom syften och mål i den nationella strategiska plan för EFF som Fiskeriverket föreslog. Skälen var att skrotning var ett sätt att skapa ökad lönsamhet hos kvarvarande fiskefartyg, verksamma efter det att skrotningskampanjerna hade genomförts enligt planen. SFR hade i stort samma bedömning om graden av s.k. överkapacitet, men förbehåll avseende intresset eftersom torskbestånden i Östersjön redan 2007 var på stark uppgång. SFR menar att det regelverk Fiskeriverket och övervakningskommittén beslutade om syntes vara rimligt avvägt 2007–2008 och en god grund för en lyckad kampanj. Även Världsnaturfonden (WWF) har i uppföljningen framfört att man accepterade överföringen av medel och det ökade fokuset på skrotning. WWF menar att syftet och intentionen att minska svensk överkapacitet i fiskeflottan i grunden var positivt. Enligt WWF:s uppfattning har Fiskeriverket agerat utifrån de drivkrafter som kommissionen och svenska regeringen lyfte fram när det gäller att minska kapaciteten.

Kostnaderna för skrotning blev högre än beräknat

I årets resultatredovisning till riksdagen konstaterar regeringen att skrotning av fiskefartyg tillhör de områden i fiskeprogrammet där mest medel för åtgärder beviljats. Skrotningskampanjerna har finansierats genom fiskeprogrammet. Sverige har avsatt ca 25 % av fiskeprogrammets budget för den del av det operativa programmet där bl.a. skrotningsbidraget ingår.⁵⁰ Finansieringsandelarna har enligt uppgift från Jordbruksverket varit totalt 63 % från EU (EFF) och 37 % från statliga medel. Jordbruksverket har i uppföljningen framfört att skrotningskampanjerna blev dyrare än beräknat, vilket resulterade i betydande medelsomföringar inom det prioriterade området.

⁵⁰ Skr. 2009/10:187.

I uppföljningen har bl.a. följande orsaker angetts till att skrotning blev en betydligt dyrare åtgärd än vad Fiskeriverket ursprungligen hade räknat med:

- Den som sökte skrotningsbidrag fick begära ett belopp som sedan blev föremål för eventuell förhandling. De begärda beloppen var förhållandevis höga.
- Fiskeriverket eftersträvade att i första hand skrota fartyg som hade stora fångster. Eftersom bidragsbeloppen beräknades utifrån båtarnas storlek och kapacitet blev bidragen förhållandevis höga.

De höga kostnaderna ledde till att det under vintern 2010 överfördes knappt 54 miljoner kronor till skrotning från övriga åtgärder inom denna del av det operativa programmet (Anpassning av fiskeflottan):

- Ursprunglig ram för skrotning (2007): 43 048 539 kr.
- Omföring (vintern 2010): +53 947 270 kr.
- Ram för skrotning efter omföring: 96 995 809 kr.⁵¹

Av halvtidsutvärderingen framgår att en jämförelse mellan sökt och beviljat belopp visar att söktrycket var relativt högt:

- Sökt belopp 2010: 217 621 410 kr.
- Nettobeviljade medel 2010: 92 980 500 kr.

Av tabellen nedan framgår beviljade och utbetalade medel för skrotning.

Tabell 8 Definitivt upphörande av fiskeverksamhet, beviljade och utbetalade medel (1 januari 2007–31 december 2010)

Ram totala EU-medel	97 miljoner kronor
Nettobeviljat EU-medel (mnkr)	93 miljoner kronor
Nettobeviljat EU-medel (% av ram)	96 %
Nettobeviljat Fiskeriverket (mnkr)	34,7 miljoner kronor
Nettobeviljat övriga offentliga medel (mnkr)	19,2 miljoner kronor
Utbetalat EU-medel (mnkr)	93 miljoner kronor
Utbetalat EU-medel (% av ram)	96 %
Utbetalat EU-medel (% av beviljat)	100 %

Källa: Ramböll, 2011.

Havs- och vattenmyndigheten har i en kommentar framfört att det har förekommit uppgifter om att gamla fiskefartyg har fått förhållandevis höga skrotningsbidrag eftersom Fiskeriverket inte hade med någon åldersfaktor i de bidrag som yrkesfiskarna blev erbjudna. Samtidigt menar myndigheten att det skulle ha varit komplicerat att ta hänsyn till fartygsåldern eftersom det finns stora skillnader vad gäller t.ex. hur mycket fartygen har renoverats. Myndigheten menar att det är svårt att jämföra ett fartygs marknadsvärde med en skrotningspremie. Marknadsvärdet på fiskefartyg kan variera

⁵¹ Ramböll, 2011.

avsevärt beroende på bl.a. förväntat infiskningsvärde, vilka fiskerättigheter som det säljs med, förhoppningar om ett kommande system med individuella kvoter m.m.

4.6 Skrotningskampanjernas resultat och effekter

Halvtidsmålet om minskad kapacitet 2010 är uppnått

Enligt halvtidsutvärderingen är det övergripande halvtidsmålet om minskad kapacitet i fiskeflottan 2010 uppnått, vilket är en följd av att stort fokus har legat på att skrota fartyg. Måluppfyllelsen anses därför vara god, och utvärderarna konstaterar att flottan har minskat väl över målet.

Tabell 9 Mål och utfall vad gäller fiskeflottans kapacitet

	Bruttoton (BT)	Motorstyrka (kW)
Mål 2010	-8 %	-6 %
Utfall 2010	-24,7 %	-17,4 %
varav för demersala trålare:		
Mål 2010	-13 %	-13 %
Utfall 2010	-26 %	-19 %
Mål 2015	-50 %	-50 %

Källa: Ramböll, 2011.

Slutmålet om minskad kapacitet 2015 kommer sannolikt inte att nås

När det gäller målen för 2015 har de enligt halvtidsutvärderingen överträffats för pelagiska fartyg och notfartyg, vilket dock uppges bero på införandet av individuellt överförbara kvoter och inte på det operativa programmet. Vad gäller demersala trålare, som är den del av flottan som har fått skrotningsbidrag inom det operativa programmet, är det en bra bit kvar innan målen 2015 är uppnådda. Även Fiskeriverket har framfört att det inte är möjligt att nå det totala målet om att minska flottan med 50 % till år 2015. Enligt halvtidsutvärderarna krävs ytterligare minskning i bruttoton och kilowatt. Med tanke på att det har krävts stora omflyttningar av medel inom programmet för att nå halvtidsmålen inom detta område så ser utvärderarna det som en stor utmaning för programmet att inom de ekonomiska ramarna nå målsättningarna för hela programperioden genom fortsatt arbete med ekonomiskt stöd för skrotning. Enligt utvärderarna behöver andra medel med största sannolikhet användas framöver. Jordbruksverket har konstaterat att Sverige har beviljat 98 % av tillgängliga medel och att slutmålet för 2015 sannolikt inte kommer att nås.⁵²

⁵² Ramböll, 2011. Fiskeriverket, 2010b. Jordbruksverket, e-brev 2011-09-18.

Totalt skrotades 29 fartyg till en kostnad av 147 miljoner kronor

Totalt skrotades i de båda kampanjerna 29 fartyg, varav 6 under Östersjökampanjen och 23 under Västerhavskampanjen. De fartyg som skrotats finns inom segmentet demersala trålare. Totalt skrotades ett bruttotonnage på 2 466 BT och en motorstyrka på 9 590 kW med stöd, vilket enligt Fiskeriverkets årsredovisning motsvarar 26 % av kapaciteten för segmentet demersala trålare sett till bruttotonnage och 19 % sett till kilowatt. Samtliga tillstånd som var kopplade till fartygen återgick till Fiskeriverket. För de fartyg som skrotades under Östersjökampanjen gällde det 6 tillstånd att fiska torsk i Östersjön.

De 6 torsktrålare som skrotades under Östersjökampanjen var samtliga förhållandevis stora fartyg, medan det var större spridning på de 23 som beviljades stöd under Västerhavskampanjen (från drygt 11 meter till knappt 31 meter). Av de totalt 29 fartygen var 16 från Västra Götalands län (framför allt från Göteborg och Öckerö kommun), 11 från Halland, 1 från Blekinge och 1 från Kalmar län.

Stöd om sammanlagt ca 147 miljoner kronor, varav ca 93 miljoner kronor utgörs av medel från EFF och ca 54 miljoner kronor av nationella medel, har utbetalats för båda kampanjerna. Kostnaden var 54,1 miljoner kronor för Östersjökampanjen där besluten och utbetalningarna gjordes 2009. För Västerhavskampanjen var kostnaden 92,8 miljoner kronor som beviljades och utbetalades 2010.

Tabell 10 Skrotningskampanjernas resultat 2008–2010

Programperiod	2007–2013 Östersjön	2007–2013 Västerhavet	Summa
Utbetalda medel (mnkr)	54,1	92,8	147
Antal fartyg	6	23	29
Bruttotonnage (BT)	1 040	1 426	2 466
Motorstyrka (kW)	3 306	6 284	9 590

Källa: Fiskeriverket, 2011, och Jordbruksverket, e-brev 2011-09-20.

Skrotningskampanjen i Östersjön innebar att 10 % av tonnaget skrotades. Kostnaden uppgick till ca 9 miljoner kronor per fartyg, ca 52 000 kr per BT eller drygt 16 000 kr per kW. Skrotningskampanjen i Västerhavet innebar att 24 skrotningsbidrag beviljades, men en fartygsägare valde att fortsätta fiska och avstod skrotningsstödet. Nio fartyg hade hemmahamn i Halland och resten hade hemmahamn i Västra Götaland. När det gäller Västerhavskampanjen är det, förutom efforttillstånd för de 23 fartygen, 4 räkfisketillstånd, 2 tillstånd för torsk i Östersjön, 19 tillstånd för fiske efter havskräfta med bottentrål försedd med artsortande rist, 1 tillstånd att fiska burkräfta, samt 1 fartyg med pelagisk kvot som berörts.⁵³

⁵³ Fiskeriverket, 2011, och Jordbruksverket, e-brev 2011-09-20.

Skrotningsbidraget har lett till minskad fartygskapacitet

Under den tid som skrotningskampanjen pågick, 2008–2010, skrotades 29 fartyg medan fiskeflottan minskade med 108 fartyg (se tabell 5). Maskinstyrkan minskade med 9 590 kW genom skrotning jämfört med 54 303 kW för flottan i sin helhet. Bruttodräktigheten minskade med 2 466 BT genom skrotning jämfört med att hela fiskeflottan minskade med 12 953 BT under perioden.

I årets resultatredovisning till riksdagen konstaterar regeringen att de två skrotningskampanjerna har inneburit att segmentet demersala trålares totala bruttotonnage minskat med omkring 25 %. Samtliga tillstånd kopplade till de skrotade fartygen har återgått till Fiskeriverket och har under 2011 fördelats till de kvarvarande fartygen med en förväntad lönsamhetsökning som följd. Regeringens bedömning är dock att fiskeflottan alltså är för stor i förhållande till fiskeresursen och att problemen med alltför hårt fiskestryck på vissa bestånd och bifångster kvarstår.⁵⁴

Fiskeriverket har tidigare framfört att det var en viktig åtgärd att erbjuda yrkesfiskare möjligheten att skrota sina fartyg. Verket menade att stöd till definitivt upphörande av fiskeverksamhet kan ha stor betydelse när det gäller att reducera den överkapacitet som finns inom delar av flottan. I halvtidsutvärderingen konstateras att merparten av de intervjuade inte skulle ha genomfört skrotningen utan bidrag.

Kapaciteten för Östersjöns stora torskfartyg har minskat och skrotningskampanjen ligger bakom en stor del av minskningen. Minskningen av fartygskapaciteten inom Östersjöns torskfiske gäller främst de fartyg som tar upp mest fisk, dvs. trålarna. Fiskeriverket gjorde 2010 bedömningen att om man skulle ha avstått från kampanjen hade kapacitetsminskningen varit mer begränsad och det kvarvarande fiskets lönsamhet sämre. När det gäller Västerhavet framförde Fiskeriverket att skrotningskampanjen har lett till en avsevärd minskning av trålfloTTan på Västkusten och bedömde att det kommer att få positiva effekter på lönsamheten för de företag som finns kvar.⁵⁵

I halvtidsutvärderingen konstateras att en tydlig minskning av flottkapaciteten har skett. Utvärderarna menar att resultaten av åtgärderna för att minska flottkapaciteten även svarar väl mot syftet om en hållbar balans mellan resurser och fiskekapacitet. Jordbruksverket påminner om att överkapaciteten enligt det operativa programmet är ca 50 % för segmentet; men trots att det inte är uppnått är det ändå en påtaglig del av flottan som har skrotats.

⁵⁴ Prop. 2011/12:1 utg.omr. 23 och utg.omr. 20.

⁵⁵ Fiskeriverket, 2010a.

Kapaciteten har minskat även av andra orsaker

I halvtidsutvärderingen pekas på att det även finns andra faktorer utanför det operativa programmet som påverkar resultatet. Fiskeriverket har tidigare framfört att utöver skrotningskampanjen har kapaciteten gått ner som en följd av nationella regleringar. Bland annat ställdes krav på en lägsta aktiv fiskerivå för att få fortsatt tillstånd 2009. Dessutom minskade antalet fartyg på grund av omfördelningar till andra fisken.⁵⁶

Det finns exempel på motverkande åtgärder

I halvtidsutvärderingen uppmärksammas även att arbetet med skrotning delvis motverkar andra åtgärder inom det operativa programmet. Som exempel nämns en stödmottagare som har getts stöd till investeringar ett år, och året därpå har fartyget fått stöd för att skrotas. Enligt halvtidsutvärderingen är det oklart om så har skett vid fler tillfällen, och de stödsökande blir i så fall återbetalningsskyldiga.

Skrotningskampanjernas effekter på yrkesfiskets lönsamhet

Regeringens bedömning i årets resultatredovisning till riksdagen är att de ekonomiska förutsättningarna förväntas ha förbättrats efter genomförd skrotningskampanj för de fiskeföretag som är kvar i den demersala flottan efter genomförda skrotningskampanjer.⁵⁷ Från Fiskeriverket framfördes i årsredovisningen för 2011 att det utökade utrymmet på grund av de skrotade fartygen förhoppningsvis skulle komma att medföra en förbättrad lönsamhet för de kvarvarande fartygen. Jordbruksverket har i denna uppföljning framfört att fartygsskrotningen faktiskt har lett till ökat förädlingsvärde inom segmentet.

I halvtidsutvärderingen konstateras att lönsamheten inom fiskenäringen har ökat. Lönsamheten per anställd har ökat med 36 %, samtidigt som det betonas att lönsamheten per anställd är mycket olika inom fiskeflottans olika segment. Enligt halvtidsutvärderingen visar detta att målet är nått för 2010 och 2015. Samtidigt konstaterar utvärderarna att detta är missvisande eftersom lönsamheten i näringen ökar bl.a. när flottan minskar och därmed antalet anställda inom flottan. Enligt halvtidsutvärderingen har lönsamheten på total nivå ökat med 7 % medan antalet anställda har minskat med 21 %, vilket bidrar till den kraftiga ökningen i lönsamheten per anställd.

⁵⁶ Fiskeriverket, 2010a.

⁵⁷ Prop. 2011/12:1 utg.omr. 23.

Tabell 11 Mål och utfall vad gäller yrkesfiskets lönsamhet

	Förädlingsvärde per anställd (kr)	Förändring i förädlingsvärde per anställd (%)
Utgångsläge 2006	184 747 kr	
Mål 2010		+3 %
Utfall 2010	251 550 kr	+36 %
Mål 2015		+10 %

Källa: Ramböll, 2011.

SFR har framfört att lönsamheten inte har ökat. Orsaken till detta uppges vara Fiskeriverkets parallella beslut om fartygstillstånd, överlåtelser och därmed sammanhängande torskfisketillstånd, genom vilka det aktiva tonnage, särskilt i Östersjön, tillåtits vida överstiga det med skrotningskampanjen bortlösta. SFR menar att summan av Fiskeriverkets agerande varit negativt för näringen trots att kvoterna i Östersjön under de aktuella åren har ökat med 15 % per år. Enligt SFR har det nyinsläppta tonnaget urholkat de möjligheter till ökad lönsamhet som fanns i början av 2008.

Det finns olika syn på skrotningsbidraget

Halvtidsutvärderingen visar att det finns olika syn på huruvida skrotningsbidraget har varit bra eller dåligt, såväl hos stödmottagare som hos andra intressenter. Enligt halvtidsutvärderingen fanns en relativt stor enighet såväl på dåvarande Fiskeriverket som hos stödmottagare om att inga mer resurser ska läggas på skrotning utan att andra metoder för att minska kapaciteten i fiskeflottan kan komplettera stödet:

Således, då halvtidsmålen för minskningen av kapaciteten överstigits samtidigt som handläggare uppger att åtgärden blev betydligt dyrare än beräknat och att tillförda medel är förbrukade, är rekommendationen att inte tillföra mer medel till denna åtgärd utan att i stället utreda vilka andra typer av åtgärder som kan bidra till att målen om minskad kapacitet uppnås.⁵⁸

SFR menar att resultatet av skrotningskampanjerna bedöms som i sig självt lyckat med ett ökat utrymme för kvarvarande fartyg och ett bortlöst tonnage som annars kunde ha expanderat sin produktion. SFR menar att skrotningsbidragen i sig själva, med ett konsekvent beslutsfattande från ansvarig myndighet, hade kunnat vara en effektiv strukturell åtgärd. SFR menar dock att de senaste kampanjerna har motverkats av Fiskeriverkets egna beslut att bevilja nya torskfisketillstånd i Östersjön samt nya fartygstillstånd till båtar under 10 meter för fiske i Västerhavet (utan krav på s.k. kilowattdagar). SFR menar att Fiskeriverket borde ha sett över sitt samlade regelverk för dessa ärenden innan kampanjerna inleddes. SFR har till övervakningskommittén för EFF och Landsbyggsdepartementet framfört att förbundet inte har några önskemål om ytterligare skrotningskampanjer, annat än avgångsvederlag för ålfiskare. Den lösning som förordas av SFR

⁵⁸ Ramböll, 2011.

framgent är den som framgår av betänkandet till en ny fiskevårdslag samt kommissionens förslag till en ny grundförordning för den gemensamma fiskeripolitiken.⁵⁹

Världsnaturfonden (WWF) menar att resultatet av skrotningskampanjerna inte blev så effektivt som det var tänkt. WWF pekar på att en förklaring till detta kan vara att eftersom skrotning har genomförts frivilligt kunde även delar av fiskeflottan med lägre kapacitet ansöka om bidrag. WWF menar att en del av de sökande har sett skrotningsbidraget som ett avgångsvederlag och slutat fiska på grund av åldersskäl. WWF har vidare framfört följande:

- Resultatet är inte det bästa. Fler lågkapacitetsbåtar än högkapacitetsbåtar har ansökt om skrotningsbidrag, vilket i sig kan vara logiskt eftersom ansökan om skrotning är frivillig och ett företag som går bra knappast ansöker om avslut.⁶⁰
- WWF menar att flera medlemsstater i EU inte har använt skrotningsbidraget på ett strategiskt sätt för att minska fisketrycket. I stället har EFF-medlen hjälpt enskilda yrkesfiskare att klara bl.a. höga bränslepriser. WWF menar att skrotningsbidrag är kostsamt för skattebetalarna och ett omständligt förfarande för att minska kapaciteten i fiskeflottan utan att säkert veta om kapaciteten verkligen minskar eftersom detta är beroende av vilka segment som väljs ut.⁶¹

Risk att skrotningskampanjen blir kontraproduktiv

Jordbruksverket har i uppföljningen pekat på att en risk med skrotningsstöd är att det ger medel till näringen som återinvesteras och att delar av skrotningskampanjen därför blir kontraproduktiv.

Alternativ till skrotning

Flera aktörer, bl.a. Jordbruksverket, har pekat på att överlåtbara fiskerättigheter har tillämpats inom det pelagiska fisket i stället för skrotningsbidrag. Jordbruksverket har framfört att det inte hade funnits medel till att använda skrotningsstöd för det pelagiska fisket. Dessutom uppges minskningen i bruttotonnage respektive kilowatt vara något större för pelagiska trålare och notfartyg (–36 % respektive –34 %) än inom det demersala segmentet som berörs av skrotning (–26 % respektive –19 %). Jordbruksverket har framfört att andra möjliga fiskepolitiska åtgärder för att minska överkapaciteten och öka lönsamheten inom fiskeflottan skulle kunna utredas vidare av resursförvaltande myndighet. Modeller för överlåtbara rättigheter⁶² har enligt Jordbruksverket visat att sådana förvaltningsåtgärder kan

⁵⁹ Sveriges Fiskares Riksförbund (SFR), e-brev 2011-09-07.

⁶⁰ Världsnaturfonden (WWF), e-brev 2011-10-09.

⁶¹ Världsnaturfonden (WWF) m.fl., 2011, och e-brev 2011-10-06.

⁶² Individual Transferable Quotas (ITQ).

ge önskvärda effekter.⁶³ Jordbruksverket menar att ett sådant system möjligen skulle kunna vidareutvecklas med ett auktionsförfarande av fiskerättigheter.

Jordbruksverket kommer att upphöra med stöden till skrotning av fiskefartyg och i stället arbeta för att minska fisketrycket på andra sätt. Jordbruksverket menar att en väg till ett mer hållbart fiske är att utveckla mer selektiva redskap som bara fångar den fisk man vill ha. En annan väg är att skydda djurlivet i vattnet, t.ex. genom att rensa havsområden på förloerade fiskegarn.⁶⁴

Även SFR har i uppföljningen pekat på lagstiftningen om överlåtbara rättigheter inom det pelagiska fisket som en alternativ strukturell åtgärd som kan genomföras utan statliga medel. Den har enligt SFR möjliggjort företagssammanslagningar genom individuella kvoter till fartygen. SFR uppger att i den sektorn har närmare 60 % (mot beräknade 30–40 %) av tidigare tonnage tagits ur fisket på marknadens villkor. WWF har framfört att det mest effektiva sättet att minska fiskeflottans kapacitet är att ta bort eller minska subventionerna till det europeiska fisket.

Skrotningen påverkar inte fiskeridödligheten

I den skrivelse som regeringen lämnade till riksdagen våren 2010 framfördes att fiskeridödligheten i det korta perspektivet inte kommer att förändras dramatiskt till följd av skrotningen eftersom den svenska kvoten kommer att fiskas upp. Skrotningen kommer dock att medföra högre tillåten fångstmängd per kvarvarande fartyg, vilket enligt regeringen kommer att minska risken för utkast och high-grading (optimering av fångstens värde). Detta beror på att yrkesfiskarna strävar efter att – i en svag ekonomisk situation – optimera det ekonomiska utbytet av sin tillåtna fångstmängd. Fiskeridödligheten är också beroende av andra länders åtgärder varför nettoeffekten av svenska åtgärder är svår att bedöma. Regeringen gjorde bedömningen att de statliga insatserna, såsom skrotningskampanjer, har bidragit till en minskning av den svenska fiskeflottans kapacitet men att det kvarstår en överkapacitet som resulterar i en fortsatt låg lönsamhet.⁶⁵

På kort sikt bedömer även Jordbruksverket att fiskeridödligheten inte har påverkats dramatiskt, eftersom den svenska kvoten sannolikt kommer att fiskas upp av fartyg som är kvar i drift och det totala antalet kilowatt-dagar kommer att användas. Jordbruksverket menar, liksom regeringen, att risken för utkast och high-grading bör minska, eftersom skrotningen innebär att varje fartyg får en större tillåten fångstmängd.

⁶³ Paulrud, A. & S. Waldo, 2011.

⁶⁴ Jordbruksverket, 2011.

⁶⁵ Skr. 2009/10:187.

Landsbyggsdepartementet har i en kommentar framfört att skälen till att genomföra skrotningskampanjer sammanfaller med de skäl som finns för införandet av ett system med överlåtbara fiskerättigheter i det pelagiska fisket. Det är fråga om en strukturanpassning som dels ska leda till en ökad lönsamhet, dels till ett hållbart fiske. Ett minskat fisketryck är en del av ett hållbart fiske. Regeringen har framfört att det finns en tydlig koppling mellan en reduktion av fiskekapaciteten och ett minskat fisketryck. Syftet med skrotningen är *inte* att den svenska kvoten inte ska fiskas upp utan att det blir färre fartyg som fiskar denna kvot. Från departementet har i uppföljningen betonats att dessa fartyg då kommer att få en bättre lönsamhet. Detta innebär att incitamenten att överskrida gällande regelverk och därmed orsaka ett högre fisketryck för att öka lönsamheten kan förväntas minska.⁶⁶

Oklart vad som har hänt med yrkesfiskare som fått skrotningsbidrag

När det gäller frågan om vad som har hänt med de yrkesfiskare som har fått skrotningsbidrag – om de har avslutat sin verksamhet eller fortsatt med fiske – uppger Jordbruksverket att ett fåtal fiskare har fört in fartyg under 10 meter i fiskeflottan och då har fört ut motsvarande kapacitet som de har fört in i det segmentet (se nedan). Runt hälften har fortsatt med fiskeverksamhet och några har övergått till fisketurismverksamhet. Enligt uppgift från Jordbruksverket och Havs- och vattenmyndigheten kan de inte lämna närmare uppgifter än så om vad som har hänt med de yrkesfiskare som har fått skrotningsbidrag.

Jordbruksverket har betonat att om ett fartyg skrotas dras fartygstillståndet och alla de särskilda fisketillstånd som gäller för fartyget in. Däremot blir inte stödmottagaren av med yrkesfiskeslicensen, såvida inte avgångsvederlag söks och beviljas, vilket är möjligt för fiskare som är över 55 år och har arbetat på ett fartyg som skrotas med stöd. Jordbruksverket betonar att fisket numera är i hög grad reglerat genom särskilda fisketillstånd och att dessa till större delen är stängda, eftersom det sällan bedöms finnas biologiskt utrymme för att ta in fler fiskare. Detta innebär enligt Jordbruksverket att möjligheterna att komma in på ett annat fiske är begränsade. Ett undantag är dock för fartyg under 10 meter (se nedan). Om fartygsägaren redan har ytterligare fartyg, så kan han dock fortsätta fiska med det och med de fiskemöjligheterna som finns för det fartyget.

I halvtidsutvärderingen konstateras att det är svårt att bedöma hur många som faktiskt har fortsatt inom fiskenäringen efter erhållet skrotningsbidrag, men det konstateras att osäkerheten kring detta kan innebära att måluppfyllelsen i själva verket inte är så omfattande som det antyds i statistiken.

⁶⁶ Prop. 2008/09:169. Landsbyggsdepartementet, e-brev 2011-09-19.

SFR menar att de flesta som erhållit skrotningsbidrag har återinvesterat medlen i annat fiske. SFR uppger att några få har erhållit avgångsvederlag och gått i pension av åldersskäl samt att några få har investerat i annan verksamhet.

Möjligheterna till nyetablering av fartyg under 10 meter efter skrotningsbidrag

Miljö- och jordbruksutskottets uppföljnings- och utvärderingsgrupp uppmärksammade redan hösten 2010 att kritik framförts mot att yrkesfiskare har möjlighet att nyetablera fartyg under 10 meter efter att skrotningsbidrag har erhållits. Det hade från bl.a. yrkesfiskare framförts kritik mot Fiskeriverkets skrotningskampanjer som de menade ledde till att yrkesfiskare som skrotar sina båtar kunde fortsätta fiska. Frågan togs bl.a. upp i en motion till SFR:s kongress:

En annan djup orättvisa är det förhållandet att ägare till fisk- och kräftbåtar, som erhållit skrotningsbidrag, har använt detta till att införskaffa en ny båt under tio meter. Båtar under tio meter omfattas inte av återhämtningsplanen för torsk i Västerhavet och går således fria från kravet på effort för att få fiska. Avdelningen anser att den del av kvoterna som ska få nyttjas av båtar under tio meter ska låsas på den nivå som var före skrotningskampanjen. Avdelningen anser att det inte är anständigt att de som erhåller ersättning av offentliga medel för att skrota sina båtar sedan ska kunna köpa nytt och fiska utan att omfattas av de krav som följer av återhämtningsplanen för torsk i Västerhavet. I förlängningen av detta missgynnas de kvarvarande fiskeföretagen med båtar över tio meter.⁶⁷

Fiskeriverket ombads hösten 2010 att kommentera möjligheterna till nyetablering av fartyg under 10 meter efter att skrotningsbidrag erhållits. Verket betonade att vid skrotning återgår alla särskilda fisketillstånd kopplade till det skrotade fartyget till Fiskeriverket. Den svenska referensnivån för flottan, dvs. den maximala fartygskapaciteten (mätt i BT och kW), reduceras motsvarande den skrotade kapaciteten, vilket innebär att den fartygskapacitet som kan bedriva bl.a. demersalt fiske i både Västerhavet och Östersjön reduceras eftersom det inte är möjligt att få vare sig s.k. efforttillstånd i Västerhavet (krävs för användning av torskfångande redskap med fartyg på 10 meter eller mer) eller torskfisketillstånd i Östersjön.

Fiskeriverket betonade även att enligt EU:s regelverk kan fartyg inte föras in i fiskeflottan om inte motsvarande kapacitet förs ut ur flottan. En fiskare som skrotat sitt fartyg har möjlighet att skaffa ett nytt fartyg, men måste då se till att ett eller flera andra fartyg förs ut ur flottan så att kravet på utförsel av kapacitet uppfylls. Fartygskapacitet från skrotade fartyg kan inte återopas vid införsel av ny kapacitet.

⁶⁷ Webbplatsen www.yrkesfiskarna.se (Motion från avd. 2 Södra Skärgården om skrotningsbidrag samt pelagiska kustkvoter).

Enligt Fiskeriverkets fartygsregister hade sju av de fiskare som utnyttjat möjligheten att skrota med bidrag fört in nya fartyg under 10 meter (varav tre trålare). Fartygen var relaterade till följande kampanjer:

- Fem fartyg hade anskaffats av tillståndshavare som hade skrotat i Västerhavskampanjen.
- Två fartyg var kopplade till skrotningen av Östersjöfartyg.⁶⁸

Detta innebär att i 30 % av fallen då skrotning genomfördes inom ramen för Östersjökampanjen och i 20 % av fallen då skrotning genomfördes inom ramen för Västerhavskampanjen köpte samma person som mottagit skrotningsbidrag nya fartyg med en längd mindre än 10 meter. Samtliga sju nya fartyg hade enligt uppgift från Fiskeriverket sina hemmahavnen på västkusten. Enligt uppgift från Havs- och vattenmyndigheten har inga nya liknande fall tillkommit sedan hösten 2010.

Från Landsbyggsdepartementet har i en kommentar betonats att för de fartyg som skrotas dras fartygstillståndet in, och alla till det aktuella fartyget knutna särskilda fisketillstånden upphör att gälla. Konsekvensen av detta är att kapacitet förs ut från den svenska fiskeflottan och s.k. effort (fiskemöjligheter) förs ut från det svenska fisket. En fiskare som får skrotningsbidrag kan t.ex. ha kvar ett annat fartyg med fisketillstånd som han fortsätter att använda i sitt fiske, eftersom den kapaciteten redan finns. Fiskaren kan också köpa en helt ny båt under 10 meter. Det finns då inga regler i form av krav på särskilt tillstånd som hindrar att fiskaren kan fortsätta fiska, förutsatt att han ser till att ett eller flera andra fartyg förs ut ur fiskeflottan så att kravet på utförsel av kapacitet uppfylls. Problemet här är att de modernare fartyg som förs in kan ha samma kapacitet men vara effektivare att fånga fisk samtidigt som kapaciteten kanske inte heller minskar där myndigheterna vill att den ska minska. Om fiskaren i samband med skrotningen också har begärt avgångsvederlag får han inte fortsätta med ett yrkesmässigt fiske eftersom villkoret för att få avgångsvederlag är att sökanden återkallar sin yrkesfiskelicens. En fiskare som fått skrotningsbidrag och avgångsvederlag kan dock, trots förlust av yrkesfiskelicensen fortsätta att fiska, antingen som s.k. lottkarl på någon annans fartyg eller på ett icke yrkesmässigt sätt.⁶⁹

Från Fiskeriverket betonades hösten 2010 att tillträdet till de allra flesta fisken är begränsat genom krav på särskilda tillstånd. Detta är främst för att förhindra ett alltför högt fisketryck på vissa bestånd. Det medför dock samtidigt svårigheter för nyetablering inom yrkesfisket, vilket kan ses som ett problem vad gäller den relativt höga medelåldern hos kåren. Genom att EU inte ställer krav på särskilt tillstånd vid fiske med torskfångande redskap med fartyg under 10 meter i Västerhavet är detta en av de få möjligheterna som finns för ungdomar att etablera sig. Fiskeriverket framförde hösten 2010 att man dittills inte bedömt att det fanns tillräckligt

⁶⁸ Fiskeriverket, e-brev 2010-11-12 och 2010-11-15.

⁶⁹ Landsbyggsdepartementet, e-brev 2011-10-20.

starka skäl att begränsa tillträdet till fiske med fartyg under 10 meter mer än via de generella krav som finns på yrkesfiskelicens och utförsel av fartygskapacitet med tanke på att verket också ska stärka det småskaliga fisket och möjliggöra en förnygring av fiskarkåren. Från Fiskeriverket upp-gavs att man dock skulle följa utvecklingen kontinuerligt.⁷⁰

I halvtidsutvärderingen från juni 2011 redovisas att Fiskeriverket upplever en fara i att stödmottagare söker bidrag för att skrota ett fiskefartyg för att sedan kunna köpa ett fartyg vars största längd är 10 meter och som inte kräver särskilt tillstånd. Samtidigt konstaterar utvärderarna att de inte har sett någon antydning till detta. SFR har i denna uppföljning framfört att de senaste skrotningskampanjerna har förstörts av Fiskeriverkets egna beslut att bevilja nya torskfisketillstånd i Östersjön och nya fartygstillstånd till båtar under 10 meter för fiske i Västerhavet utan krav på effordagar. Enligt uppgift från Havs- och vattenmyndigheten är frågan om möjligheten att köpa en ny båt under 10 meter under bevakning. Frågan har diskuterats internt inom myndigheten men hittills har inga förändringar gjorts i regelverket. Samtidigt konstateras att ingen ny skrotningskampanj planeras.

Varierande måluppfyllelse i andra EU-länder

Jordbruksverket har i uppföljningen framfört att det operativa programmens åtgärdsområde har upplevts som positivt bland majoriteten av EU-länderna och att 22 av 26 nationer har implementerat fartygsskrotning som åtgärdsområde inom EFF.⁷¹ Dessa länder har avsatt mer än 49 % av budgeten för det område där fartygsskrotning ingår, förutom Polen där åtgärdsområdet motsvarar ca 30 %. Efter medelsomföringar har Sverige totalt budgeterat 79 % av medel inom området till fartygsskrotning.

Målen för samtliga länder är att minska fiskekapaciteten hos fiskeflottorna. Resultat vad gäller uppfyllande av delmål för 2010 varierar enligt Jordbruksverket kraftigt mellan länderna. Ett begränsat antal länder, inklusive Sverige, har uppnått och överskridit delmålet för 2010.

4.7 Utskottets tidigare ställningstaganden

I förra årets uppföljning av regeringens resultatredovisning konstaterade miljö- och jordbruksutskottet när det gäller resultatet av skrotningskampanjen i Östersjön att regeringen inte hade följt upp konsekvenserna för lönsamheten inom yrkesfisket. Av gruppens uppföljning framgick bl.a. att sammanlagt sju fiskare som hade fått skrotningsbidrag hade fört in nya fartyg under 10 meter. Resultaten av skrotningsbidraget var således oklara. Utskottet framförde att det är viktigt att regeringen följer den fortsatta utvecklingen av denna fråga och dess konsekvenser för lönsamheten inom yrkesfisket.

⁷⁰ Fiskeriverket, e-brev 2010-11-10.

⁷¹ Ernst & Young, 2011.

4.8 Uppföljnings- och utvärderingsgruppens bedömningar

Utskottets uppföljnings- och utvärderingsgrupp konstaterar att insatser för att minska kapaciteten i den svenska fiskeflottan har gjorts inom ramen för fiskeprogrammen under både innevarande och tidigare perioder. Frågan om strukturstöd till skrotning av fiskefartyg behandlades redan i miljö- och jordbruksutskottets uppföljning av de fiskepolitiska insatsernas resultat och konsekvenser för företag inom fiskeområdet. Utskottets dåvarande uppföljnings- och utvärderingsgrupp gjorde hösten 2007 bedömningen att det var oklart om syftet med skrotningsbidraget var uppfyllt. Gruppen framhöll bl.a. att skrotningsbidragen borde kunna göras mer träffsäkra och inriktas på de delar av fiskeflottan som har överkapacitet samt att det är viktigt att skrotningsbidraget inte går ut över det småskaliga fisket.⁷²

I årets uppföljning av regeringens resultatredovisning har gruppen kunnat fastställa att det finns olika syn på huruvida skrotningsbidraget är bra eller dåligt. Enligt den nyligen genomförda halvtidsutvärderingen finns en samsyn kring att inga mer resurser ska läggas på skrotning utan att andra metoder för att minska flottkapaciteten bör utredas. Jordbruksverket har även uttalat att stödet till skrotning av fiskefartyg kommer att upphöra och att arbetet för att minska fisketrycket kommer att ske på annat sätt. Enligt gruppens bedömning synes detta vara ett väl avvägt beslut.

När det gäller skrotningskampanjerna för Östersjön och Västerhavet har halvtidsmålen för 2010 uppnåtts, men gruppen konstaterar att det kommer att bli mycket svårt att inom ramen för återstående resurser nå slutmålen för 2015 vad gäller demersala trålare. Som jämförelse kan nämnas att när det gäller pelagiska fartyg och notfartyg har de mål som finns i det operativa programmet uppnåtts, vilket i första hand bedöms bero på införandet av individuellt överförbara kvoter. Enligt gruppens bedömning är det viktigt att fortsätta att överväga vilka insatser som kan vidtas för att minska fisketrycket inom fiskeflottan och det demersala segmentet för att uppnå målen i det operativa programmet.

Uppföljningen visar att skrotningskampanjerna blev dyrare än planerat. De tillgängliga medlen är till största delen redan förbrukade, utan att målen har nåtts. Enligt gruppens bedömning är detta en erfarenhet som man bör dra lärdom av i det fortsatta fiskepolitiska arbetet.

Ett syfte med skrotningskampanjerna har varit att lönsamheten i det svenska yrkesfisket ska öka. Det är oklart om detta syfte har nåtts. Regeringen och Fiskeriverket har valt att använda förädlingsvärdet per anställd som ett mått på detta. Förädlingsvärdet är ett mått på det överskott som kvarstår efter att alla rörliga kostnader har dragits av från intäkterna. Förädlingsvärdet ska täcka kapitalkostnader, andra fasta kostnader och arbetskraftskostnader. Gruppen konstaterar att bl.a. den nyligen genomförda halvtidsutvärderingen visar att lönsamheten i fiskenäringen har ökat men

⁷² Rapport från riksdagen 2007/08:RFR3.

att lönsamheten varierar mycket mellan fiskeflottans olika delar. Gruppen vill i detta sammanhang peka på att det kan vara svårt att mäta och ge en rättvisande bild av lönsamheten i fiskenäringen som helhet. Det är också viktigt att målet om förbättrad lönsamhet uppnås inom ramen för målsättningen att fiskeansträngningen ska anpassas till en långsiktig hållbar beståndssituation. Enligt gruppens bedömning kan det dessutom vara svårt att knyta de iakttaga förändringarna i förädlingsvärdet per anställd till just skrotningsbidraget. Den ekonomiska utvecklingen för fiskeföretagen är beroende av en rad olika faktorer. Exempelvis varierar omsättningen inom fiskenäringen över åren.

Gruppen konstaterar att ansvariga myndigheter inte kan bedöma hur många som har fortsatt inom fiskenäringen efter erhållet skrotningsbidrag. Detta är otillfredsställande. Gruppen anser att rutinerna för uppföljning av genomförda insatser därför bör förbättras. Det är mycket viktigt att regeringen säkerställer att de ansvariga myndigheterna vidtar åtgärder så att effekterna av olika fiskepolitiska insatser kan värderas så att man får kunskap om var insatta medel ger störst nytta. Det torde därvid vara intressant att följa om EU-medel och statliga medel i form av skrotningsbidrag går tillbaka till näringen genom att återinvesteras i fisket. Gruppen har funnit att det finns flera exempel på att fiskare som har fått skrotningsbidrag har fört in nya fartyg under 10 meter. Detta är en fråga som uppmärksammades redan i förra årets uppföljning av regeringens resultatredovisning. Av uppföljningen framgår att frågan diskuteras inom myndigheterna. Gruppen kan samtidigt konstatera att regeringen inte har kommenterat de synpunkter kring skrotning som miljö- och jordbruksutskottet framförde hösten 2010. Gruppen vill i årets uppföljning därför betona vikten av att regeringen följer den fortsatta utvecklingen av denna fråga, även om stödet till skrotning av fiskefartyg kommer att upphöra. Gruppen menar att det är väsentligt att regeringen återkommer till riksdagen med information om denna fråga.

Från och med juli 2011 finns en ny myndighetsorganisation inom fiskeområdet. En bakgrund till den nya organisationen är att den nya Havs- och vattenmyndigheten ska ges en möjlighet att knyta ihop frågor om fisk och fiske samt hav och vatten, vilket enligt gruppens bedömning är mycket positivt. Samtidigt innebär ändringen i myndighetsstrukturen att det inte längre finns någon myndighet som har ett helhetsansvar för fiskefrågor. Den nya strukturen innebär att Jordbruksverket handlägger bl.a. frågor om skrotning och Havs- och vattenmyndigheten bl.a. frågor om yrkesfiskelicens och fartygstillstånd. Gruppen noterar att Havs- och vattenmyndighetens och Jordbruksverkets verksamheter därmed har flera beröringspunkter, vilket ställer stora krav på samverkan och samarbete.

Mot den bakgrunden vill gruppen i årets uppföljning särskilt lyfta fram följande synpunkter.

- I det fortsatta fiskepolitiska arbetet med att t.ex. ta fram nya insatser är det viktigt att utgå från de erfarenheter som har gjorts vad gäller bl.a. stödet till skrotning av fiskefartyg.
- Uppföljningen av de fiskepolitiska insatsernas resultat bör förbättras.
- Det är viktigt med ett gott samarbete mellan berörda myndigheter när det gäller frågor kring fisk och fiske.
- Det är viktigt att regeringen redovisar till riksdagen vad som har vidtagits med anledning av de frågor som har uppmärksamrats i denna uppföljning.